

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
 za STO in Italijo pri upravi
 v Trstu ul. S. Franciška 20
 za cono B pri Centru tiska
 v Kopru,
 za Jugoslavijo pri ADIT-u v
 Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
 čekovni račun pri Komunalni
 banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
 Cena listu: lir 20. — din 15.
 — v Jugoslaviji in din 8 v
 coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 8. septembra 1950

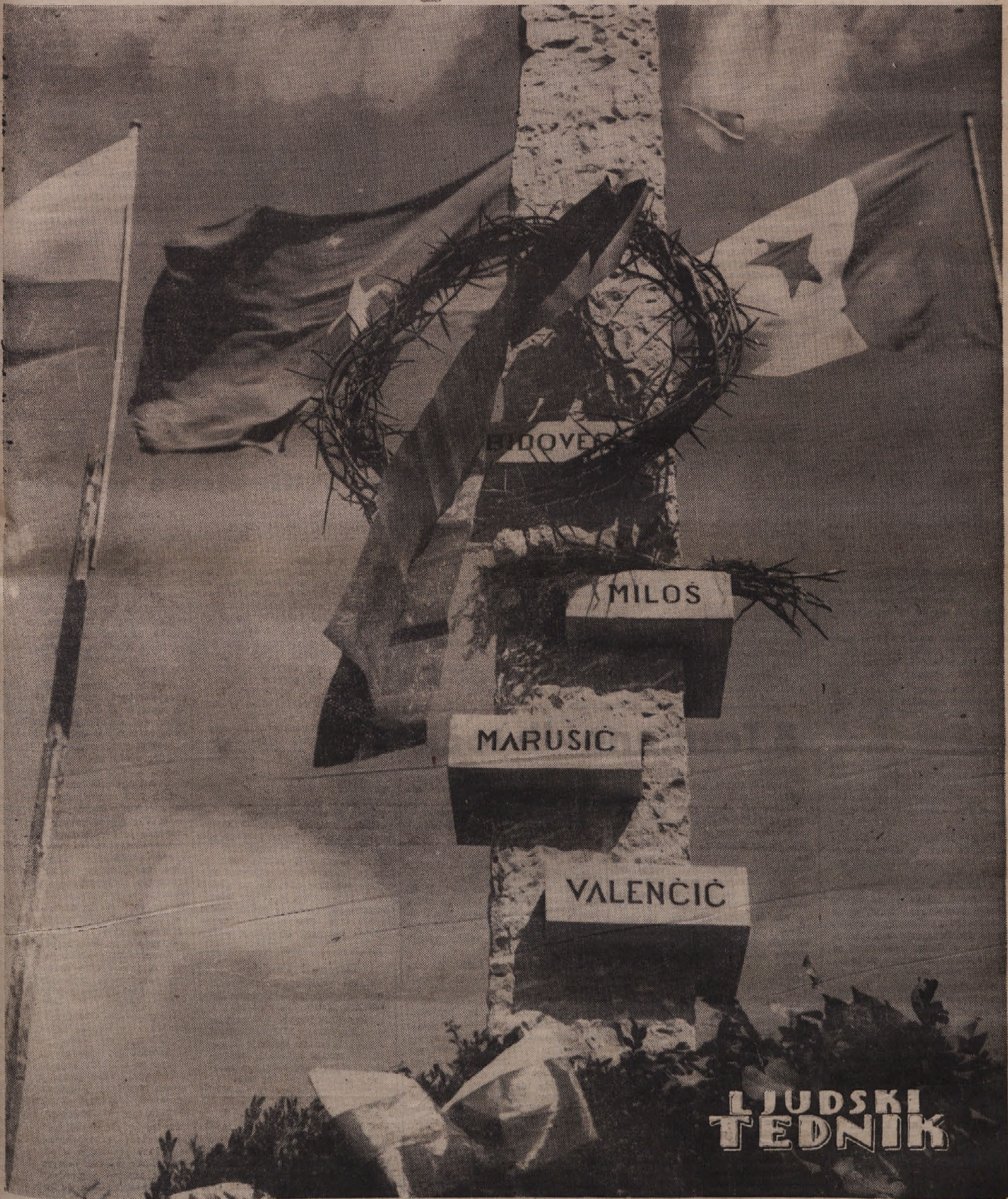
LETO PETO številka 230

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Franciška 30.

Zastave ob spomeniku upora

(Foto Magajna)

Kronika

Purshotandas Tandon, kandidat podpredsednika vlade Sardan Patela, huđega Nehrujevega nasprotnika, je bil izvoljen za predsednika vseindijske kongresne stranke.

Indonezija noče iti v London na konferenco držav Commonwealtha.

V Franciji so napovedali podaljšanje vojskega roka za 6 mesecev.

7. septembra so se sestali štirje namestniki zunanjih ministrov v Londonu, da nadaljujejo svojo dolgovozno razpravo o tem, kdo je zato, da se sklene avstrijska mirovna pogodba. Tudi, če bi bilo na tej seji doseženo popolno soglasje — kar pa absolutno ni mogoče predvidevati — ni nobenega upanja, da bi sklenili pogodbo do Novega leta.

V Belgiji so kar podvojili vojaški rok.

Nordijski zunanji ministri so imeli v Reykjaviku konferenco, na kateri so se zmenili, kakšno stališče bodo zavzeli na Glavni skupščini OZN.

Izvršni svet UNESCA je v petek odobril v Parizu izredni kredit 100.000 dolarjev za podporo akcije OZN na Koreji. Svet je odobril tudi ustanovitev fonda za pomoč žrtvam potresa v Assamu.

Na Danskem so bile volitve. Razdelitev parlamentarnih sedejev bo odsej sledela: socialisti 59 (2 več kot pri volitvah leta 1947), liberalci 34 (15 manj), konservativci 26 (9 več), radikaleci 12 (2 več), Henri-Georgisti 12 (6 več), komunisti 6 (3 manj) in Farmeri 1 (1 manj).

Stavka pristaniščenikov v Antverpnu se je končala.

Vojaški komite severnoatlantskega pakta bo zasedal v pričelku oktobra v Washingtonu.

Fluska vlada je imenovala Kurta Kairasa, člana vrhovnega sodišča za državnega razsodnika za poravnavo zahtev 60.000 fluskih delavcev. Sindikati in delavska zveza so privolili v to imenovanje. Pogajanja so se že začela.

Madžarska vlada je dosegla sporazum s cerkvijo. Cerkev se je pa obvezala, da bo podprla akcijo vlade proti atomski bombi.

Avstralski zunanji minister Spender je obiskal Bevina. Govorila sta o angleških skrbih na Daljnem vzhodu.

V Frankfurtu, Hannoveru in Hamburgu stavkajo gradbeni delavci. Začeta pogajanja so bila prekinjena.

Sir Stafford Cripps je sedaj, ko je Anglija zopet v finančnih težavah, nenadoma obolel. Zdravniki so mu zapovedali popoln mir najmanj 3 mesece. Vodstvo zakladnega urada je zaenkrat prevzel gospodarski minister Hugh Gaitskell.

Belgija je zopet tiskala živilske karte. Ta ukrep je imel za posledico, da so cene živil zopet narasle.

V Kanadi je stavka 124.000 železničarjev. Vlada je zaradi te stavke sklicala parlament, ki je razpravljal o možnosti prenehanja te stavke. Pogajanja med železničarskimi družbami in sindikati so bila v soboto obnovljena pa so bila takoj zopet prekinjena.

Angleško delegacijo na zasedanju Glavne skupščine OZN bo vodil Bevin. Bevin se bo potem vrnil domov 29. septembra.

V Južni Afriki bodo volitve.

Sovjetski predstavnik pri zavezniški komisiji za Japonsko general Derevjanko, ki je pred časom zapustil svoje mesto, je bil po poročilih iz Moskve samo ezamenjan. Njegov naslednik Petlenkom je prišel pred kratkim v Tokio.

Francija bo plačala Angliji vse svoje medvojne in povojne dolgeve v znesku 100 milijonov funtov sterlingov.

V Avstriji raste gibanje za povečanje plač.

Za Achesonovega pomočnika je bil imenovan Burton Berry, znani ameriški specialist za vprašanja Bližnjega vzhoda, Južne Azije in Afrike.

V VARNOSTNEM SVETU SO «ŽE» PRI PRVI TOČKI DNEVNEGA REDA

EDVARD KARDELJ: Korejski spopad izkoriščajo za izpodkopavanje miru in priprave na vojno

Zopet je za nami en teden Varnostnega sveta. Lahko rečemo, da so dosegli v tem tednu že znaten napredek. Po enem mesecu razpravljanju o dnevnem redu so prišli v tem tednu aže na prvo točko dnevnega reda.

Pred koncem prejšnjega tedna je bila zadnja seja pod Malikovim predsedstvom. Na dnevni red so bila vpisana na Malikov predlog še tri druga vprašanja: Formoza, obtožba vlade LR Kitajske zaradi bombardiranja ameriškega letalstva v Mandžuriji in vprašanje terorizma ter množičnih usmritev v Grčiji. Po dolgih razpravah in medsebojnih dvobojih med ameriškim ter sovjetskim delegatom je bilo sprejeto vprašanje ameriškega bombardiranja Kitajske (osem glasov za, dva pa proti). Za vpis grškega vprašanja pa sta glasovala samo Bebler in Malik. Bebler je ob tej priliki izjavil, da se mora Varnostni svet, edini organ OZN, ki sedaj zaseda, potruditi, čeprav to ne spada strogo v okvir njegove pristojnosti, da reši življenje onim nesrečnikom, ki so se v drugi svetovni vojni borili proti zavojevalcu in se po končani vojni še nadalje borijo, da uvedejo v svoji državi demokratični red.

Na predsedniškem stolu je potem nadomestil Malika angleški delegat Gladwin Jebb. Na prvi seji pod nje govornim predsedstvom se je pojavil v dvorani tudi zastopnik Južne Koreje, katerega je povabil sedanjí predsednik no podlagi sklepa Varnostnega sveta z dne 25. junija. Sovjetski delegat je takoj zahteval, da bi sejam prisostvoval tudi zastopnik Severne Koreje. Po običajnem besednem dvoboju je sledilo glasovanje. Pri glasovanju o Malikovem predlogu za povabilo obeh korejskih predstavnikov je bil ta predlog zavrnjen z osmimi glasovi proti dvema (SZ in Jugoslavija). Egipt se glasovanja ni udeležil.

V ponedeljek je Sovjetska zveza predložila Varnostnemu svetu resolucijo, ki zahteva umik ameriških čet s Formoze.

V zvezi s Formozo in tudi glede bombardiranja kitajskega ozemlja po ameriških letalih je skoro nastal v Varnostnem svetu položaj, po katerem je bilo pričakovati, da je nastopil prvi trenutek, po katerem bi bilo nujno poklicati v Lake Success tu-

di predstavnika LR Kitajske. Zlasti je zato nastal novi trenutek po samem razvoju ameriške politike v zvezi s Formozo in obenem tudi LR Kitajske. Truman je kot znano govoril o prijateljstvu do kitajskega ljudstva. Če bi sovjeti še enkrat postavili vprašanje povabila, bi bila ameriška delegacija v težkem položaju, če ne bi hotela prevreči smisla pesedi ameriškega predsednika.

Toda nastopil je nov incident. Ob zahodni korejski obali je bil sestreljen sovjetski bombnik. Letalo je zbillo 11 lovcev, nekemu rušilcu pa je uspelo pobrati v morju sovjetskega člana posadke.

Diplomacija je pričela takoj z delom na tak način, kot ga sicer pri razpravljanju v Varnostnem svetu že dolgo nismo navajeni. Malik je pred-

ložil sovjetsko noto. Vendar pa je dejal, da tega vprašanja ne postavlja na dnevni red, ker je to zadeva, ki se tiče izključno ZDA in Sovjetske zveze. Ameriški delegat pa je ta umik izrazil in dejal, da bo v danem trenutku zahteval, da Varnostni svet razpravlja tako o sovjetski, kot o ameriški noti o tem vprašanju. Gladwin Jebb pa je izjavil, da se posta obe noti upoštevati med debato o ameriški resoluciji glede Koreje.

Nato pa so končno prešli na dnevni red in sicer na njegovo prvo točko: »protest zaradi napada na korejsko republiko«. Po kratki razpravi so razpravljali o ameriški resoluciji (ta poziva vse države, naj ne nudijo pomoči severnokorejski vojski in se vzdrže vsake akcije, ki bi lahko povzročila razširitev korejske vojne) in sovjetski resoluciji (naj se napravi konec vojaških operacij na Koreji in naj se tuje čete umaknejo s Koreje). Za ameriško resolucijo je glasovalo 9 delegatov. Proti je glasovala ZSSR, FLRJ pa se je vzdržala. Za sovjetsko resolucijo pa je glasoval samo sovjetski delegat FLRJ in Egipt pa sta se vzdržala. Pri glasovanju za ameriško resolucijo je Malik izjavil, da je njegov glas istoveten vetu, kar pomeni, da ameriška resolucija ne more biti sprejeta.

Z vetom se je torej pričelo razpravljanje o prvi točki dnevnega re-

da. Medtem ko se v Lake Successu zasedanje vleče, pa odhajajo na polpreko oceana prve delegacije na zasedanje Glavne skupščine OZN.

Jugoslovanski delegat Edvard Kardelj je dal pri svojem odhodu iz Beograda pomembno izjavo, v kateri je označil stališče FLRJ na prihodnjem zasedanju glavne skupščine. Dejal je:

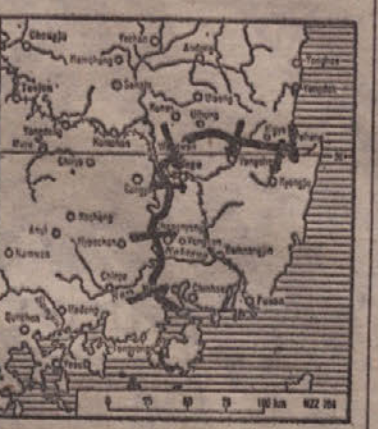
«Na prihodnjem zasedanju glavne skupščine OZN ne bo jugoslovanska delegacija nudila nobene podpori kakršni koli hegemonistični težnji na Koreji in bo skušala najti pot, da se omeji ali likvidira širše vojna na Koreji.

Kardelj je dalje izjavil, da je sedanja vojna na Koreji posledica tujege vmešavanja v notranje zadeve Koreje in delitve te dežele na vplivna področja.

Kardelj je dalje dejal: «Vojna na Koreji je zadala hud udarec miru v svetu, ker služi tujim hegemonističnim interesom. Vojna na Koreji ne ogroža samo miru v svetu, pač pa spodbujata tudi pridobitve, ki si jih je korejsko ljudstvo prej priborilo. Ponovno imamo dokaz, da vodstvo osvobodilnega gibanja, čim postane orodje tujih hegemonističnih teženj, bodisi zavestno kakor tudi nezavestno, povzroča škodo ljudstvu in glabanju, na čelu katerega jes.

«Ali se lahko trdi, — je nadaljeval Kardelj — da je korejsko ljudstvo sedaj bolje pravi neodvisnosti in enotnosti, kakor je bilo pred sedanjim spopadom? Ne, prav gotovo ne! To pa zaradi tega, ker so vsi tisti, ki želijo zavojevalno vojno, izkoristili korejski spopad, da se bolj spodbujajo mir in da se z večjo naglieo pripravijo vojno. Taki krogi so tako na Zahodu kakor na Vzhodu kljub njihovim visoko donečim besedam o miru.

KOREJA

Ta teden je bilo na Koreji precej vroče. Najprvo so čete severno napadle z vso silo na Masan, nato z isto silo na srednjem bojišču Kyng in kmalu zato prav na Vzhodu na Pohang. Pohang je padel in pričel se je napad na Taegu, ki se vrši iz štirih strani Padli so Waegwan, Tabudong, severne čete napredujejo iz Huonpunga, proti Kyongau in Yongchonu, ki so Severnokorejci tudi zavzeli.

Pri Taeguju so se Američani umaknili za 3 km od Tabudonga, tam divjaljo boji na odseku dolgem 50 km. Pri Masanu in na srednjem bojišču pa je položaj precej nejasen.

8 Trumanovih točk

Svoj napovedani radijski govor je imel Truman v petek. Njegov govor je imel dva namena. Prvi je hotel popraviti slab vtis, katerega so napravile na ameriško javnost zadnja Mac Arthurjeva poslanca glede Formoze ter neodgovorne izjave odgovornih ameriških osebnosti o preventivni vojni itd. Dalje je bil njegov govor namenjen Aziji. To je bil poziv vsem gnillim vladavinam, ki jih ZDA podpirajo že ves čas po vojni, naj se držijo ljudstvom teh dežel pa je hotel Truman povedati, da se nimajo vzroka bati ameriškega kolonializma.

Govor bi lahko razdelili na osem točk.

- 1) Verujemo v OZN in zato smo pred dvema mesecema šli na Korejo samo v zaščito OZN.
- 2) Korejci imajo pravico, da so svobodni, neodvisni in zedinjeni. ZDA ne zasledujejo na Koreji nobenih drugih ciljev.
- 3) Ne bi hoteli, da bi vojna na Koreji vodila do splošne vojne. Te vojne ne bo, če ne bo komunistični imperializem, zavedel še drugih vlad in armad v napadalno vojno proti OZN.
- 4) Upamo, da se ne bo kitajsko ljudstvo dalo zavesti ali prisiliti v vojno proti OZN in ameriškemu ljudstvu.
- 5) Nočemo Formoze ali kakršnega drugega dela Azije za nas. Vprašanje Formoze more biti rešeno na miren način. Mnenja smo, da more biti rešeno to vprašanje z mednarodnim sporazumom in samo z odločitvijo ZDA ali katere koli

druge države. Naloga 7. flote je v tem, da obdrži otok izven konflikta 6) Verujemo v svobodo vseh ljudstev na Daljnem vzhodu.

7) Ne verujemo v napadalno ali preventivno vojno.

8) Hočemo mir in ga bomo tudi imeli. V OZN in glavnih mestih sveta delamo za mir. Naše delovno ljudstvo ustvarja sedaj moč, ki bo mir zanjamčila. Mi nočemo miru zaradi miru... Mi vabimo vsa ljudstva sveta, brez izjeme, da se nam pridružijo, da se ta velika naloga izvrši.

To bi bile glavne točke Trumanovega govora. Veliko je govoril o miru. Kot vse kaže, imajo sovjeti v podobnem delu za amira resnega konkurenta in posledica tega enirus naj bi bila sedanja napetost med obema Mokoma. Na vsak način bi bilo že enkrat dobro popečati se malo bolje o tem, kateri blok to besedo ali pojem boljše izkorišča, da zakrije svoje imperialistično-izkoriščevalne namene. Upamo, da bo kmalu prišel čas, ko se bo število ljudi, ki v tak »miru« ne verujejo, veliko povečalo.

Del govora je bil, kot vidimo namenjen Angležem. Truman jih je potolažil, ko jim je zatrdil, da gleda on drugače na vprašanje Formoze, kot pa Mac Arthur. Obenem pa vidimo v besedah Trumana njegovo bojazan, da bi se ogromni kitajski kolos ne premaknil preko »zaščite 7. flote«, ki jo ni nihče klical pred Formozo. Truman se boji, da bi šla k vragu njegova zadnja postojanka na ozemlju, ki spada pod kitajsko suverenost.

STARI LEV in Attleejeve pridige

Ta teden je imel angleški ministrski predsednik zanimivo polemiko s Churchillom. Odgovoril mu je na njegove trditve v zadnjem radijskem govoru, ki ga moremo smatrati kot nadaljevanje njegove serije govorov v Strassburgu. Attleejev govor je v marsičem zanimiv. Odkriva tudi nekaj značilnih potez angleške politike. Ko je obdeloval Churchilla, je dejal, da se on obnaša v parlamentu kot kakšna primabaterina. Pride v parlament samo, da izpušča govor in se drugače ne pokaže poslancem vseh strank, ki opravljajo težko parlamentarno delo. Potem je obdelal tudi nekatere očitke tega vodje opozicije. Prodaja modernih angleških letal drugim deželam je v mirnem obdobju povsem normalna stvar. Izvoz angleških strojev v Sovjetsko zvezo se vrši na podlagi trgovinske pogodbe, katero je pred časom odobrila tudi opozicija.

Potem je razložil, kako gleda na politični položaj angleške vlada. Angleška vlada ima po mnenju njenega ministrskega predsednika dve nalogi: premostiti gospodarske težave in imeti v pripravljenosti precejšnje vojaške sile, da se obdrži mir. V tem smislu je Attlee izjavil: »Nevarnost napada je stalno rastla. Zaradi tega smo morali številna sredstva posvetiti obrambi. Potem

V tem govoru vidimo veliko razliko med mnenjem Churchilla in Attleeja. Se več, Attleeju se zde nevarni Churchillovi govori. Attlee potrebuje čas za ureditev ekonomskega položaja, da bo lahko spravil pod streho vsaj del ameriških zahtev po oborožitvi. Kot vidimo, ni je posebno zameril njegov govor v Strassburgu v trenutku, ko je angleška diplomacija delala, na eni strani v Kremlju, na drugi strani pa v Washingtonu zaradi vprašanja Formoze.

Anglija je danes v zelo težkem gospodarskem položaju. O najvišjih davkih v Evropi, ki požirajo velik del narodnega dohodka, da mora ta zopet v državno blagajno, smo že pisali v našem listu. Ni samo Anglija v tem položaju, temveč vse dežele, katere danes pritiska oborožitveni vijak. O tem nam najboljše govore tudi uradne izjave ob koncu zasedanja stalnega evropskega sveta. Vse izjave govore samo eno: potrebno je več denarja, več vojaškega materiala in več vojakov. Z eno besedo denar. Tega pa nihče nima na Zahodu, saj že dve leti prodajajo in zastavljajo Američanom vse svoje nacionalno bogastvo. Kakor so izjavili namestniki ministrov atlantskega pakta, ostane se mnogo dela in bodo potrebni novi napor in nove žrtve. Govore o nezadostnosti sedanjih vojaških načrtov posameznih držav. V svojem poročilu so suglovali namestniki svojim vladam, naj takoj izkoristijo vse svoje proizvodne zmognosti glede materiala, ki je potreben za vojaške sile v smislu obstoječih načrtov. Namestniki so tudi sklenili, da bodo nujno preučili ukrepe za utrditev vojaške organizacije atlantskega pakta, za sorazmerno razdelitev finančnih bremen in najbolj ekonomično izkoriščanje skupnih virov atlantskega pakta.

Demanti Tanjuga
Kakor poročajo iz Beograda, tam smatrajo za popolnoma izmišljene vesti o nekih pogajanjih glede enotne jugoslovansko-anglo-ameriške uprave STO-ja. Politični krogi v Beogradu smatrajo te vesti kot spletko nekaterih italijanskih krogov pred začetkom zasedanja Glavne skupščine OZN

Po tej izjavi vidimo, da so vsaj eno zaenkrat Američani izjavili, naj se države pomagajo v tem trenutku, kolikor si same morejo. Ta taktika je povsem razumljiva. Ne bo potrebno veliko časa, da bodo države spoznale, da povsod, kamor se obrnejo, zadenejo na prazen mošnjček: Zato bo potrebna večja pomoč ZDA, pomoč, ki jo bo treba nekoč plačati. Ker pa te države do tlarjev ne bodo imele, bodo morale zopet prodati del svoje gospodarske in politične neodvisnosti ameriški upniku.

PRED ZASEDANJEM Glavne skupščine OZN

Tretji torek v septembru se bo na podlagi listine OZN pričelo zasedanje Glavne skupščine OZN. Če pogledamo na dosedanje delo OZN, vidimo pot, ki jo je prehodilo človeštvo v borbi za mir in proti neenakopravnosti na svetu. V delu OZN se zrcali mednarodno politično ozračje, medsebojni odnosi velikih držav, ki z usodno silo vplivajo na vse sklepe OZN. Delo OZN je tudi posledica odnosov, ki so se po drugi svetovni vojni izoblikovali med velikimi državami.

Američani so že pred letom 1943 mislili na povojno svetovno organizacijo miru. Med razlogi, ki so Roosevelta privedli do tega, je tudi zunanje politična ekspanzija ZDA v znamenju estirih svoboda. Ze od začetka se torej za ameriškim sodelovanjem v OZN skriva tudi težnja agresivnih krogov monopolistične ekspanzije, da bi spremenili OZN v sredstvo ameriške dominacije. Obenem pa se v tem sodelovanju odraža tudi volja demokratičnih množic Amerike, da bi se ohranil mir; težnja onih krogov na Zapadu, ki niso za agresijo, ampak zato, da bi se vsaj ustvaril status quo. V raznih spominih Roosevelta sodelavcev citamo, da je Stalin v Jalti in Teheranu sicer zastopal njemu razumljivo emocijno zvezo treh velikih držav, katero je imenoval izključni klub držav, ki imajo vsaka nad 5 milijonov vojakov. To isti avtorji tudi odkrivajo, da je bil Stalin proti temu, da bi glas malih držav v OZN veljal toliko, kot glas velikih, da so bili takrat sovjetski državniiki mnenja, naj bi se morebitna OZN ukvarjala samo z vprašanji politike in mednarodne varnosti, ne pa tudi z vprašanji socialne in ekonomske narave.

Tako stališče ZSSR, nam kaže, da je ta pojmovala svoje svetovno poslanstvo bolj kot borbo upre s kapitalističnimi državi in kapitalističnimi državami za vplivna področja v svetu, kot pa borbo za mobilizacijo najširših množic na svetu, predvsem pa neodvisnih držav in kolonialnih ljudstev, za enakopravnost velikih in malih narodov, za nadaljnjo diferenciacijo v kapitalističnem taboru, za zmago socializma v svetu. To stališče voditeljev ZSSR nam razgalja nezaupanje v revolucionarnost mednarodnega proletariata in izdaja oportunistične, ki smatrajo, da so revolucionarna dogajanja možna le v vojni in da je torej potrebno mir izkoristiti predvsem za zbiranje sil za okoli.

Razmere v komunističnih partijah kapitalističnih držav in informbirovska politika vodstev teh partij zgovorno kažejo porazne posledice take sovjetske prakse in takega nauka. V državah Vzhodne Evrope pa zaradi istega nezaupanja in politične gospodarjio maršali Sovjetske armade, NKVD pa organizira proces za prosoom in odstranjanje vsakogar, ki se ne strinja s postopnim uklanjanjem nacionalne neodvisnosti držav pod vplivom Moskve.

Dosedanja praksa je pokazala, da si obe strani, obe glavni sili prizadeta že ves ta čas po vojni, da bi se podvrgli in podredili čim več malih in manj razvitih držav na svetu. Nosilci ameriške ekspanzije delajo to, izkoriščujoč svoje tehnično in ekonomsko premoč, nosilci sovjetskega hegemonizma pa predvsem s silo svojega vojaškega in birokratičnega aparata, z aiorabljanjem organizacije mednarodnega proletariata in naprednih množic sploh. Voditelji obeh taborov so se skrbno oddili s perjem glasnikov miru in trdijo, da vse, kar delajo, delajo le zato, da bi se zavarovali pred napadalcem iz druge strani. V tem je vsa lažljivost uradne državnice mirovne kampanje, ki bi načelujejo na eni strani ameriški, na drugi strani pa sovjetski uradni krogi. V tem je reakcionarnost in nevarnost za mir, ki jo v današnji breksti predstavlja tudi sovjetska politika.

Na seje Glavne skupščine OZN bo vrgla svojo veliko senco vojna na Koreji. Koreja je danes prostor, kjer so se neposredno prekrizali interesi obeh blokov. Koreja spada med tiste azijske države, kjer si je narodnoosvobodilno gibanje monopolizirala ZSSR. Temu se upirajo reakcionarne sile s pomočjo zahodnih sil. Priče smo pojua hveh blokov, ki si hočeta ustvariti novo razdelitev sveta v interesna področja, ki bo lahko nekoč privedla do svetovnega obračunavanja št. 3.

SOLA JE KONCANA IN OTROCI DRVE IZ NJE. MNOGI IZMED TEH OTROK SO PO SOLI PREPUŠCENI SAMI SEBI

Ameriške razmere dvigajo otroško kriminaliteto

NEKAJ PRIMEROV, KI PRETRESO SEJO

V Chicagu se je vračalo mlado dekle pozno popoldne od telovadne ure domov. Na poti jo je napadel 16-letni smarkavec in ji hotel iztrgati torbico izpod roke. Misli je, da je v torbici denar, v resnici pa so bile samo telovadne copate in hlače. Dekle se je branila in ni hotela izpustiti torbice. Kar nenkrat pa je fant potegnil iz žepa dolg nož in dekle se je vsa v krvi zrušila na tla. Na poti v bolnico je izdihnila.

Neka gospodinja iz Oklahome-Cityja se je peljala s svojim avtomobilom v mesto zaradi nakupov. Na povratku sta jo ustavila dva dečka; eden star 12 drugi pa 13 let in jo prosila, če se smeta s njo peljati. Svoj denar za povratek sta dečka zaigrala in pol je bila predolga, da bi šla peš. Po petih minutah je eden od fantalinov prijel za volan, drugi ji je pa od zadaj prerezal vrat.

V Vaukeganu sta dva 14-letnika napadla šoferja. Vzela sta mu ves dnevni zaslužek, nekaj nad 8 dolarjev. Od jese, da sta pri njem tako malo dobila, sta ga ustrelila.

V Los Angelesu sta neki bančni direktor in njegova žena, ko sta se vrnila od neke «Party», našla

doma mrtvo njuno 13-letno hčerko. «Kaj se je dogodilo?» sta vjula vsa v grozi. «Ah, ne delajta vendar takih scen, jo zakrivala druga, 14-letna hči, ki je ravno stopila iz spalnice, «Jane mi je šla na živce in sem jo pravkar ustrelila...»

Na ladji v Evropo se je peljala mlada žena s svojima otrokoma. Starejši je imel devet, mlajši pa komaj dve leti. Otroka sta nagajala in mati jima je venomer grozila, da bo enega kot drugega vrgla v morje, če ne bosta pridna. Zgodilo se je, da je šla za dalj časa ta kabine. Ko je prišla nazaj, mlajšega ni videla nikjer. Vprašala je večjega, kje je mati. Odgovoril ji je, da mu je manjši vedno nagajal in ga je zato vrgel v morje. Ustavili so ladjo in iskali otroka. Niso ga našli.

To listo zločinov mladoletnih, ki so se zadnje čase dogodili v Ameriki, bi mogli še mnogo podaljšati. Časopisi poročajo dnevno pod rubriko «faits divers» o podobnih zločinih otrok ali mladoletnih. Za številne kraje, rope in vlome, katere so povzročili mladoletniki pa je časopisni prostor premajhen.

SLABE STANOVANJSKE RAZMERE

Center ameriških mest, kjer prebiva največ prebivalstva, so «Slums». Tam prebivajo po napol segnitih, trhljih lesenih hišah številne družine, ki si morajo šestokrat deliti kuhinjo in kopalnico s 10 do 15 sosedi. Te smrdeče, umazane stanovanjske luknje, so kot narejene za to, da zaduše v otrocih čut za red, istočo in tudi poštenje. Na teh smrdečih ulicah cvete prostitucija. Čeprav gostilničarji ne smejo prodajati alkohola otrokom izpod 16 let, se praktično ne drži nihče te odredbe in na cesti opazimo na poi dorasto mladino, kako se pijana gugalje in mafe. V tako imenovanih «Amusement Centers» si more mladoletnik dovoliti za 10 centov dvojno zabavo ob zelo dvomljivih predstavah. V majhnih pivnicah pa so posod avtomati, kjer more mladi gost za en cent videti film, ki kaže na primer različne faze usmrtilce in druge brutalnosti.

Če gremo mimo teh «Slumsov», smo presenečeni, ko vidimo tam številne avtomobile. Tukaj ljudje ne stradajo. Tudi, če so brezposelni, pridejo s podporo še nekako skozi. Avtomobili so poceni, prav tako tudi bencin. Star avto se lahko kupi še za majhno vsoto. Tako ne more biti samo posest avtomobila meva za socialno stopnjo teh ljudi.

KOLIKO STANE STANOVANJE?

Prebivalci Slumsov ne živijo prostovoljno v svojih luknjah. Oni plačajo za svoje stanovanje 15 do 20 dolarjev mesečno. V novih hišah stane majhno stanovanje kar 90 dolarjev. Prav redko se da dobiti v kolikor toliko dobro ohranjenih hišah stanovanje za 50 do 70 dolarjev. Prebivalci Slumsov pa ne zaslužijo dovolj, da bi plačevali tako drago stanovanje. Tako jim ne preostaja drugega, kot da ostanejo tam, kjer so.

Nepravilno bi bilo, če bi mislili, da je kriminaliteta mladoletnikov omejena v ZDA samo na socialno nižje sloje. Ti mladinci si res žele, da bi imeli svoje Cadillac, kot njih tovariši iz «boljših» družin. Toda kriminaliteta izhaja v višjih slojih zaradi slabih družinskih odnosov. Ne bomo govorili o stotisočnih ločenih zakonih, ki so krivi zanemarjanja in duševnega osamljenja številnih ameriških otrok. Vzemimo za primer povprečno ameriško družino. One se rade ženajo za zunanji bleskom, za «družbo».

Amerikanke so preveč «moderne». Njih čut za družino je zamrl. Njim ni za družinsko soglasje, ki je otroški duši tako potrebna

PROTIUKREPI

Kljub temu, da morejo v ZDA obsoditi mladoletnega zločinca na električni stol, je vendar protiukrep za takega mladoletnika nekaka «Reformschool». Toda te šole niso razen nekaj izjem pokazale nobenih uspehov. Čeprav ni menda na svetu dežele, kjer se toliko dvigajo s psihologijo in pedagogiko, kjer je toliko univerz, diplomiranih «social workers», svetovalcev psihologov, psiholoških svetovalcev itd., je v teh šolah usnjeni bič najbolj uporabljani vzgojevalni instrument.

LISA BELDAN

TEKMA DVEH BLOKOV za pridobivanje nemških simpatij

Adenauerjeva zahteva po zopetni oborožitvi Nemčije je še vedno stvar, s katero se obilno peča svetovni tisk. Ker je cela zadeva šele v začetnem štadiju, vidimo, da bo imečo to časopisje še dovolj časa prežvekovati ta argument.

V tem tednu je bila najvažnejša Adenauerjeva poteza ta, da je poslal visokim komisarjem posebno spomenko, v kateri je zopet zahteval oborožitve Nemčije. Potem, ko se je Mc Cloy dve uri po prejemu te spomenice razgovarjal s kanclerjem, je odletel v Washington, kjer je po prihodu dejal, da nosi seboj dva Adenauerjeva memorandum, ki se nanašata na «vojaško varnost in splošno okupacijsko politiko v Nemčiji». Mc Cloy se je sestel z Achesonom in Trumanom.

Medtem, ko so v Washingtonu pričevali najnovejšo Adenauerjevo zahtevo, pa je v Londonu končala s svojim delom posebna študijska komisija, katero so vodili angleški državni podtajnik Sir Donald Gainer, ameriški poslanik Douglas in njegov francoski tovariš Massigli. Kakor smo že pisali v naši zadnji številki, se zapadni zavezniki na eni strani, na drugi strani pa sovjeti pripravljajo, da dajo svojima nemškima satelitskima vladama nekaj novih koncesij, da bosta potem še lepše peli na njih strune.

V Londonu so se torej pogajali o tem, kako bi plačali Adenauerja za njegov pristop v zahodni vojaški blok. Sestavili so poročilo, v katerem so svetovali zunanjim ministrom, ki so bodo sestali v New Yorku, naj se o poseidnih vprašanjih kasamj pogovore. Povedali so pa v tem poročilu, da bi bilo dobro, če ne bi bilo zaenkrat nobene spremembe pri zavezniškem vojaškem svetu in zadevi okrog Porurja. Na gospodarskem področju so pripravili ukinitve vse kontrole, razen pri stvarih, ki so v interesu največjega upnika-Amerike. Odločitve, če lahko Nemčija izdela več kot dosedaj določenih 11.1 milijona ton jekla in če sme sama proizvajati grožje, mo-

Koreja bo imela veliko besedo pri tem, kakšen bo uspeh ali neuspeh prihodnjega zasedanja OZN. Če bodo v zvezi s Korejo na tem zasedanju odpravili ali pa samo omejili sedanja za vojno nevarna torišča na svetu, ali z drugimi besedami povedano, če bodo spremenili kraje, kjer se danes vodi ogorčena borba za razdelitev interesnih sfer, v neodvisne države, tedaj bo imelo to zasedanje svoj velik uspeh.

Edino to bi pomenilo utrditev OZN, ne kot organizacije ene ali več koalicijskih sil, pač pa kot družine enakopravnih narodov.

rajo podvzeti zunanji ministri. Svetovali so pa ukinitve vseh pravic za padnjakov, da bi se vmešavali v odločbe Bundestaga, Landstagov, vlade v Bonnu in deželnih vlad. Dovolili naj bi tudi ustanovitve zapanonemškega zunanjega ministrstva, skupno z konzulati in poslaništvi v inozemstvu. V skrajnem primeru, da bi bil položaj zasedbenih armad in oblasti vseeno zavarovan, pa naj bi imeli zapadnjaki vseeno pravico vet. Obenem so tudi svetovali zunanji ministrom, naj najdejo način, s katerim bi prekinili vojno stanje z Nemčijo.

To naj bi bili približni ukrepi, katere bodo podvzeli zapadnjaki.

GLOBUS

Trinajst dni se že trese področje pod gorskim masivom Himalaje. To je največji potres moderne zgodovine človeštva. Najbolj sta bili prizadeti pokrajini Assam in Tibet. 5 milijonov ljudi je brez strehe. Stevila pogrešanih je preseglo milijon. Mesto Džubgar je popolnoma izginjlo z zemeljskega površja in njegovih 80.000 prebivalcev veľa za izgubljene.

Raketa, ki so jo poslali v zračne višave v Novi Mehiki je dosegla višino 137 km.

Argentinske oblasti so prepovedale uporabo vseh atlantov, na katerih so zaznamovani Foklandski otoki kot angleška in ne argentinska last.

V francoskih Alpah je padel sneg. Letalo «Constellation», last družbe TWA se je ponesrečilo v Sahari. Mrtvih je bilo 55 oseb, med njimi funkcionarji OZN, poslovni ljudje in egiptovska filmska zvezda Camelia.

Na Japonskem je razsajal strahovit tajfun. Več sto ljudi je bilo mrtvih in škoda v pokrajinah Osaka, Kobe in na otoku Shikoku je bila velika. Hitrost posameznih sunkov tajfuna je znašala do 110 milj na uro, porušenihi je 11.145 hiš, delno porušenihi pa 221.14. Pod vodo je 170.000 hiš in 37.000 ha riževnega polja. Potopil se je parnik «Tatuhara Maru» (7.000 ton) in še druge manjše ladje, 44 parnikov pa je več ali manj poškodovanih. 230.000 ljudi je brez strehe.

Za miss Italijo je bila proglašena 17-letna Anna Maria Buljeri iz Majeri.

Ob stoletnici položitve prvega podmorskega kabla med Anglijo in Francijo, so organizirali med tema deželama prvo direktno televizijsko oddajo. Oddaja je trajala eno uro in so jo prenašali iz Calaisa. Posnetke so v Angliji zelo dobro videli. Za to oddajo so morali prepeljati iz Anglije v Calais instrumente v vrednosti 30.000 šterlinov.

Rusi pa si v Vzhodni Nemčiji tudi resno razbijajo glavo, kako bi si ustvarili «močno Nemčijo», ki bi šla zanje po kstanj v ogenj. Govore, da je Panjuškin že obljubil, da se bodo sovjetske čete umaknile in da bo ukinjena sovjetska vojaška uprava. Pravijo, da bo v kratkem sestavljena vlada v Vzhodni Nemčiji, v kateri bi bile osebnosti iz obeh delov Nemčije in s katero bi skledili tudi mirovno pogodbo.

Vse to so seveda zaenkrat samo predvidevanja, ker ni v zvezi s tem še padla nobena uradna izjava. Vendar pa bi nastalo težko vprašanje, če bi se sovjeti umaknili iz Vzhodne Nemčije. Kdo bi namreč varoval Rokosovskega in njemu podobne za Poljskem ter tudi na Češkem? Za obstoj njih kominformovske hegemonije nad temi deželami, bi najbolj praktičen garant kar naenkrat moral biti Zafo je precej dvomljivo, da bi bili Rusi tako velikočudni.

Na vsak način pa kaže na to, da se v Vzhodni Nemčiji nekaj pripravljajo, dejstvo, da je kar naenkrat prišel Panjuškin s čistko in sicer z največjo naglico. Zaenkrat se je lotil vodilnih nemških ljudi, ki nimajo sovjetskega državljanstva, ter aljudi — kakor piše glasilo KP «Neues Deutschland» — ki nimajo trdnega zaupanja v ZSSR in tiso brezpogojno prepričani v nezmotljivost Stalina». Po pisanju lista, so to «omahujoči malomeščanski elementi, bivši trockisti, frakcionasi, desni oportunisti in levi kretaki». Listi pišejo o aretaciji Paula Merkerja, državnega tajnika v kmetijskem ministertvu, Lea Bauerja, voditelja vzhodnonemškega radia, Bruna Goldhammerja, referenta v informacijskem uradu, Williija Kreikemeyerja, vodjo vzhodnonemških železnic, Lexa Endeja, vodjo redakcije «Friedenpost» (kot vodja «Neues Deutschland» je bil že preje odstavljen) ter Marijo Weitener zvezno tajnico Nemške ženske zveze. Vse te ljudi, ki so imeli odgovorna mesta v državni upravi tudi dolže, da so imeli zveze s agentom ameriške spijonaže H. Fieldom.

To čistko, od katere si sovjeti marsikaj obetajo, imeruje omenjeno glasilo KP kot «pričetek nove etape partijske zgodovine». O tej novi etapi vzhodnonemški voditelji tudi veliko govorijo. Da jo bomo videli pa bomo morali počakati na dneve pred in po volitvah.

Kronika

V Sv. Križu je avto, ki ga je vozil Karlo Jope iz ul. Roma 4, povozil 77-letnega Mihaela Košuta iz Sv. Križa 112, ko je gnil koze na pašo. Starček si je pri tem razbil črepinjo in njegovo stanje je zelo resno.

Kolo, last Mihaela Rossija iz ul. Pallini 2 je hotel pred neko gostilno na trgu Hortis ukrasti Bruno Baldaš iz ul. Settefontane. Lastnik pa je to opazil in skupno z nekim pasantom tatu ujel in ga izročil policaji.

Pri igri si je zlomil nogo 12-letni Mario Urbani iz ul. Scoglio 132.

Enotni razredni sindikat industrijskih delavcev ima na razpolago vstopnice za tržaški velesejem po znižani ceni. Industrijski delavci lahko dvignejo te izkaznice pri akcijskem odboru v ul. Ruggero Mannà 29.

Prve temeljne kamne za 48 vil so položili v torek pri Sv. Alojziju. Te vile bodo gradile razne zadruge. Pri delih, ki bodo trajala leto dni, bo zaposlenih 250 delavcev. Razen teh vil bodo zgradili še hišo, kjer bo trgovina Delavskih združenj, in bar podjetja Dreher.

29-letna služkinja Pavla Hervatin iz Kopra je v kuhinji svojih gospodarjev v ul. Combi 4 padla tako nerodno na tla, da si je zlo, mila tilnik. Prepeljali so jo v bolnico, kjer se zdravniki niso hoteli izreči o njenem stanju.

Vojaška uprava je izdala poročilo, v katerem pravi, da bodo morali imeti italijanski državljani, ki hočejo na razgovore čez blok pri Fernetičih, potni list in vizum. Poročilo ne pojasnjuje, za katere državljane gre. Iz vsebine poročila se lahko sklepa, da gre za one, ki bivajo v Italiji, ker italijanski državljani v Trstu so lahko doslej vedno nemoteno šli čez mejo s tržaško osebno izkaznico.

V drevoredu XX Settembre 72 se je profesor Luigi Bressani v svojem stanovanju v 4. nadstropju igral s svojo 16-mesečno hčerko Luisanno. Postavil jo je na okno, nenadoma pa se mu je izvila iz rok, razbila steklo in padla iz 4. nadstropja na ulico ter se na mestu ubila. Z nesrečno družino je sočustvovalo veliko število ljudi, ki so prišli deklico kropit. Tudi pogreb je bil zelo ganljiv.

V nedeljo sta se z veliko brzino vozila z motorjem Fausto Parma iz Oreha in Ivan Loredan iz Skofije. Motor je vodil Parma in hotel pri Zavljah prehiteti drugo vozilo. Nenadoma se je motor prevrnil in zalezel v obcestni kamen. Parma se je teže ranil in bo moral ostati v bolnici mesec dni, Loredan pa si je razbil črepinjo in ostal pri prlihi mrtev.

Huda avtomobilska nesreča se je zgodila v ponedeljek popoldne pri tovarni strojev Sv. Andreja. Avto last ACEGAT-a, ki ga je vozil neki Mario Edera, je zletel s ceste po nasipu in se prevrnil na železniško progo. Pri tem je bil mrtev 59-letni predelavec Avgust Lepre, ranjeni pa so bili sofer, Angelo Fabbri in Giovanni Forza.

Zeparji so imeli v nedeljo, ko je bila na velesejmu velika gneča, obilo posla. Roccu Jožetu so ukradli uro, Musinu Hektorju iz Gorice denarnico z 8.500 lirami, Mosolinu Virgilu iz Latisane 9.000 lir, Cappellu Ruggeru 5.000 lir, Zanini Marčelu 2.600 lire. Na velesejmu se je tudi izgubilo pet otrok, ki pa so jih s pomočjo zvočnikov kmalu našli.

Na drevoredu d'Annunzio je avtomobil, ki ga je vozil Franc Buda, smrtno povozil 85-letno staro Ano Cappella.

Kominformistični zlikovci so pred našo tiskarno v nedeljo ponoči spustili zavore avtu «Primorskega dnevnika», ki je stal pred poslopjem. Avto je stekel brez vozača po ulici in se zalezel v bližnji zid. Avto se je na zunanjih sprednjih delih močno poškodoval.

Uslužbeni glavne bolnice so prekinili svoje stavkovno gibanje v pričakovanju, da bo finančni osek vojaške uprave ugodil njihovim zahtevam.

Rok za vpis povzidanega deleža pri Delavskih združenjih so podaljšali do 30. novembra. Dolžnost vsakogar je, da se vpiše, ker reaktivatorji se na vse pretege trudijo, da bi prišle Delavske zadruge v njihove roke.

V NAJTEŽJJIH DNEH SO NAM KAZALI POT

Velika množica na komemoraciji bazoviških junakov

Dvajsetletnico junaške smrti Bidovec, Marušiča, Miloša in Valenčiča praznujemo v času, ko so se fašisti zopet opogumili, ko nam skušajo prepovedati izobešanje naših borbenih zastav, ko izvajajo obsodbe izrednega fašističnega sodišča za zaščito države, ki je poslalo tudi bazoviške junake v smrt. In ravno na obletnico dneva, ko so padli ti junaki pod streli fašističnih krvnikov in v istem kraju, ker so darovali svoje življenje, v Bazovici, je policija ukazala sneti naše zastave z žalnim trakom, ki so jih ljudje razobesili po svojih hišah. To je storila policija na lastno pest, ker ni nobenega ukaza in zakona, ki bi to prepovedoval. Zato je bilo njeno početje pravo izzivanje.

Na vse te fašistične spletke, na vse te poskuse oživiljanja fašizma in izvajanja njegovih obsodb pa je najdostojnejše odgovorilo tržaško demokratično ljudstvo, ko je šlo v velikem številu v sredo zvečer na tržaško pokopališče, da se na proslavi bazoviških junakov pokloni njihovemu spominu in jim slovesno obljubi, da bo nadaljevalo njihovo borbo za svobodo.

Pred grobom padlih junakov je opravil žalni obred župnik Skabar, pevski zbor «Skamperle» je zapel žalostinko, predstavniki množičnih organizacij so položili vence, nakar sta srčgovorila tov. dr. Kukanja in slovenščini in Alma Reschitz v italijanščini. Tov. dr. Kukanja je med drugim dejal:

Ti mladinci so v hudih in mrkih časih, ko se je zdelo, da je brezupno upirati se fašističnemu nasilju, katerega je bilo izpostavljeno italijansko napredno ljudstvo in še posebej ves slovenski narod pod Italijo, dvignili v mladostnem zanosu visoko glavo in revolucionarno zadajali udar za udarom od njihove drznosti zaprepasčenemu sovragu.

Ko so Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič ter drugi takratni tovariši spričo fizičnega in duhovnega fašističnega terorja, ob skoro vsesplošnem preplahu tlačnih in skovaj že tudi v trpko usodo udanih tržaških in primorskih Slovencev ter Hrvatov zavestno nastopili pot, ki je današnje slavlence dovedla pred puškinne cevi 58. fašistične legije na Krasu, so istočasno prvi odprli vrata v svetlo narodnostno

in socialno svobodo, vrata, skozi katera so deset let pozneje v narodnoosvobodilni borbi na naših tleh ljudske množice slovenske in italijanske narodnosti s pesmijo na ustih, z usmevom na licu in orožjem v trdi pesti, zmagovite udrele in si na ta način ustvarile pogoje za boljšo bodočnost in bratsko sožitje tu živečih narodnosti.

Vsi oni, ki nočejo, da bi se povrnil hudi časi fašizma, naj se zgledujejo ob njihovem življenju in delu. Tako bomo najverneje izpolnjevali oporoko, ki so jo nam zapustili.

Po žalni svečanosti na grobovih bazoviških junakov pa je odšla množica še na gorobove talcev in se poklonila njihovemu spominu.

V nedeljo pa bomo počastili spomin bazoviških junakov v Bazovici, kjer bo sporeč proslava naslednji.

PREDPOLDAN Približno ob 10. uri na kraju ustrelitve bazoviških junakov je na sporedu:

1. petje-poje pevski zbor «Skam-

perlen in najbrž pevski zbor iz Bazovice; 2. cerkveni obred s tiho mašo; 3. govor v slovenščini (dr. Jože Dekleva); 4. govor v italijanščini (Petronio Bertolo); 5. polaganje venec in pevska zbor «Skamperle» in najbrž «Bazovicas» pojeta dve partizanski pesmi.

POPOLDAN Približno ob 16.

URI »Pod Oreha« je na sporedu:

1. godba na pihala; 2. petje združenih pevskih zborov, ki bodo zapeli sledeče pesmi: a) Marjan Kozina. Partizanska; b) Marjan Kozina: Naša vojska; c) Ciril Pregel: Mlada garda; d) Venturini Franc: V nove zarje; e) Matej Bor: Hej brigade; f) Marjan Kozina: Le vkup uboga gmajna; g) Karel Pahor: Na juriš; h) Venturini Franc: Bazoviška; 3. govor v slovenščini (Babič Branko); 4. recitacija igralcev «SNG»; 5. govor v italijanščini (Laurenti Eugenio); 6. petje združenih pevskih zborov. Pojejo nekatere izmed zgoraj navedenih pesmi; 7. godba na pihala.

PONESREČEN POIZKUS ŠOVINISTOV DA BI SRAMOTILI NAŠO BORBO IN NAŠE JUNAKE

Predsednik cone Palutan je bil prisiljen umakniti ukaz o uporabi slovenske in italijanske zastave z rdečo zvezdo!

Ob proslavi 20. letnice ustrelitve bazoviških junakov smo doživeli nov šovinističen izpad proti nam. Conski predsednik Palutan je odgovoril na prošnjo odbora za proslavo bazoviških žrtev tudi tole: «Ne dovoljuje se izobešanje zastav: slovenske (bela, modra in rdeča s peterokrako rdečo zvezdo) in italijanske (bela, rdeča in zelena s peterokrako rdečo zvezdo)».

Ta fašistični ukrep proti našim slavim borbenim zastavam je takoj izzval silno in globoko ogorčenje vsega našega ljudstva. To ogorčenje pa se je še bolj stopnjevalo, ker gre za proslavo bazoviških junakov, ki so že pred dvajsetimi leti darovali svoje življenje v borbi proti fašizmu, za našo svobodo. To je bilo pravo skrunjenje njihovega spomina in pljuvanje na vso našo borbo proti fašizmu. Zgodilo se je prvič po vojni, da ne bi smele vihrati na bazoviški proslavi naše zastave.

Dan kasneje v soboto sta se zglasila pri predsedstvu cone predstavnika odbora za proslavo bazoviških žrtev tov. dr. Dekleva in tov. Boltar, da bi protestirala proti krivičnemu ukrepu pri prof. Palutani.

Dejali pa so jima, da je gospod Palutan bolan in da ju zato ne more sprejeti. Zato sta šla k načelniku njegovega kabineta gospodu Lo Verru ter mu izrazila ogorčen protest. On pa se je izgovarjal, da je ukrep zakonit in da je bil izdan zaradi javnega reda.

Consko predsedstvo pa je šlo še dalje. Prepovedalo je tudi lepljenje lepakov za proslavo povsod razen v Bazovici. Zaradi tega so množične organizacije sklenile, da se naslednji dan sestanejo in preučijo položaj.

Ob ogorčenju in pod pritiskom vsega demokratičnega javnega mnenja pa je moral gospod Palutan preklicati svoj ukrep. Zato so pošklicali na predsedstvo cone tov. dr. Dekleva in mu sporočili, da se na bazoviški proslavi smejo izobešiti naše borbene zastave in da se smejo povsod nalepiti lepaki razen v središču mesta.

O vsem tem je poročal na sestanku demokratičnih organizacij tov. Dekleva. Te organizacije so sprejele nato protestno pismo generalu Eddlemanu, generalnemu ravnatelju za civilne zadeve ZVU. V tem pi-

smu protestirajo proti uvajanju fašističnega duha v javno upravo in diskriminacijskim rasističnim metodam. V pismu nadalje pravijo, da ne bomo pristali na prepoved uporabe slovenskih lepakov v središču mesta, ker je mesto enotno in ni razdeljeno na polnopravne in manjpravne prebivalce. Za ukrepe, ki kažejo, da se vracamo v obdobje fašizma, niso odgovorni samo podrejeni upravni organi, pač pa v prvi vrsti ZVU, ki dovoljuje, da njej podrejeni funkcionarji zlorabljajo svoj položaj v svoje politične in strankarske namene.

Počastitev spomina bazoviških junakov ob dvajsetletnici smrti bo 10. septembra dopoldne in popoldne v BAZOVICI

SINDIKALNA PANORAMA

Enotni razredni sindikati se vedno bolj širijo in krepijo

Sindikalno življenje se je v zadnjih dneh zopet razgibalo. Dve važni vprašanji silita tržaške delavce v borbo, dve vprašanji, ki sta življenjske važnosti in terjata rešitev. Prvo vprašanje je padanje industrijske dejavnosti, drugo pa vprašanje rezadostnih mezd in plač.

Tržaška industrija na splošno posebno pa še mala in srednja industrija preživlja težko krizo. Ta kriza je zlasti otipljiva v malih ladjedelnicah Sv. Roka, Felszegy in Martinuzzi v Miljah in v Tržaškem arzeralu, kjer dela večina delavcev v skrcenem delovnem času. Vzroki te krize tržaške industrije so predvsem v ameriški imperialistični politiki, ki si hoče zagotoviti tržišča za lastno industrijo ter ji je vsaka konkurenca na poti. V tem se okoriščajo s pasivnostjo Enotnih sindikatov in Delavske zbornice, ki samo formalno protestirajo, a potem ostane vse pri starem.

Vse drugačno stališče do teh vprašanj pa zavzemajo Enotni razredni sindikati oziroma sindikalni akcijski odbor. Ti sindikati bodo predložili obema omenjenima sindikalnima organizacijama načrt sporazuma o tovarniških odborih, ki so edino jamstvo za uspešno borbo proti delodajalcem v tovarnah samih. Enotni sindikati in Delavska zbornica namreč pasivno čakajo, da se v Italiji sklene nov sporazum o notranjih komisijah, ki naj bi se raztegnili tudi na Tržaško ozemlje. To stališče je popolnoma zgrešeno in ni v interesu tržaškega delavstva. Močni in enotni tovarniški odbori bodo tudi velika zapreka vsem načrtom za likvidiranje tržaške industrije v prid ameriškega kapitala.

V Italiji so sindikalne organizacije radele vprašanje povišanja delavskih prejemkov. To vprašanje se mora rešiti tudi v Trstu. Sedanje mezde še daleč ne zadostujejo za kritje najnujnejših življenjskih potreb, saj je italijanski urad za statistiko sam zračunal, da je potrebnih za štiriclaško družino 53.400 lir za mesec.

O teh vprašanjih so razpravljali v nedeljo na prvi skupščini Enotnega razrednega sindikata industrijskih delavcev. Na skupščini so predlagali tudi skupno akcijo z drugimi sindikalnimi organizacijami na osnovi naslednjih točk: Predložitev novega načrta sporazuma o tovarniških odborih. Odpoved dosedanjih mezdnih pogodb, ker mezde ne zadostujejo niti najosnovnejšim zahtevam delavskih družin. Zvišanje mezd in plač vsaj za 30 odstotkov vsem delavcem. Primerni ukrepi za znanjšanje brezposelnosti in podvojitve dosedanjih podpor za brezposelne. Revizija pokojnin socialnega skrbstva.

Na skupščini so tudi pozdravili novi jugoslovanski zakon o upravljanju industrijskih podjetij, ki pomeni velik korak v socializem.

Enotni razredni sindikati pa tudi vedno bolj širijo svojo organizacijo. Doslej so bile obnovljene naslednje stroke: prosvetni delavci, rovinarji, peki, tiskarji, industrijski delavci. V nedeljo pa je bila tudi prva ustanovna skupščina sindikata raznih strok na podeželju, in sicer v Nabrežini. Potrebo po oživiljenju sindikalnega delovanja občutiljo na podeželju ravno tako kakor v mestu, saj je tudi tam sindikalno delovanje zaradi pasivnosti Enotnih sindikatov zamrlo.

V kinodvorani v Nabrežini se je v nedeljo zbralo precejšnje število delavcev iz nabrežinske in zgonske občine. Skupščini je predsedoval tov. Janko Furlan, ki je delavcem orisal pomen razrednega sindikata in razredne borbe delavcev proti njihovim izkoriščevalcem. Tov. Pernarčič je prinesel pozdrave sindikalnega akcijskega odbora, drug tovariš pa je v imenu istega odbora podal kratko poročilo o sedanjem sindikalnem položaju. Razvila se je diskusija, v kateri so sklenili, da se bo sindikat imenoval Enotni razredni sindikat raznih strok za Nabrežino-Zgoraj. V odbor tega sindikata so bili izvoljeni: Stubej Marj, Košuta Rudi, Purič Franc, Čeharja Avgust, Milč Marj, Kravanja Franc, Petelin Josip, Gruden Ivan, Grillanc Karel, Gruden Josip in Knez Ivan.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

PRIDITE V BUJŠČINO NA FESTIVAL HRVATSKE KULTURE!

Naši ljudje bi morali bolj poznati Bujšćino, valoviti svet žitnih polj in vinogradov, ki se razprostira od reke Dragonje do Mirne in se od reke Dragonje spušča iz visoke ravnine v morje, med belę čeri in borove gaje. Vsakdo bi moral spoznati bujskega kmeta, ki se od zore do mraka sklanja nad zemljo, da bi iztrgal skopi naravi njivo ali breskov nado, da bi podzidal teraso, kjer mu na prisojnih straneh obrodila trva. Morali bi spoznati človeka, ki je preprost in odločen, skromen in trd, kakor svet, ki ga obdaja.

Posebno sedaj, ko se pripravljamo na trgatve, je v Bujšćini posebno lepo. Grozdje je skoraj dozorelo in kmalu se bodo oglasili od vinograda do vinograda klenci trgačev. Doživeli do vinograda veselje, ki vlada te dni v kraških, kjer je grozdje najvažnejši pridelek.

Pridite tudi na festival hrvaške kulture, ki bo kmalu v Bujah.

Istrski ljudje ne bodo nikdar pozabili prvega festivala hrvaške kulture, ki je bil leta 1947 v Bujah. To je bila prva svobodna manifestacija bujskih Hrvatov, po stoletjih nacionalnega in socialnega zatiranja pod beneško in avstrijsko oblastjo in po dolgih letih fašističnega nasilja. Na tej priložnosti so bujski Hrvati, ne več kmetje — tlačani, temveč svobodni gospodarji svoje usode, dali prvič duška svojim težnjam. Po Bujšćini se je razlegla hrvaška pesem; številni mladeniči in mladinke, ki so najbolj občutili bič fašističnega zatiranja, so tu pokazali, kaj jim je v kratkih dneh letih dala narodna kultura. Prvi festival je združil prosvetna društva vsega okraja in jim svetna navodila za bodoče delo. Tudi Italijani, ki živijo v teh krajih pomelani s Hrvati, so pomagali pri izvedbi prireditve in s tem dokazali svojo pripravljenost načelom ljud-

ške demokracije, ki združuje vse narode v težnji za skupnim napredkom.

Leto kasneje je bil prirejen v starom hrvatskem mestu Materadi «Dan hrvaške besede in pesmi». Tam, kjer so fašisti zažgali pred leti staro Ciril Metodovo šolo, je bila druga kulturno prosvetna manifestacija bujskih Hrvatov.

Leta 1949 je 10.000 ljudi zopet prisostvovalo tretjemu festivalu hrvaških prosvetnih društev. Spored je bil mnogo popolnejši od prvih poskusov, ko je prvič prišla na dan skrita in stoletja zatirana sila domače kulture. Zadnja točka je obsegala finale hrvaške opere «Ero s onoga svijeta», pri kateri so masovno sodelovali domači pevci, glasbeniki in plesalci.

Prvi trije festivali so pokazali, kako napreduje ljudska prosveta pod ljudsko oblastjo, s podporo Partije in s prizadevanjem prosvetnih delavcev Bujšćine. Fašizem je zapustil navdse težko dediščino. S tem, da je stopnjeval socialno zatiranje in utrjeval srednjeveški sistem polovinarstva in kolonata, je skušal ponižati istrskega kmeta na stopnjo poslušnega hlapca. Da mu to ni uspelo, je dokazala narodno osvobodilna borba, ki je videla v vrstah partizanov veliko število istrskih ljudi. Toda za fašizmom so vendar ostale težke rane. V Bujšćini ni bilo niti ene hrvaške šole, prosvetnega društva, niti učitelja, ki bi se lahko takoj posvetil delu za ljudstvo. To pa je takoj po osvoboditvi začelo željno zajemati iz prvih zakladov nacionalne kulture, ki so mu bili pri roki.

Pogoji za razvoj kulturno prosvetnih društev se so med tem zelo izboljšali. Z gradnjo zadrughnih domov v Bujah, Materadi, Marušćih,

Novi Vasi, Kmetih, Krašći in Babićih bodo dobila društva potrebne prostore. Po vaseh so zrastle nove šole.

Ko prideš po strmi poti v Buje, skoraj ne spoznaš več starodavnega gnězda, ki z višine vlada nad mozaikom sivih in rdećih kraških polj, ki se prepletajo ob njegovem vznožju. Na kraju, kjer je bila nedavna še gmajna, se dvigajo zidovi nove hrvaške gimnazije, ki jo zidajo v značilnem istrskem slogu, in posloje velikega zadrughnega doma. V nje govori še nedovršeni dvorani je bilo že več predstav domaćih prosvetnih skupin in gostov, ki so prišli iz Hrvatske med svoje istrske brate. Na teh prireditvah se je bujsko ljudstvo naućilo marsikaj. Ljudje so se začeli zanimati za ljudsko folkloro. Nastale so folklorne skupine, ki bodo skupno s pevskimi in dramskimi kroćki pokazale uspehe svojega dela na četrem festivalu, ki bo v kratkem v Bujah.

Zato pridite med to ljudstvo, ki je šele pod ljudsko oblastjo zaživelo svoje resnično življenje. Bujšćina je nekako oddaljena od nas; ne poznamo je dovolj. Bujski kmetje vam bo-

do ponudili kozarec znamenite črne. ne. Vinó se iskri v odsevu kamina; pod pošnelim stropom visijo zlati koruzni storži. Kmet bo odložil delovno orodje in se bo rad pogovoril z vami o preteklosti, ki je bila žalostna in o sedanjosti, ki nam daje možnost novega, srećnejšega življenja.

VANJA

Većji uvoz pomeni izboljšanje življenja delovnega ljudstva

Istrsko okrožje je pretežno kmetijska dežela. Njena industrija ima pomen samo v toliko, v kolikor predeluje kmetijske in ribiške proizvode in tem povečuje njihovo tržno vrednost. Zato mora okrožje uvažati vse potrebne industrijske predmete. Sem spadajo ne samo oblačila, obutev in drugi oblačinski predmeti, temveč tudi kmetijski stroji, gradbeni material in druge stvari, ki so potrebne za dviganje gospodarske zmogljivosti dežele.

Zato je treba pridelati čim več kmetijskih pridelkov, da je mogoče izboljšati preskrbo prebivalstva in investirati večje vrednosti v gospodarsko izgradnjo. Vsa gospodarska politika jugoslovanske cone gre za tem, da bi čim bolj izkoristila klimatske in talne pogoje kmetijstva in s tem dvigala izvozno zmogljivost njenega gospodarstva.

Poročajo, da so rapram lanskemu letu presegli letos plan uvoženih živil, ki jih okrožje ne pridela, za 49%, oblačil za 48%, in obutev za 44,7%. Na ta način je bila dvignjena življenjska raven prebivalstva istrskega okrožja. Prekoračen je bil tudi načrt uvoza gradbenega materiala, in sicer za 49%, kar priča o mnogih novih stavbah gospodarske in kulturne vrednosti, ki jih gradijo. Količina kemičnih izdelkov, predvsem umetnih gnojil za kmetijstvo, je bila za 49% večja od lanske. Zelenih izdelkov za 54%.

Vse to pomeni, da je količina blaga, ki je letos na razpolago prebivalcem Istrskega okrožja, večja od lanske. To pa je predosem zaslugu socialistične Jugoslavije.

Goriška KRONIKA

Medministerialni odbor v Rimu je proglasil videmsko pokrajino za «pasivno področje». Italijanska vlada je torej po proglasitvi goriške pokrajine za pasivno, priznala tudi videmski zaradi težkega položaja, ki vlada zaradi splošnega gospodarskega propadanja in naraščajoče brezposelnosti. Po tej proglasitvi bo videmska pokrajina deležna posebnih denarnih nakazil za gradnjo industrijskih objektov, kar naj bi izboljšalo položaj.

Videmska pokrajina je res pasivna, ker ima precej nerodovitnih gorskih predelov. To so Beneška Slovenija, Rezijska, Kanalska dolina in Karnijska. Zato bi bilo prav, da bi imeli prav ti predeli prednost pri nakazilih za javna dela, ker so tam ljudje najbolj siromašni in jim je zaradi velike brezposelnosti v Italiji na splošno težko priti do dela.

Po dosedanjih ukrepih vidimo, da se odločujoči krogi kaj malo zanimajo za slovenske kraje v videmski pokrajini. Od 500 milijonov lir, ki jih je italijanska vlada nakazala videmski pokrajini, so dobile občine Beneške Slovenije le nekaj čez 24 milijonov, kar ne znaša niti 5 odst. Če upoštevamo, da so ti kraji najbolj pasivni, je to v primeri z nakazili drugim občinam zelo nizka vsota. Ljudje tam upravičeno pričakujejo, da bodo vsaj zdaj kot najbolj pasivni kraji v videmski pokrajini deležni primerne pomoči.

ŽIVLJENJE NA GORIŠKEM

V Sovodnjah so kominformisti v nedeljo 3. septembra priredili «velik praznik slovenskega in italijanskega demokratičnega tiska». Goriška izdaja «Delo» je javila, da bo zborovanje pričelo ob 14.30 ter da bo na sporedu pevski in godbeni koncert. Nastopila bosta zbor «Skamperle» iz Sv. Ivana in «Zvezda» iz Podlonejca pri Trstu. Ob 18.30 pa bosta govorila poslanec Gino Beltrame iz Vidra in tajnik Zveze enotnih sindikatov iz Trsta Ado Slavec. «Delo» je tudi napisalo, da bodo Sovodnjenci s svojo udeležbo na tej «rešitvi» praktično dokazali, da nečejo imeti nič skupnega s titofašističnimi agenti zapadnih imperialistov.

No, kakor je bilo, pričakovati, so kominformisti doživeli popoln polom. Goriški Slovenci so ravno pokazali, da nečejo imeti nič skupnega s ko-

minformovskimi izdajalci slovenskega ljudstva. Na zborovanje je prišlo kakih 200 ljudi iz Furlanije in med njimi je bilo le okoli 10 goriških Slovencev. Ti ljudje pa so prišli na zborovanje mnogo kasneje, tako da se je pričelo zborovanje šele tri ure kasneje ob pol šestih. Goriški Slovenci pač niso hoteli iti poslušat poslanca Beltrameja, ki je bil izvoljen leta 1948 tudi s slovenskimi glasovi, pa raje grzi z italijanskimi šovinisti, ko gre za obrambo slovenskih pravic.

V Beneški Sloveniji trikolonisti še vedno preganjajo naše ljudi. V vasi Zverinac so trikolonistični elementi začeli groziti Benečanu Tomasetiču Rimoldu, ker se zaveda, da je Slovenec. Bivši vaški načelnik Bukovac

Ivan je Tomasetiču zagrozil, da ga bo izgnal iz vasi.

Iz videmskega Zavoda-Collegio di Previdenza pa so izgnali siroto Zambriščak Lidžo iz Sele, ki ima šele 11 let. Nekateri italijanski fevdalci so jo namreč zatožili, da je govorila z neko svojo prijateljico slovenski.

V nedeljo so v Gorici odprli razstavo proizvodov «proste cone». Razstava je v Ljudskem vrtu na Korzu Verdii. Postavili so 12 paviljonov. Skupno razstavlja 14 tvrdk, ki proizvajajo v glavnem likerje, bonbone, čokolado in podobno. Prosta cona le malo koristi goriškemu gospodarstvu, država pa zgubi 2 milijardi lir na proizvodih, ki so brez carine. Posebno malo koristi pa prinaša prosta cona goriškemu delavstvu, saj je znano, da nosi Gorica rekord brezposelnosti.

CVETKE iz tržaških listov

«Giornale di Trieste» objavlja članke posebne dopisnice «ANSE» Stefana Terra o Jugoslaviji. V nekem članku pravi: «Vzemimo primer družine Nemec, ki je pred kratkim dobila svoje malo stanovanje pri izlizu Drave v Donavu».

Dopisnik govori o Beogradu, Cu se torej zanj izliva Drava v Donavu pod Beogradom, potem si pač morate misliti, kako objektivni so njegov članki o Jugoslaviji...

«Messaggero Veneto» piše 31. avgusta, da cestna dela v Kopru ne napredujejo «zaradi kroničnega pomanjkanja delovne sile».

Temu bi mi rekli, da v Kopru ni brezposelnosti, za messaggerovce pa je to slab znak. Najbrž je zanje znak blagostanja kronična brezposelnost, vsaj tako moramo sklepati iz njihovega pisanja.

Zaradi njene pestrosti objavljamo kar celo notico, ki jo je objavilo «Delo» 2. septembra: «Gospodje pri pornografskem «Fedniku» so ali tako iznajdljivi ali pa tako zabiti, da ne poznajo naših šahovskih velemojstrov. Objavili so namreč kar nekakuro slovenskega velemojstra Vasje Pirca, v pojasnilu pa so napisali, da je to šahovski mojster Vidmar mlajši. Priporočamo jim, da se na bodočem izletu v Ljubljano ne ogledujejo samo lepih hotelskih sob in bogato obloženih miz, temveč da se zanimajo tudi za ljudi, zlasti še za take, ki so ponesli naše ime v sveta».

Srečni in počaščeni smo, da se je po dolgem času «Delo» zopet zaletele v nas. To se namreč zelo redko zgodi, čeprav mi vsak teden pričujemo kako njihovo cvetko. Zahvaljujemo se jim za nasvet, toda vsa njihova prizadevnost je bila odveč, ker smo mi takoj drugi dan opazili napako. Vsekakor ti gospodje dobro vedo, da se lahko pripeti, da se zamjenjajo nenote napisane s slikami ali sliko, kar se nam je žal to pot zgodilo.

Le nekaj se nam zdi čudno. Zakaj «Delo», ki nam sveto očita in nam daje tako dobre nasvete, ni hotelo, oziroma bolje povedano, ni smelo objaviti niti ene vrste o šahovski olimpiadi v Dubrovniku, kjer se naših šahistov tako dobro drže ter tako prispevalo, da bi se snahe ime še bolj poneslo v sveta. Mi smo namreč objavili one slike ravno v zvezi z ono olimpiado.

Pa še nekaj Sikamijeve «filozofije» v istem listu: «...To pa Tito zanikuje, ko pravi, da ni vojne nevarnosti. Z zanikanjem tega dejstva, zanikuje temelje marksizma, to je nujnost razrednega boja».

Sikami je pa res novo pečen ideolog. Zanikanje vojne nevarnosti je zanj zanikanje marksizma, oziroma nujnosti razrednega boja. Potemtakem je vojna nevarnost enaka razrednemu boju! Ubožček, bolje bi storil, da bi mu prej zrastle koccine, nato naj bi se šele spravil na ideološka vprašanja.

V zvezi z mesecem tiska piše «L'Unita» tudi tole: «Naš tisk se ne bje samo za interese delavskega razreda, ampak za interese vseh tržaških meščanov».

Torej tudi za interese Cosulichov, fašistov, škofa Santina, legašev, ezulov, demokratijanov itd. To listu «Unita» prav radi verjamemo, ker sme se o tem tudi že zdavnaj prepričali.

Iz «Lavoratore» vidimo, da so kominformisti izkoristili v nedeljo proslavo bazoviških junakov v glavnem za to, da so blatili «titofašiste».

Mi ne bi hoteli tu polemizirati z njimi, ker nam je ta proslava preveč sveta in vzvišena. Omeniti pa smo hoteli le žalostno dejstvo, da ljudje, ki si lastijo monopol te proslave, zapišejo v «Lavoratore» taleštrikolonistični naslov: «Slovesno proslavljeni v Bazovici Bidovec, Marusic, Bratos in Valencica».

Ce bi se jim to zgodilo v «Unita», bi to še razumeli, ker pošiljajo vesti po telefonu, da pa tako napišejo v «Lavoratore» je neodpustljiva.

Šovinistična gonja proti poučevanju slovenščine na Koroškem

Na Slovenskem Koroškem se je začela gonja proti poučevanju slovenščine v šolah. V tej gonji se posebno odlikuje neonacistična organizacija VDU, ki prireja po vaseh zborovanja starejših šolobveznih otrok, da bi jih prepričala, naj zahtevajo ukinitve pouka slovenščine.

Vsem Slovincem je znano, kako so služile tako imenovane dvojezične utrakvistične šole za časa stare Avstrije in tudi avstrijske republike le za pomembevanje Slovencev, ker so v teh šolah le nekaj mesecev v prvem razredu poučevali koroško narečje. Načrtom je še to ukinit.

Sele po zlonar fašizma je izdala koroška deželna vlada pod pritiskom zunanjih razmer uredbo o dvojezičnih šolah, ki določa, da se morajo na določenem ozemlju Koroške otroci učiti vsaj v neki meri slovenščino. Ta uredba, ki nikakor ni povoljna, je bila le bolj za zunanji svet za časa pogajanj o avstrijski mirovni pogodbi med Slovesne Koroške, ko je avstrijski zunanji minister opozarjal v Londonu na vzorno zakonodajo, ki zadeva to področje. V šolah pa je protislovensko nastrojeno učiteljstvo uredbo po svoji volji često preziralo.

Komaj pa so se po pariški kupčiji začeli varni, so stopili v akcijo in hočejo, da se ta uredba ukine. Spet so stopili v ospredje predobro znani ljudje kakor Majer-Kaibitschev prijatelj dr. Hans Steinacherja, dr. Karisch in neonacistični dr. Skrienzi. Ti so skušali po številnih občinskih prizadevanjih o zemlja organizirati kampanjo proti ostanom slovenskega pouka ter z velikimi plakati in podrobno agitacijo klicali na shode stare in davkoplačevalce, ki vzdržujejo šole.

Vsa ta zborovanja pa so doživela polom, ker ljudstvo hoče, da se otroci učijo materinščine ter ne mara ničesar od velikopemškega šovinizma. Tako zborovanje so priredili 18. avgusta v Velikovecu. Kljub močni agitaciji neonacistične VDU je bil obisk na tem zborovanju zelo reven. Govornik dr. Skrienzi je zanem celotno uho ušel proti šolski odredbi iz leta 1945,

ki določa v šolah na Slovenskem Koroškem dvojezični pouk.

Tudi v Skofljah je pouk slovenščine redkim prenapetjem, ki se iz preteklosti niso prav ničesar naučili, trn v peti. Na zborovanje je prišlo samo 12 ljudi. Vodil ga je bivši «Ortsgruppenleiter». Na zborovanje je prišel podžupan Kramer in referentu ter pričemu tucatu nepoboljšljivih povedal mnenje večine občanov, ki zahtevajo pouk slovenščine v šoli. Pridržil se mu je tudi škofljski učitelj Saitchnig in povedal referentu, kar mu je šlo.

Dr. Skrienzi je 20. avgusta prišel tudi v Zelezno Kaplo, da bi tam hujskal ljudstvo, ki pa mu je povedalo, da je sito šovinističnih parol, tako da je razočaran odšel. Enako se je pripetilo tudi «Ortsgruppenleiterju» Gasbergerju na Rudi, kjer se mu je pridružil sam živnozdravnik Lapor. Peščica ljudi se je zbrala tudi na zborovanju v Rožeku, kjer je celo neki Dunajčan nasprotoval šovinistom in dejal, da bo tudi on pošiljal svoje otroke v dvojezično šolo.

OB 8. OBLETNICI „GUBČEVE BRIGADE“

SAMOZAVEST IZ NARODNOOSVOBODILNE BORBE je potrebna tudi danes pri socialistični graditvi

DEMOKRATI o Jugoslaviji

«Mi borci za svobodo, ki smo pričeli borbo leta 1936 in jo danes nadaljujemo v pregnanstvu, občudujemo vaše junško ljudstvo, ki je tako kot republikanska Spanija prvo pričelo borbo proti mednarodnemu fašizmu. Pod vodstvom maršala Tita se je osvobodilo tujih varuhov in se upira nečloveški kampanji Kominforma. Pri tem ni zapustilo poti marksizma-leninizma ter brani svojo gospodarsko in politično neodvisnost.

Videli smo tovarne, delavnice, ljudstvo, ki dela z navdušenjem, in mladino v polnem poletu, ki prepeva o čisti delu. Bili smo gosti kmetijskih delovnih zadrug in smo povsod videli odlično pripravljenost, da se vztraja pri graditvi socialistične družbe, ki jo je znal ljudstvo z orožjem v roki izbojevati. Mi Spanci, čeprav smo danes v pregnanstvu, bomo napravili po vrtni v našo drago domovino, osvobodeno Franca, isto, kar ste tudi vi v kratkem času dosegli.

(Izjava španskih republikanskih invalidov v zagrebškem radiu pred odhodom iz Jugoslavije).

«Kadar se naperijo take težke obtožbe in kadar ponudijo na drugi strani tako možnost, da bi se te obtožbe preiskale, potem je zares prav in potrebno, da se te obtožbe tudi preiščejo. V celoti smo zato, da se izvede takšna preiskava obtožb na kraju samem. Poleg tega sodimo, da mora tisti, ki koga obtoži, tudi dokazati, tisto, česar ga obtožuje. Potemtakem je tembolj zaželeno, da se take obtožbe, če so naperjene proti Jugoslaviji, ovražje ali dokažejo na kraju samem. Tak korak lahko samo prispeva k stvarni miru. Prvi koraki v tej smeri so že napravljeni in treba bo samo nadaljevati po tej poti. Prepričan sem, da homo z izmenjavo izkušenj in ustvarjanjem prijateljskih zvez lahko približali naše narode k sodelovanju za stvar miru. Mi zares želimo mednarodno solidarnost delavskega razreda, toda ne po diktatu kake države ali organizacije ter z vsiljevanjem volje drugim državam in sindikalnim gibanjem. (Jack Tuner, predsednik združenih sindikatov strojnih delavcev Velike Britanije).

Kronika

Skupina francoskih pisateljev je prispela v Jugoslavijo. Med njimi so Claude Aveline, ki je skupno z Jeanom Cassoujem organiziral prvo skupino odpora, predsednik belgijskega Pen kluba Max Deauville, predsednik nacionalnega komiteja francoskih pisateljev Louis Martin — Chauffier, Edith Thomas in drugi.

Železobetonski most edinstvene konstrukcije v Jugoslaviji grade čez reko Zrmanjo pri Obrovcu v Dalmaciji. Imel bo 42 m razpeltine.

150 vagonov morskih rib so naložili ribiči reške in splitske oblasti v mesecu avgustu.

Maršal Tito bo nadomestoval Edvarda Kardelja, zunanjega ministra, med njegovim bivanjem v inozemstvu.

Najboljši v državi je železniški kolektiv postaje v Solkanu pri Gorici. Minister vlade FLRJ Todor Vujanović je izročil kolektivu prehodno zastavo na svečani konferenci.

Jugoslovanski paviljon so slovesno odprli na mednarodni razstavi v Stockholmu. Paviljon je najmoderneje urejen in sodi med najlepše na velesjemu.

Sir John Boyd, predsednik britanskega Nacionalnega sveta za mir je obiskal Jugoslavijo, kjer se kot kmetijski strokovnjak posebno zanima za kmetijstvo in gozdarstvo.

Na prisilno delo so obsojeni sovjetski vojniki Rista lišč in drugi, ki so delali za sovjetsko obveščevalno službo.

Upravnik zadržane ekonomije v Šoštanjem okraju je Pepca Jonkova, ki uspešno vodi zaupano ji gospodarstvo.

Parnik «Peters», ki je bil potopljen, bodo do 8. septembra dvignili potapljači podjetja «Brodospas». Do konca 1951 bo parnik obnovljen in izročen prometu. Po njem bodo dvignili iz 55 m morske globine tudi parnik «Kardardjeda».

16 najboljših študentov medicine in agronomije pojde v Holandijo na prakso. Od tam pride enako število študentov, ki bodo prakticali v najboljših jugoslovanskih klinikah in na vzornih ekonomijah.

Na Belju, državnem posestvu grade tovarno za konserviranje rib in predelavo živalske krme. Zvezni agroindustrijski kombinat ima več lisoc na ribolovnih področjih na Donavi in Dravi ter v njihovih rokah.

Ekonomsko fakulteto bodo odprli na univerzi v Skoplju v letošnjem letu. Ze letos bo imela 70 rednih slušateljev.

Zena in hči sta spodrsnili potapljaču Mladvedu na jezcu doberške elektrarne ob Soči in padle več metrov globoko v vodo. Medved, ki je bil v potapljaški obleki brez čelade, je skočil za njima, toda ker je bil obtežen s svincem, ga je povleklo na dno. Obratovodja Rudel je tvegaj življenje, skočil za njim in ga rešil. Tudi potapljačevo ženo in otroka so rešili.

12 od 23 dvanadstropnih poslopj so do strehe letos zgradile mednarodne in jugoslovanske brigade na stavbišču zagrebškega študentskega naselja. V zadnjem času se je najbolj odlikovala brigada «Mladi komunisti» in brigada češke narodne manjšine.

Posojilo 15 milijonov dolarjev je odobrila Ameriška banka za izvoz in uvoz Jugoslaviji. Posojilo bo izkoriščeno za nabavo naprav za kapitalno graditev.

Na mednarodni razstavi živil v Londonu sodeluje tudi Jugoslavija z različnimi vrstami svojih prehranskih predmetov in blaja.

Proces proti skupini izdajalcev, ki so delali po direktivah romunskega poslanika v Beogradu proti svobodi in neodvisnosti države, se je pričel v Beogradu.

1792 udarnikov in 10 novatorjev so proglasili v prvi polovici letošnjega leta v borskem rudniku.

V Hercegovcu v osješki oblasti so pričele tradicionalne češke nacionalne žetevne svečanosti. Poleg predstavnikov oblasti prisostvujejo prazniku tudi Slovaki in Čehi iz drugih republik.

Na Muhaberu je bila 3. septembra proslava osme obletnice ustanovitve Gubčeve brigade. Brigada je bila ustanovljena na Trebelnem v času, ko se je začela velika italijanska ofenziva. Takoj drugi dan po ustanovitvi je prestala ognjeni krst v enodnevni bitki na Bleč vrhu. O tega dne dalje je Gubčeva brigada po težkih borbah dosegala zmago za zmago, kar je rodilo osvobodeno ozemlje. S tem so bili tudi dani pogoji za rast regularne vojske in za vzpostavitev ljudske oblasti. V neštetih borbah je Gubčeva brigada odločno stopala proti cilju in častno izpolnjevala naloge Partije in ljudstva. Borbe je vodila preko Dolenjske, Gorjancev, Suhe Krajine vse doosvoboditve Ljubljane. Poleg vojaških zmag je Gubčeva brigada tudi vzgajala ljudstvo v globokem patriotizmu ter pomagala pri zgraditvi ljudske oblasti in utrjevala bratstvo med ljudstvom in vojsko.

Na velikem mitingu je govoril tov. Janez Vipotnik, za njim pa predsednik vlade LR Slovenije tov. Miha Marinko, ki je med drugim dejal:

«Potrebne so take prireditve, ker ožive spomin na naše svetle tradicije in na isto visoko samozavest, s kakršno so se borci narodnoosvobodilne borbe borili in kakršna nam je danes tako potrebna pri izpolnjevanju nalog socialistične graditve. Danes nam ni potrebna manj kot takrat.

Potrebna nam je, da ustvarimo to, za kar so bili dani pogoji z našo zmagovito revolucijo.

Prilika je tudi, da kritično pregledamo naše sedanje delo in si priključimo v zavest, da nas zdaj vodijo prav isti smotri, kakor med vojno, ko smo pretrpeli zanje toliko krvi in toliko pretrpeli, tako da bi sleherni izmed nas čutil odgovornost za to, kako v našem svobodnem domu gospodariti in upravljati.

Potrebno je, da se delovni ljudje, predvsem borci narodnoosvobodilne vojne trdneje organizirajo, da bodo še naprej krepili pridobitve narodnoosvobodilne borbe, utrjevali ljudsko oblast in utrjevali državljansko zavest slehernega državljanca, da bo vsakdo razumel skupne interese, pravilno pojmoval in ocenjeval delo in izpolnjevanje nalog posameznih tovarišev na odgovornih mestih. Če bodo vsi delovni ljudje tako razumeli svoje dolžnosti, bomo z njihovim aktivnim sodelovanjem pri izpolnjevanju nalog in odpravljanju napak tudi v bodoče uspešno prebrodili vse težave. Edino ob takšnem sodelovanju bo mogoče pravilno izpolnjevati zakone in še bolj utrjevati organe ljudske oblasti.

Razvoj in delo vseh naših delovnih ljudi v zadnjih dveh letih in pol sta

2.300 INOZEMSKIH MLADINCEV V FLRJ

Skupno s 4000 brigadirji, člani Ljudske mladine Jugoslavije, je delalo preko 2.300 mladincev iz 17 dežel Evrope, Amerike, Afrike in Azije na gradbišču študentskega naselja v Zagrebu. Na gradbišču, na predavanjih, tovariških večerih, na prireditvah in fizikalnih tekmah so mladi Francozi, Angleži, Amerikanci, Italijani, Avstrijci, Norvežani, Belgijci, Holandci, emigranti iz Francove Spanije, mladinci iz Vietnoma, Kitajske, Južne Afrike, Kolumbije, Sirije in drugih dežel krepili enotnost mladine vsega sveta v borbi za mir in enakopravnost narodov. S prihodom in bivanjem v Jugoslaviji so ti mladinci odbili triletno delovanje informbirojevskih elementov v Svetovni federaciji demokratske mladine, ki so z lažmi in klevetami poskušali izolirati mladino Jugoslavije od naprednega mladinskega gibanja v svetu.

Inozemski mladinci so potovali po Jugoslaviji in obiskali mnoga gradbišča, tovarne, kmetičke delovne zadruge, ogledali so si kole, univerze, prosvetne, kulturne in socialne ustanove ter sindikalne in druge organizacije. V Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Skoplju in drugih mestih so imeli priložnost, da so videli delo in se razgovarjali z ljudmi, ki žive v njej.

izredno težavna glede na zunanje politične okoliščine in zlasti glede na težave, ki nam jih je povzročila Sovjetska zveza z odpovedjo vseh pogodb. Spričo nedvomno velikih težav je potrebna monolitnost vseh naših organizacij, da dosledno uveljavimo načela demokracije, na katerih temelji naša ljudska oblast.

V zadnjih mesecih so naši nasprotniki v zvezi s korejskim konfliktom zopet napeli vse sile, da bi naše ljudi odvrgli od vsakdanjih delovnih naporov, da bi zasejali zmedo in strah pred vojno v naših vrstah, kar naj bi jim olajšalo dosego njihovih protiljudskih želja in sovražnih ciljev. Naša enotnost pa je danes kakor tudi v bodoče najuspešnejše sredstvo, da obvarujemo našo neodvisnost in našo mirno graditev.

Glede korejskega konflikta, ki je zdaj v ospredju mednarodnega dogajanja, je stališče naše države jasno in nedvomno. Naše simpatije so na strani narodov, ki si želijo svobodo in se borijo zanjo. Ker pa sedanja vojna na Koreji pomeni spor med dvema velesilama, ker je korejski narod pod videzom borbe za svojo združitev pahujen v vojno v interesu obračunavanja med tema velesilama, se mi ne moremo pridružiti ne eni ne drugi strani, marveč je naše stališče

VPIS LJUDSKEGA POSOJILA MERILO PATRIOTIZMA DELOVNIH MNOŽIC

Ze pet let traja uporna borba delavcev, kmetov in ostalega delovnega ljudstva. To je čas ustvarjalnega napora v rudnikih in tovarnah, na polju in gradiliščih, po mestih in vaseh, povsod, kjer žive in delajo jugoslovanski narodi. V zgodovini nekega naroda je to relativno kratka doba, toda rezultati teh naporov so veliki. Se je svež spomin na tiste dni, ko so na klic partije in tovariša Tita vsi jugoslovanski narodi začeli z obnovo svoje po vojni opustošene in stoletja ropane domovine. Danes je ta dežela veliko gradbišče, ki se razteza od Soče do Vardarja, od Drave do Jadrana in na katerem milijoni delovnih ljudi mest in vasi ustvarjajo iz dneva v dan nova dela.

Toda ta borba se mora nadaljevati. Petletni plan so množice sprejele z navdušenjem in zdaj, kljub kominformistični gospodarski blokadi in politični gonji hočejo z delom dokazati, da je bil načrt realen. Pomagati hočejo tudi zdaj pri vpisu drugega ljudskega posojila z denarnimi sredstvi k ostvaritvi petletke.

Po nepopolnih podatkih je v LR Sloveniji v petih dneh vpisa posojila bilo vpisano 266.715.000 dinarjev, LR Srbija je vpisala 1.145.258.000 din, LR Hrvaška 766.837.000 din, LR Bosna in Hercegovina 414.801.000 din, LR Makedonija 208.915.000 din in LR Crna Gora 57.763.000 din.

V enotah Jugoslovanske armade in Ljudske milice je bilo skupno vpisanih 800.467.000 din. Člani jugoslovanskih predstavništva v tujini so do sedaj skupno vpisali 2.804.000 din.

Po teh nepopolnih podatkih je bilo torej v vsej državi vpisano v petih dneh 3.672.569.000 din posojila in je že zdaj vpisovanje preseglo razpisano vsoto za 672.569.000 din.

BOLGARSKE OBLASTI terorizirajo v obmejni coni

Zadnje dneve je pribežalo na jugoslovansko ozemlje zopet večje število bolgarskih državljanov iz obmejnih bolgarskih oblasti. Po njihovih izjavah je teror v obmejnih krajih vedno hušji in so mnogi prisiljeni, da zapuste svoje domove in beže v Jugoslavijo.

Usoda tistih, ki so bežali iz Bol-

garije je približno enaka. Eden izmed njih, Dimitar Petrov iz vasi Maloslaveva v Traskem okraju je pustil v svoji vasi stare starše, ženo in otroke. Mož preko 40 let je moral zbežati, da si je ohranil življenje. Agent državne varnosti mu je ukazal, da zasleduje bolgarskega državljanca Bangelova, ki je bil izključen iz partije zaradi «titozizma». Ker Petrov tega ni hotel, je moral bežati, ker bi sicer trpel najhujše posledice. «Taka terorja in nezakonitosti nihče ne pominja, je izjavil Petrov.

Nekaj Bolgarov je pribežalo v Jugoslavijo, ker so jim javili, da jih bodo internirali. V njihovi vasi, ki ima okrog 500 prebivalcev, jih je na spisku za internacijo 100.

V obmejnih krajih je uvedena policijska ura in po osmi zvečer ne sme biti nihče na ulici. «Pravijo, je dejal Petrov, da hoče Jugoslavija napasti Bolgarijo, toda mi, ki smo pred

zaprtjem meje prihajali v Jugoslavijo, vemo, kaj je resnica in prepričani smo se, da so te bolgarske vesti same izmišljotine.

Ležišča surovin v FLRJ so neizčrpna

Jugoslavija ima izredno dobra ležišča surovin za proizvodnjo cementa, ki je za Jugoslavijo pomembno izvozno blago, vendar industrija cementa še ni dovolj razvita. Po petletnem planu bo proizvodnja trikrat večja kakor je bila leta 1938, ko je v tem letu pred vojno dosegla višek.

Pogoji za razvoj cementne industrije so ugodni skoraj po vsej državi. Najboljša, naravna surovina pa je v Dalmaciji. Dalmatinska tupina (lapor) vsebuje namreč v pravilnem razmerju kalcijev karbonat in glino 3:1, tako da ni treba mešanice posebej sestavljati ter odmerjati. V Jugoslaviji je sedaj okrog 15 cementarn, nekatere so precej velike. Prva cementarna v Dalmaciji je bila v Splitu že leta 1863. Proizvajala je tako imenovani portlandski cement po otoku Portlandu zaradi značilne barve skalovja tega otoka. Tedaj niso nikjer na svetu poznali boljše cementne surovine, kakršno so odkrili v Dalmaciji, prav tako ne ležišč popolnoma enotne surovine. Dalmatinska tupina leži v 20 do 30 m debelih plasteh ob morški obali v srednji Dalmaciji pa tudi v severnem in južnem delu Primorja.

Dalmatinska ležišča so znana po vsem svetu. Malo pa je znano, da

ima ležišča laporja tudi Bosna. Tam se doslej še ni razvila cementna industrija. Največ ga je v dolini reke Bosne, kjer se je v davtni razprstilo sladkovodno jezera. Debelina lapornih plasti je skoro 200 m. V bližini so tudi ležišča premoga, kar je pogoj za razvoj cementne industrije, ker potrebuje veliko goriva. Sicer ni take kvalitete kakot dalmatinski lapor, vendar je s primernim mešanjem mogoče doseči dobro kakovost.

Tudi Slovenija ima ležišča laporja. Najbolj znana so v Zasavju, 1877 so zgradili v Trbovljah cementarno kot tretjo na sedanjem jugoslovanskem področju. Druga cementarna je bila zgrajena v Beočinu v Vojvodini leta 1869, kjer so 100 m debeli sloji laporja. Prav tako so ugodni pogoji tudi v Podonavju. Podonavski lapor je izvrstna surovina. Le z malo primesi apnenca doseže enako kvaliteto kakor dalmatinski lapor. Tudi po ostalih republikah najdemo dovolj surovin za cementno industrijo.

Po vojni je najbolj napredovala cementna industrija v Dalmaciji. Cementarne stalno odpirajo nove kamnolome. Po novem načrtu kopanja prihranijo 50 odst. delovnih moči.

«LITOSTROJ» V ROKAH DELAVCEV

DELAVSKI SVET NA SVEČAN NAČIN SPREJEL UPRAVO TOVARNE V SVOJE ROKE

2. septembra so delavci Titovih zavodov «Litostroj» slovesno sprejeli v upravljanje veliko tovarno. Svečanosti so prisostvovali član Politbiroja dr. Jože Polčar, člani vlade LR Slovenije Zoran Polič, Jaka Avšič in Stane Bizjak, predstavniki sindikatov in drugih množičnih organizacij. Ob začetku je pevski zbor in orkester Slovenske filharmonije izvajal «Pesem o Titu», nato je svečanost odprl direktor tvornice Franc Pečar, ki je v imenu predsednika Sveta za težko industrijo, tovarnika Franca Leskoška izročil ključke novemu upravnemu odboru. Ključke je sprejel predsednik delavskega sveta Ivan Pavšek. Navdušeno vzklikanje delavcev «Litostroja» je spremljalo predajo ključev. Predsednik delavskega sveta je nato odkril ploščo, na kateri so vklesane besede «Danes smo prevzeli tovarno v upravljanje». Današnji dan je za delovni kolektiv Titovih zavodov «Litostroj» pomemben tudi po tem, ker je tuji četrti obletnica postanka tovarne, a pred tremi leti je bila spuščena v pogon livarna, kot prvi objekt «Litostroja». V teh treh letih je livarna vili že okrog 80 večjih in manjših hidroturbin, mnogo delov za črpalke, moderne črpalke za namakanje, žerjave itd.

V šestih novih hidrocentralah že dela 13 agregatov izdelanih v «Litostroju». V letošnjem letu bodo izdelali še 11 novih hidroturbin, naslednje leto še 11 agregatov. Že so v «Litostroju» prevzeli obvezo za izdelavo turbin večjih hidrocentral — Ozalj, Moste, Zirovnica, Vučenica, Medvode, Jablanica, Došnica, Una in druge. «Litostroj» bo že v letošnjem letu preskrbel preko 20 hidrocentral s svojimi turbinami, a naslednje leto še 15 velikih novih hidrocentral. Poleg tega bodo izdelali še desetine turbin za razne manjše hidrocentrale — Bogjana, Ohrid, Gostivar, Slovenjgradec, Idrija itd. Še večji uspeh bodo predstavljale turbine za Ramo, Jablanico in Marovro. Vsaka izmed njih bo imela okoli 55 tisoč konjskih sil in bo med največjimi v Evropi.

Svoje uspehe je kolektiv «Litostroj» dosegel zaradi velikega delovnega poleta. Ko so gradili stroje za elektrifikacijo države, so se učili tudi upravljanja v proizvodnji. Njihov delavski svet je že doslej mnogo pripomogel k velikim uspehom. Toliko bolj se bo uveljavil zdaj, ko je svet in upravni odbor prevzel upravo tovarne «Litostroj» v svoje roke.

Tudi kombinat gume ima svoj delavski svet

Veliki kombinat gume in obutve v Borovem, kjer je zaposlen eden največjih delovnih kolektivov v jugoslovanski industriji, je tudi slovesno sprejel upravo v svoje roke.

Minister vlade LR Hrvatske Josip Cazi je izročil ključke izvoljenemu odboru. Slovesnosti so se udeležili mnogi predstavniki političnih organizacij, poleg drugih tudi predsednik sindikatov FLRJ Djuro Salaj.

V rudniku in topilnici svinca v Mežici je delavski svet izbral upravni odbor. Na sestanku so pokazali uspehe kolektiva v modernizaciji podjetja in v izvrševanju planskih nalog. Letos je spuščena v pogon tretja mehanična peč.

V črnem revirju so praznovali svoj velik dan. Vse prebivalstvo Trbovelj z delavci iz rovov in udarniki, racionalizatorji in odlikovanci dela se je zbralo k svečanosti predaje revirjev v roke tistih, ki so si po petih letih dela v svobodi in dolgi desetletjih brezposelnosti, trpljenja in borbe priborili pravico, da sami upravljajo podjetje, ki je delo njihovih rok. Za predsednika upravnega odbora so izbrali Ivana Zupančiča, poslovodjo separacije, ki je znan po svojih racionalizatorskih predlogih. V upravnem svetu so večkratni udarniki in junaki dela kot Anton Zagorišek, Anton Mrak, Jože Klemen, Franc Erjavec, Alojz Petek, Viktor Pavšek in Matija Dornik.

Nad vhodom v rudnik se je ble-

KAKOR DRUGE INDUSTRIJSKE PANOGE, TAKO NAPREDUJE V FLRJ TUDI KEMIJSKA INDUSTRIJA. NA SLIKI JE KEMIJSKI KOMBINAT «ZORKA» V SABCU.

stel napis: «Živel zgodovinski dan predaje rudnika rudarjem! Samo v FLRJ je delavec gospodar rudnikov!» Direktor rudnika je odkril spominsko ploščo, kolektiv pa je prevzel prehodno zastavo Centralnega odbora Zveze sindikatov in Sveta za energetiko ter denarno nagrado. S tem se je trboveljski rudnik uvrstil med najboljše kolektive in ima pravico do naslova zaslužnega delovnega kolektiva FLRJ Jugoslavije.

V tovarni perila v Celju so tudi izvolili predsednika delavskega sveta in upravni odbor. Za prvega predsednika delavskega sveta je bila izvoljena zaslužna delavka Jožefa Milnar.

Predaje podjetji v roke delavcem so po vsej državi, v vseh podjetjih in tovarnah. Delovni kolektivi ob teh slovesnosti sprejemajo obvezo, da bodo svoje planske naloge presagali, da bodo z uspehi dokazali, da so v resnično demokratičnem socialističnem sistemu, kjer imajo delavci tovarne in rudnike v svojih rokah, možni največji uspehi.

Racionalizatorski uspehi

Strokovnjaki laboratorija Elektroželezarne v Sibeniku so že več časa preizkušali možnost pridobivanja grafitu iz antracita, ki je potreben za proizvodnjo amorfnih elektrod. Izdelali so majhno peč in uspelo jim je, da so iz antracita dobili grafit. Zdaj konstruirajo veliko peč, v kateri bodo napravili poslednje za pridobivanje grafitu.

Pred poniklanjem so čistili jedilni pribor z dunajskim apnom, tako da so tri posamezne dele s krpo. Delavec Halper je doagal, da se lahko pribor čisti s pomočjo elektrolyze v svinčni kadi, v kateri je razredčena žveplena kislina.

Kod izvor struje za elektrolyzo služi dinamo za poniklanje. En pol je spojen s prečko, na kateri leže predmeti za niklanje, ki so povezani v kislino, drugi pol pa je spojen s svinčnim vložkom kadi. Pri tem načinu dela prištedijo letno 327.204 dinarje.

da v zavojčke. Vse teče v največji naglici, le postrežnik mora biti zraven, če se kje kaj zatakne. Izkušeno človeško oko takoj ugane napako, saj ima stroj svoje vrline in slabosti kot človek sam. Brez miru požirajo stroji strupeno rastlino, neprestano jih je treba hraniti s tobakom in papirjem. Stalno je treba tudi brusiti rezila: tamle so brusarji, ki jim delo ne poide. Vse se kreše in iskri, skozi ušesa gre hreščanje jekla in kamna, ki sta se trdo srečala.

V posebnem oddelku smo. Pri mizah sedijo v sklenjenih vrstah tovaršice. Nemirne njihove roke in prsti plešejo neprestano. Ena ima pred seboj trikotno rdečo zastavico. Prejšnji dan je prekosiła pri delu vse tovaršice.

«Kar pogledite, kako je spretna», me opozarja spremljevalec. «Natančno po deset cigaret prime in jih zvrsti v škatlo tako urno, da še slediti ne morete».

Podolgovate škatle se naglo polnijo.

«Koliko škatel napolni delavka na dan?» vprašam.

«Do 800 pri osemurnem delavniku, eno škatlo s 100 cigaretami v dobri pol minuti».

«In stroji?»

«Stroj opravi 8 urno dnevno delo ene delavke že v eni uri. Lahko vidite, kaj pomenja strojno delo proti ročnemu».

Škatle se polnijo, delavci jih odnašajo in polnijo zaboje. Tudi vsak zaboj dobi oznako. Tu je «Sutjeska» tam «Morava», «Triglav» in druge. Čez nekaj tednov bodo zaboji v Beogradu, v Ljubljani, na Reki in morada tudi čez mejo. Vse to neustrudno delo nešteti rok bo končno le še droben dimček, prašek pepela.

Veliki pesnik Kosta Racin, ki je padel kot makedonski partizan v osvobodilni vojni, je vedel za delavke, ki jih je gojila neusmiljena tobačna fabrika. Takote pravi o Lenki:

Lenka ni bila rojena za preleteti ta tobak! Listje žolto — žolti strupi, a za prsi — rožni cveti. Prvo leto je minilo, krepica v sroce je legla; drugo leto je poteklo, ji bolezen prsi zgloje; tretje leto je minilo, Lenko zemlja je pokrila.

Tuberkuloza je pobirala delavke, ki so bile na milost in nemilost izročene izkoriščevalcem. Danes kaj takega ni več mogoče v Makedoniji. Marsikatera od tovaršic, ki se trudijo tu, bo kmalu na oddihu od prelepega Ohridskega jezera, morada v novem planinskem domu na visokem Peristerju ali na nodam Jadranu. Pred osvoboditvijo niso smele delavke niti sanjati o tem.

PAHOR JOZE

Muslimanke snemajo feredže

Muslimanska žena, ki je po vojni resnično enakopravna z moškimi tovaršicami, hoče to svojo enakopravnost tudi na zunaj pokazati in se ostreši vseh nazadnjaških spon, ki so jo še potiskale v ozadje. Po akcijah, ki so jih delovni kolektivi imeli po tovarnah in podjetjih, da bi muslimanke odložile feredže, so se tudi žene sestale na množičnih sestankih, na katerih so po široki diskusiji sprejele sklepe. Prvi uspehi so že vidni. Po takem mitingu v Doboju je že 200 muslimank v tem mestu odkrilo svoje obraze.

KOMINFORMADE

PRI INFORMIROJEVCIH SE VEČAJO PRAVICE IN ODGOVORNOSTI — DIREKTORJEV

Teorija in praksa v državah Kominforma pri vprašanju upravljanja gospodarstva, sta čisto nasprotni najosnovnejšim principom marksizma leninizma. Pokazali bomo to na dveh primerih po podatkih, ki jih imamo iz Českoslovaške in Madžarske.

Predsednik vlade, predsednik sindikatov in eden med vojnih partijskih funkcionarjev Antonin Zapotocki je dejal: «Izvajamo utrjuje» novo organizacijo narodnih podjetij. S to organizacijo se povečajo pravice odločitev in odgovornost direktorja podjetja. To pomeni, da se ne sme več dogajati, da mnogi tovarniški sveti streme za tem, da prevzamejo odgovornost za upravljanje nad proizvodnjo, da ukazujejo in da se v vse vmešavajo».

Torej se po «novi organizaciji» v «narodnih podjetjih» večajo pravice in odgovornost direktorja. V referatu, ki ga je imel Zapotocki na plenarnem zasedanju Centralnega sveta revolucionarnega sindikalnega gibanja 31. julija 1950. leta, govori le o pravicah in odgovornostih direktorja. Niti besede ni v vsem referatu o kolektivnem vodstvu podjetij, o demokratizaciji upravljanja, o razvijanju kolektiva v smeri samostojnega vodstva podjetja. Novo in bistveno v vsej stvari je povečanje oblasti in moči direktorja. Ali ni v kapitalizmu enako? Razlika je samo v tem, da stoji v tem sistemu nad direktorjem posamezni kapitalist ali kapitalistični monopol, medtem ko stoji tu država, katere aparat je pod kontrolo privilegirane birokratske kaste.

Da bi Zapotocki opravičil pred delovnimi množicami Českoslovaške to novo organizacijo, jim je razložil, odkod nenadoma povečanje vloge in oblasti direktorja. «Tovariši», je dejal Zapotocki «ne more se imeti le funkcije in čast, od tovarniških funkcionarjev moramo zahtevati delo, odgovornost, poznati morajo vse probleme».

Res lepa logika! Da bi nekoliko tisočev direktorjev prisilili na delo, naj namesto socialistične demokracije vlada birokratski centralizem!

Podobno je tudi v Madžarsko. Na plenumu CK madžarske partije delavcev je bilo rečeno: «V naših podjetjih in ustanovah je treba utrditi odgovornost ene osebe. Zdaj imamo resne neprilike z odgovornimi v podjetjih».

Tako imenovani tovarniški trikot (vodja podjetja, sekretar partijske organizacije in voditelj sindikalne organizacije, op. ur.) vrši na mnogih mestih vlogo kolektivnega vodstva, kar je nepravilno in škodljivo. Značaj podjetja ali ustanove je popolnoma drugačen od značaja partije. V partiji mora biti vodstvo kolektivno, čeprav se ne sme podcenjevati vloga sekretarja, v podjetju pa je lahko le eden voditelj, ki je osebno odgovoren za vse, kar se v podjetju dogaja».

Tako se razvija sistem vodstva podjetij v državah Kominformaja. Potem res ni čuda, če je tem državam na poti socialistični razvoj jugoslovanskega gospodarstva in če v vsemi mogočih in lažnih in klevetami udarjajo čez predanjanje uprave jugoslovanskih podjetij delavcem.

OB PETLETNICI NACIONALIZACIJE ČESKOSLOVASKEGA FILMA

Ob peti obletnici nacionalizacije českoslovaškega filma je minister za informacije in prosveto Vaclav Kopecky poročal med drugim, «da se vidi stalen porast zanimanja za sovjetske filme. Leta 1948 je sovjetske filme gledalo preko 31 milijonov gledalcev, leta 1949 pa že preko 43 milijonov gledalcev».

Čisto naravno je, da je število gledalcev, ki si ogledujejo sovjetske filme, tako naraslo v zadnjem času, ker jim pač drugih filmov skoro ne predvajajo».

«VRACAMO KLEVETE!»

Avstrijski informirojevci so izrabili prospekte za dunajski velesejem za klevetniško kampanjo proti Jugoslaviji. Na prospektu, ki so jih organizatorji dunajskega velesejma pošiljali v Jugoslavijo, so avstrijski informirojevci tiskali razne klevete v srbohrvaščini in jih nato pošiljali v Jugoslavijo preko pošte v sovjetski okupacijski coni Avstrije.

Dunajska policija je uvedla preiskavo, Jugoslovani, ki so dobili ta material, so odgovorili na to provokacijo z vračanjem prospektov, na katere so napisali «Vračamo klevete», «Nočemo klevete» itd.

ŽOLTI LISTI - ŽOLTI STRUPI

(Reportaža iz tobačne tovarne v Makedoniji)

2. Tretjina Makedoncev živi od tobaka, se pravi od njegove proizvodnje. V šestojugoslovanski Jugoslaviji je pomenjala ta gospodarska panoga največje izkoriščanje ljudstva. Država je kupovala tobak po sramotno nizkih cenah, včasih dvajsetkrat nižje kot ga je prodajala v monopoliu.

Pesnik Kosta Racin, s pravim imenom Konstantin Solev, po poklicu lončar, ilegalce in revolucionarni borec, Makedoncem to, kar nam Prešeren, je videl trpljenje ljudi in nado, ki med drugimi tudi te je verze: List za listom trgaj, list za listom obračaj, list za listom obračaj in stiskaj, list za listom nežno in tužno ravnaj na dolge mize znojnih stag nizaj grenko bajko o šiviljenju pasjem, nizaj molče... Ogledal sem si v Skopju tvornico za tobačne izdelke. V velikem skla-

dišču razvezujejo težke bale nanižanih listov, posušenih in povezanih, kakor so jih pripravili kmetje, ter jih razdeljujejo delavkam. Te jih razvrščajo po vrednosti v šest vrst tako, da jih natikajo na iglah v kupčke. Delo ni težavno, je zamudno je. Najmanjši in najtanjši listi so najdragocenejši, imajo tudi prav poseben vonj.

V sosedni zgradbi mi je ljubezniv strokovnjak razložil vso predelavo tobaka. V višjem nadstropju so svežnje ene vrste tobaka škropili z vodo, da se ovlažijo in ogrejejo. Prebrane jih nakladajo v šrambe, nekatere stalne zaboje ob stenah. Tobak se drobi, dviga se tobačni prah, oster vonj se širi okrog. Delavec, ki naklada liste v zaboj, je od vrha do tal sivkasto zejen. Prah silil tudi v pljuča, saj je v tobačnih listih v semenju do 4% nikotina, znanelega strupa, nekakšnega brezbarvnega olja.

«Delavci se tu menjujejo», mi po-

ve spremljevalec, «sicer bi zboleli. Delo ni naporno, a je škodljivo».

Vidim sam. Cigan, ki je prišel v ta oddelek kot nosač, je na boljšem, čeprav ima mnogo težje delo. Zaboje prenaša, čudim se njegovi moči. Velik zaboj mu naložijo na hrbet. Sključen pod težkim bremenom steče z njim bos na stopnišče, kakor da nese vrečo puha.

Odidemo v nižje nadstropje: povsod bale tobaka, zaboji, prevažanje in prenašanje.

V pritličju so stroji. Delajo brez prestanka in nekateri kar sami. Režejo tobak, ga potiskajo dalje, tlačijo v dolge toke iz finega cigaretnega papirja in nekje na koncu režejo cigarete. Najudovitejši se mi zdi stroj, ki je nekoliko podoben tiskarskemu linotipu. Le namesto črk, ki se usipajo pri tiskarskem stroju, dežujejo tukaj cigarete že izdelane.

Prav zanimiv je tudi stroj, ki sam zbira cigarete, po 10 in jih nakla-

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

K. V. iz Sv. Križa: Kakšni so znaki, ako nekemu zrak ne prija? Moja nečakinja namreč je bila rojena v nizini, od koder se je pred letom preselila v obmorski kraj. Hujša in se ne počuti dobro, čeprav je sicer zdrava. Znanke mi pavijo, da ji verjetno zrak ne prija. Kaj naj storim? Ali se bo morala vrniti nazaj, ali ni nobenega drugega sredstva, ki bi ji pomagal?

K. V. iz Križa: Obmorska klima je precej različna od celinske in je zato tudi njen vpliv na človeški organizem poseben; ne prija nervoznim in slabokrvnim otrokom, ki ob morju izgubijo tek, ponoči slabo spijo in postajajo vsak dan bolj bledi. Če ti znaki niso posebno izraziti pri vaši nečakinja, se lahko zadovoljite s tem, da jo vsako leto čez poletje pošljete na gorski zrak, v obratnem slučaju pa je bolje, da jo pošljete tja, kjer je živela do sedaj.

L. P. iz Skotije: Ze delj časa ču-
lim pri iztrebljanju neke težave. Z
blatom izločam tudi nekaj krvi. Do-
mači mi pravijo, da so to verjetno
hemoroidi. Ali je operacija potrebna,
ali jih lahko pozdravim s kakim
drugim sredstvom? Imel sem že lani
nekaj dni te neprijetnosti, ki pa so
minile same od sebe. Pojavi se mi v
poletnih mesecih. Star sem 28 let.
Prosim Vas za nasvet.

L. P. iz Skotije: Hemoroidi se spo-
znajo ne samo po bolečinah, ki jih
povzročajo med iztrebljanjem, ampak
tudi ker dajo občutek tujega, kot en
fižol debelega telesa v danki; do
krvavitve pride, če je zaradi zaprtja
blato trdo in rani tenko in že itak
vneto sluz, ki pokriva hemoroide.
Vaš slučaj je verjetno lahak in ope-
racija ni še potrebna, računajoč da
ste v dveh letih šele drugič opazili
to neprijetnost. Prvi pogoj za o-
zdravljenje je redna stolica in drugi,
čistota. Ne posegajte pa po močnih
čistilih, ki vam bodo zaprtje poslab-
šali, ampak samo po lahkih odvajal-
nih sredstvih. Ne uživajte pikantnih
začimb in močnih vin. Za lokalno
zdravljenje uporabljajte kakšno mast,
če so hemoroide zunanje, ali zatičke
(supposte), če so notranje. (Mast
ali zatičke vam bodo dali v lekarni).
V slučaju močnega vnetja ležanje in
burove obkladke.

Dr. S. M.

TRZASKA KUHNJA

PARADIZNIKOVA JUHA

1 kg. paradiznikov, 31 slane-
ga kropa, 2 žlici masti, 3 žlice moke,
pol korena, koreninico peteršilja,
pol čebule, 1/8 l riža, 2 klinčka,
list zelene. V kropu skuham paradiz-
nike in klinčke. Posebej pa praži
na masti na kolesca zrezano čebulo,
koren, peteršilj in list zelene. Zme-
ščano potresi z moko, malo prepraži
in zalij s paradiznikovo vodo ter
vlij vse k paradiznikom. Ko je še
nekaj časa skupaj vrelo, pretlači in
precedi ter zakuhaj riž.

Namesto riža moreš zakuhati tudi
čoliko ječmenčka ali sagu.

SESEKANI GOVEJI ZREZKI

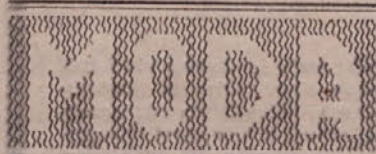
Sesekaj ali zmelji 1 kg govejega
mesa; lahko tudi kake ostanke pe-
čenke ali kuhane govedine. Prideni
malo strte čebule, česna, zelene-
ga peteršilja, 5 g soli, malo popra in
15 dkg namočenega ter ožetega kru-
ha. Vse to z rokami prav dobro po-
gneti in razdeli v 7 ali 8 zrezkov,
oblikuj jih, okroglo ali na štirikotni-
ke, potresi z moko in v vroči masti
opeci. Pečenim odlij preobilno mast,
vlij malo smetane in juhe ali sa-
mo juhe. Zložij zrezke na krožnik,
obilj s sokom in daj s krompirjevim
pirejem na mizo.

STRUKEVJ IZ MESANIH ZELIS

Napravi vlečeno testo iz 1/2 l mo-
ke, jave, soli in vode. Speni 2 žlici
presnega masla, pridaj pol žlice
drobno zrezane šalotke, krebultice,
mete in nekaj žlic drobtin. Primesaj
2 jajci in 1/4 l smetane, namazi
razvlečeno testo, ga zavij v priči,
preveži z vrvice in kukaj počasi v
slanem kropu pol ure.

CEPRAV SI GOSPODINJA, MORAS BITI VEDNO SNAZNO IN CEDNO
OBLEČENA PRAV TAKO PRI DELU, KAKOR TAKRAT, KO SPREJEMAS
OBISKE, ZA KUHNJO JE NAJBOLJ PRIMEREN LEP PREDPASNIK, KI
SI GA BODO TVOJE PRIDNE ROKE LAHKO TUDI SAME UVEZLE, KA-
KOR KAZE GORNJA SLIKA

Če mati ne more dojiti...

Umetno hranjen novorojenček in
dojenček mora biti pod stalnim
nadzorstvom pospevalnice za ma-
tere in otroke, zdravnika ali stro-
kovne botniške sestre. Brez stro-
kovnega nasveta, stalne kontrole
napređovanja in zdravstvenega
stanja otroka se ne sme niti začeti
z umetnim hranjenjem. Posebno
pozornost je treba posvetiti stolici.
Normalen otrok ima navadno eno,
dve, največ tri stolice dnevno. Te
so precej krepke in rumene barve.
Vsaka sprememba tako v barvi ali
v številu zahteva zdravniški na-
svet. Velike važnosti za razvoj
otroka je, da ne dobiva niti preveč
niti premalo hrane. Živ in suh po-
trebuje več kot enako star miren
otrok.

Namesto z vodo lahko omilimo
kravje mleko, začeniš od drugega
ali tretjega tedna s sluzasto juho,
ki pomaga pri prebavljanju krav-
jega mleka. Za sluzasto juho vzame-
mo polno žlico (15 gr) oluščeni-
h žitnih zrn (pšenice, riža, ječ-
mena, ovs). Lahko jih prej stavi-
mo v hladno vodo, da se omeščajo
ter jih nato v pol litra vode kuha-
mo na majhnem ognju približno
eno uro. Nato zmes precedimo skozi
gosto sito ali platno. Ne tlačimo!
Če je voda spoprta, jo dodajemo
in pustimo, da še vre. Primesa-
mo zrno soli. V četrtem mesecu do-
dajemo namesto sluzaste juhe mo-
ko, ki prav tako dobro vpliva na
prebavo in je tečnejša od sluzaste.
V začetku pripravljamo zmes z eno,
pozneje pa z dvema žlicama moke
(15 do 30 gr). Mešamo jo v mrzli
vodi, nato jo vlivamo v vrelo in
kuhamo 20 min. Dodamo tudi zrno
soli ter sladkorja, ki naj tudi vre.
Neprekuhan sladkor ni čist in do-
jenčku lahko škodi.

Ker se rahitis začne pojavljati
že pri tretjem mesecu in ker je ta
bolezen pogostejša pri umetno hra-
njenih otrokih dajemo pozimi tudi
D-vitamin, ki preprečuje to bole-
zen. D-vitamin dodajemo v obliki
ribjega olja, pol do ene žličke dnevno.
Poleg tega dajemo dojenčku tu-
di C-vitamin v sadnem soku. Zač-
nemo z eno žličico in postopoma
narastemo do 5 žlic.

V petem mesecu navajamo do-
jenčka na gostejšo hrano, tako da
mu dajemo zdrobovo kašo ali kašo
od prepražene moke namesto en-
kratnega mlečnega obroka. V za-
četku šestega meseca dajemo otro-
ku 4 obroke mlečne mešanice, en
obrok mlečne kaše, kot šesti obrok
pa naj dobiva zelenjavo, kot prvo
slano jed. Najprej mu dajemo ze-
lenjavo po obroku mlečnega zdro-
ba po nekaj kavinih žlicah, pozneje
pa kot samostojno jed.

Sladkano vodo, sluzasto in moka-
sto hranimo prav tako v pokritem
loncu na ledu ali vsaj v hladnem
prostoru. Ko prekuhavamo mleko,
moramo tudi dnevno pripravljati
svežo sladkorno vodo za redčenje

mleka. Pred obrokom napolnimo s
čistimi rokami stekleničico z mle-
kom in dodatno raztopino, tako da
se ne dotaknemo niti grla stekle-
ničice, niti roba posode, v kateri se
nahaja hrana. Če se bojimo, da
mleko ni dobro, ga prevremo z do-
datkom. Mleko se bo takoj sesirilo,
če je slabo. Napravilne hrane in
ostankov od prejšnjega obroka ne
smemo dajati otroku. Če nam hrane
zmanjka, je bolje, da otroka po-
tolajimo s stekleničico čaja. Preden
damo otroku hrano jo pokusimo,
toda kanemo iz stekleničice na žli-
co, nikoli pa ne poskušamo mleka
iz stekleničice.

Med posameznimi obroki ne sme-
mo dajati dojenčku mlečne meša-
nice. Če želi in če je lačen, mu da-
mo osladkanega kamiličnega čaja.
Dojenčka tudi ni treba prisiliti, da
bi spil cel obrok, ako odklanja.

Če otrok ne prenese mešanice pol-
nomastnega kravjega mleka, mu po
zdravniškem nasvetu lahko dajemo
zdravilno hrano kot n. pr. kislo,
meteno, mleko itd.

PRIPRAVIMO SADJE ZA ZIMSKA MESECE

Sadje v kislu. K višnjam, olup-
ljenim češpljam ali na štiri dele
razrezanim breskvam pridene po-
lovico toliko sladkorja v stekleni-
ce, kolikor tehta sadje, čez pa vlij
dobrega, ne prehudega vinskega
kisa, zaveži steklenice in jih po-
stavi na sonce. Čez 8 dni odlij kis,
dodaj nekoliko cimeta in klinčkov
ter ga zavri; ko se ohladi, zlij zo-
pet čez sadje, potem steklenice za-
veži in postavi zopet za nekaj ted-
nov na sonce.

Ali skuham 1 kg 12 dkg sladkorja,
1/2 l vinskega kisa in prav to-
liko vode, 8 g cimeta in 1 klinček
in potem polagoma pridevaj 1 kg
68 dkg olupljenih češpelj, katere
nato ohladi, tekočino še enkrat
zavri, napolni, steklenico ter
ohlajeno zaveži. Čez 8 dni te-
ohladi, jo vlij čez češplje, in stek-
lenico dobro zamaži.

Olupljene češplje. Dobro zrele
češplje olupljaj in žveplaj 10 minut
ter suši na soncu ali na štedilniku.
Nekoliko osušenim odstrani košči-
ce in jih od obeh koncev stisni, da
so lepo okrogle in se dobro po-
suše. Suhe zložij v škatle in hrani
na suhem prostoru.

Breskve in marelice. Breskve
polij z vrelo vodo. Nato jih olupljaj,
razdeli čez polovico, odstrani ko-
ščice, zložij na jesene mreže ali de-
ske ter suši na soncu ali na štedil-
niku. Suhe zložij v škatle in hrani
na suhem prostoru.

Olupljena jabolka. Jabolka kisle
vrste olupljaj, razreži na kolesčke,
jim odstrani ježice in pečke ter
jih polagaj v vodo, v kateri je ma-
lo limoninega soka, limonine kisle
galune ali soli. Ko se nekaj ča-
sa močijo, jim vodo odcedi, zložij
jih na leseno mrežo ali desko
in jih suši v pečici ali sploh na
drugem toplem prostoru. Sahe
spravi v škatle in hrani na suhem.

Suha zelišča. Poleti, kadar imaš
na vrtu vsega v obilnosti, nareži
majeron, pehtran, pražiljko, še-
traj, temez, žajbelj, meto, meliso
in še zelen peteršilj. Vsako iz-
med teh dišav posuši na papirju
in sicer v senci. Dobro posušeno
zdrobi v prah ter shrani vsako po-
sebej v škatli z imenom tiste di-
šave. Lahko tudi shraniš v škatle
kar cele šopke ter dišav, toda vsa-
ko posebej zavito.

Kako ohranimo paradižnik v naravni obliki?

Na več načinov lahko shranjuje-
mo paradižnike v naravni obliki čez
zimo; oglejmo si torej najbolj pre-
prost način. Izmed paradižnikov, ki
jih pri nas gojimo, je za shranjevan-
je najbolj primerna vrsta lukulus.
Ta se razlikuje od drugih v tem,
da ima drobne, okrogle in gladke
plodove, ki vise na stebli kot ne-
kak grozd (6 do 8 plodov); meso
je bolj tanko. Za spravilvanje je pri-
merna tudi vrsta shumberts, katere
plodovi so jajčasti, jako meseni in
trdi.

Ako jih hočemo ohraniti čez zimo
sveže, ne porgamo vsakega plodu
zase, temveč odrežemo vseh 6 do
8 skupaj, in sicer tedaj, ko pričeta
prva dva zreti. Ako bi pustili, da
nam več plodov dozori, bi s tem nič
ne pridobili, ker potem posamezni
paradižniki zelo radi odpadajo. Te
grozde obesimo na živo, vrvi ali tudi
na rogovile vej, da visijo vsak zase;
tako pripravljene postarimo v
zračno in suho šrambo (podstreš-
je-ropa-skenejš), kjer pozimi ne
zmrzuje. Od časa do časa jih pre-
gledamo in nemudoma odstranimo
tiste, ki jih je napadla gniloba in
tem najbližje. Tudi je umestno, da
jih včasih nekoliko zažveplamo pro-
ti plesnobi.

KARBID o gospodinjstvu

KARBID

V gnih krajih, kjer še ni speljana
v hiše elektrika, se še vedno v pre-
cejšnji meri poslužujemo karbidnih
svetilke za razsvetljavo prostorov. Te
svetilke napolnimo s sivo trdo snovjo
imenovano karbid. To snov pri-
dobivajo v tovarnah tako, da pri
jakih vročini žgo v električnih pečeh
mešanico apna in koksa.

Zakaj pa polnimo te svetilke s
karbidom? Če nalijemo na karbid
vodo, se bo pričel stvarjati nek plin,
imenovan acetilen. Ta plin je gor-
ljiv. To se pravi, da ga lahko vzgemo
s plamenom vžigalce. Acetilen
gori z zelo svetlim, sajastim plame-
nom. Če damo v acetilenov plamen
porcelanasto šepinjo, bo na mah
prekrita s plastjo črnih saj. Kadar
je ves karbid izrabljen, tedaj se
pretvori v belo, kašasto snov.

Iz 1 kg karbida lahko dobimo 250
do 300 litrov acetilena. Kemijsko
čist acetilen je brez duha. Karbid,
ki ga uporabljamo za razsvetljavo,
ni popolnoma čist. Zato se bodo pri
močnejšem takega karbida z vodo tvo-
rili poleg acetilena tudi neki drugi
plini, ki povzročajo oni neprijetni
smrad.

Se nekaj nasvetov za one, ki upo-
rabljajo karbid in acetilenske svetil-
ke. Karbida ne smemo nikoli pusti-
ti na zraku. Zrak je namreč vlažen
in zračna vlaga povzroča, da se kar-
bid razkrajja. Razvijajo se zdravju
škodljivi plini. Zato moramo hrani-
ti acetilen v zaprtih, pločevinastih
posodah. Preden napolnimo s karbi-
dom svetilko, ga zdrobimo v koščke,
ki so nekaj večji od graha. Tako do-
režemo, da se karbid čim bolje iz-
rabi. Onega dela svetilke, v katere-
ga nasujemo karbid, ne smemo niko-
li napolniti do vrha. Ko namreč do-
kapavamo na karbid vodo, se kar-
bid zelo raztegne. Zato moramo na-
suti v svetilki le dve tretjini prostora
s karbidom. Vsekakor polnimo
svetilko v suhem prostoru. Če jo
polnimo v vlagi, se prične acetilen
tako razvijati. Kadar ugasnemo
svetilko, jo pustimo nekaj časa na
prostem, da gredo iz nje še vsi pre-
ostali plini. Karbidno svetilko mora-
mo po uporabi vedno dobro očistiti.
Le tako preprečimo nastajanje apne-
ne skorje na stenah in dnu svetilke.
Se nekaj: prižigati moramo čist ace-
tilen. Mešanica acetilena z zrakom
je namreč eksplozivna!

POMEN SOLI ZA ORGANIZEM

Ali si moreš predstavljati kuhin-
jo brez soli? Kuhinjska sol je za
življenje prepotrebna začimba. V
krvi jo kroži pri zdravem človeku
vedno stalna množina, čeprav jo
stalo izločamo v urin in z zno-
jem. Če ne bi telesu dovajali s hra-
no soli, bi jo telo s stalnim izloče-
vanjem toliko izgubilo, da bi postalo
to za naše življenje usodno. Če
se na primer zniža količina soli v
krvi na manj kot polovico normal-
ne vrednosti, se zgodi, da človek
zgubi zavest.

Ni dvoma, da je sol za življenje
neobhodno potrebna, saj se celo ži-
val, predvsem divjačina, željno liže
sol, če pride do nje. Sol nam služi
kot začimba, saj moremo s soljo
napraviti jedi okusnejše, vendar se
zdi, da ljudje prerazkošno uporab-
ljajo sol. Dnevna poraba soli znaša
pri nas nekako 15 do 20 gramov, če-
prav jo zadostuje samo pet do šest.
Ne smemo pa se tega slepo držati,
temveč moramo vedeti, da je koli-
čina porabljenih soli odvisna od se-
stavin hrane. Znano je, da ljudje,
ki se pretežno hranijo z mesom, ne
potrebujejo toliko soli, kot na primer
agrarni narodi, ki se hranijo
predvsem z rastlinsko hrano.

Vegetarijanci torej rabijo več so-
li, kakor pa ljudje, ki zauživajo me-
sno hrano. Vzrok je to, da se oglji-
kovi hidrati ob prisotnosti kuhinjs-
ke soli lažje prebavljajo in pa da

je v rastlinstvi hranj manj kuhinjs-
ke soli.

Napačno je, da pod besedo sol raz-
umemo navadno le kuhinjsko sol,
ki je kemično natrijev klorid. Telo
potrebuje namreč poleg te tudi še
drugih soli, kot so kalijeve in ma-
gnezijeve ter kalcijeve soli. Učinek
kalija je na primer nasproten učinku
natrija. Kalij zmanjšuje vzdraž-
ljivost mišičnih vlaken, natrij jo
zvišuje. Da povemo to z drugimi
besedami; krčenje in popuščanje
mišic zavisi od teh dveh soli. V te-
lesu mora biti med posameznimi
solmi neko določeno razmerje, kot
je v krvi. Dognali so, da so
v krvi na sto delov natrija štiri-
deli deli kalcija, dva dela magne-
zija in štiri deli kalija. To razmer-
je sliči razmerju, ki ga dobimo pri
analizi morske vode, ki jo imamo
za zibelko vsega živga. Če hočemo,
da ostane organizem zdrav, se raz-
merje med solmi ne sme preveč
spreminjati. Pri ledvičnih boleznih
se zbira v tkivih telesa voda in
krvni tlak naraste, ker se kuhinjs-
ka sol ne more izločiti iz telesa
skozj obolele ledvice in na ta način
veže preveč vode, kajti organizem
hoče obdržati vedno enako koncent-
racijo soli. Če imamo torej v te-
lesu veliko soli, rabimo zato tudi
veliko vode, da sol razredčimo. V
takem primeru je sol škodljiva, za-
to predpiše zdravnik takim bolni-
kom neslano dieto.

PRIPRAVA SODOV KLETARSKEGA ORODJA IN KLETI PRED TRGATVIJO

Se mesec dni nas loči od trgatve! Skoraj je že čas, da začnemo misliti, kako bomo očistili sode, vse kletarsko orodje ter pobelili in razkužili klet. Dobro vemo, da je tudi od čistoče sodov, orodja in snage kleti, odvisna dobra pijača.

Vino ima lastnost, da se navzame vonja in okusa od vseh stvari, s katerimi pride v dotik, zato nam mora biti ta lastnost v spominu pri vsem kletarjenju.

Ker pride pijača najbolj tesno in za najdalj časa v dotiko praj s sodom, kamor jo shranimo, je jasno, da ne sme imeti sod nobenega lastnega ali privzetega vonja, niti okusa. Pa ne samo vonj in okus, tudi barvo potegne pijača nase. Zato moramo tudi vsa morebitna barvila odstraniti iz sodov, preden navzame vanje pijačo. Vso umivanje, izkuhavanje in luženje sodov ima torej en in isti cilj: odstraniti sode od vsak vonja, okusa in barvila!

Kako to dosežemo? Če smo sod, ki ga želimo pripraviti, šele pred nedavnim zpraznil, in če nameravamo natočiti vanj pijačo, kakršna je bila prej v sodu, ni veliko dela. Nablačimo vanj čiste hladne vode približno za eno desetino njegove vsebine, stresemo vanj še nekoliko drobnih kamenčkov, začepimo vedro in začnemo sod počasi in previdno valjati in postavljati izmenoma zdaj na eno, zdaj na drugo stran. Čez čas izločimo vodo in nalijemo v sod svežo. Ta postopek polijemo v čas sedem dni, da je voda, ki navljamo toliko časa, da je voda, ki jo iz sode izlijemo, popolnoma čista, brez vsakega vonja in okusa. O tem se prepričamo na ta način, da natočimo v čisto vodo, s katero smo nazadnje sod izplahnil, in jo vzamemo nazaj v usta. Če ima sod vonj ali okus, ali če ni dočela čist, moramo še nadalje izpirati.

Če pa je bil sod daj časa prazen, posebno, če smo ga med tem časom večkrat zažveplali, ne zadostuje izpiranje z mrzlo vodo, kajti ostanki žveplanih par so se zajedli v les in jih mrzla voda ne more odstraniti, pač pa bi jih iblužil mošt in pijača b dobila neprijeten okus. Zato moramo tak sod izpirati z vročo vodo, kateri primešamo nekaj sode ali pa kakšnega drugega lužilnega sredstva, (na pr. kuhinjske soli ali montanin). Vodo moramo vlijti v sod vročo ter voh dobro zabiti, nato pa sod dobro kofirjati sem in tja. Ker silij v sodu nastajajoča para pri vseh razpokah in luknjicah navzven, je pri takem parjenju najboljša prilika, da zadelamo razpoke s ka koruznim ali kakim drugim ličjem. Če pa ima sod prevelike razpoke, se para v njem ne tvori ter ga je treba dati v popravilo in potem ponovno zapariti.

Važno, je tudi to, da je treba vodo izpustiti iz sode, dokler je še vroča, kajti sicer ostane parjenje brez učinka.

Če nameravamo sod od rdečega vina porabiti za belo vino, ga moramo toliko s kropom in sodo izpirati, dokler ne izgine iz vode, ki jo rati, slednji se izgine iz vode. Izlijemo, poslednja sled rdečila. Izlijemo, poslednja sled rdečila. Enako z vročo vodo vsaj trikrat do petkrat izpirati, če nameravamo sod, v katerem je bil do sedaj sadov, uporabiti za vino. Poudarimo ponovno, da je treba pri vsakem izpiranju izpustiti vodo iz sode še vročo.

Ako sod ni bil dobera pomit, ko je bil iztočen, seveda do sedaj opisano izpiranje z vodo ne zadostuje. V takih primerih je treba vratac, oziroma dno, izvzeti ter notranjost sode dobro odrgniti s krtačo, katero namakamo v vroči sodnati raztopini. Sele na to sod lahko zapremo, izpiramo in z mrlo vodo izperemo.

Ako je sod plesniv, kar spoznamo že po plesnobnem vonju, ki ga zadržuje iz sode, je treba predvsem ugotoviti, kako globoko je plesnoba že prodrla. V vsakem primeru plesnivost je brezpogojno potrebno, da sode izzamemo dno. Nato ugo-

tovimo, kakše barve je plesnivost. Če so v notranjosti sode le tu pa tam manjše površine plesni, ki je bele barve, zadostuje navadno, da sod s trdo suho krtačo na teh mestih toliko časa drgnemo, da plesnoba docela izgine. Nato ves sod oribamo še z hladno vodo, vstavimo dno, izparimo tolikokrat, da vonj po plesnobi docela izgine ter končno z mrzlo vodo izplahemo. Če pa je plesnoba postala že sive ali zelenkaste barve, je to znak, da se je vjedla že tako globoko v les, da je s krtačo ne moremo več odstraniti, marveč le z obličem ali s strugabom. Če pa so plesnoba mesta postala že rumenkasta, je plesnoba prerušila les že tako globoko, da jo je sploh nemogoče odstraniti in tak sod za pijačo sploh ni več uporaben.

Tudi sod, v katerem smo imeli kis, za vino ni več uporaben. Iz previdnosti porabimo tudi sode, ki so bili plesnivi in smo jih ozdravili rajši za sadjevec kot za vinski mošt, ker je pač pri sadjevcu škoda manjša, ako je sod vendarle ohranil nekaj plesnivega vonja.

Nove sode, oziroma sode, katerim smo vstavili novo dno ali dno, je treba pred uporabo izlužiti, to je izlužiti iz lesa tanin, ki sicer povzroča, da pijača počrni.

Izlužujemo lahko s sodnato vročo vodo toliko časa, da postane voda, (ki jo moramo še vročo iztakati) popolnoma čista brez vonja in okusa.

Nato sod z mrzlo vodo nekajkrat

izplahemo in uporabimo prvič, če je le mogoče za sadjevec. Z mrzlo vodo izlužujemo tako, da nalijemo v sod do vrha čiste hladne vode, pustimo dva dni, nato pa izlijemo to vodo in papolnimo sod s svežo. Tako postopamo 14 dni, po potrebi pa še dalj, dokler pač voda ni popolnoma čista.

Pravočasno je treba poskrbeti tudi za dovoljno število voh, zamazkov in čepov, namazati obroče z minijem in lakom, pečo vijaka v sodovih vratah pa s parafinom. Pri roki moramo imeti tudi nekaj cementa ali kakšne dobre zmesi, da zadelamo razpoke pri sodih, ki puščajo.

Nadalje je treba skrbno očistiti, to je po potrebi s krtačo in vročo sodnato vodo oribat, nato pa z mrzlo vodo izprati grozdni mlin, stiskalni koš in vso posodo, s katero pride mošt v dotiko. Kajti ne samo sod, marveč tudi nesnažna in celo plesniva stiskalnica, mlin ali posoda nam lahko pokvari pijačo — in to nepopravljivo! V tem oziru ne moremo biti nikdar dovolj natančni in skrbni, kajti vsaka malomarnost se hudo mašuje. Obroče pri stiskalnem košu in vse železne dele pri mlinu sveže prelakirajmo z lakom, ki ne sme imeti vonja, in ki ga ne moremo za noben način odstraniti. Če takega laka ne dobimo, je bolje, da samo odrgnemo rjo in namažemo železne dele z jedilnim oljem.

Končno moramo tudi klet pravilno pripraviti za pijačo. To se pravi, odstraniti iz nje vse prazne sode in vsi navlako, ki se je v tem času nabrala, nato pa stene in strop dobro omesti in prebeliti. Erako tudi očistimo podlage za sode in tla. Obenem je treba klet dobro prezračiti. Samo po sebi je umljivo, da ne sme klet sama, niti nobena stvar v njej zadržati po plesnobi ali po kakem drugem vonju, ki bi se ga seveda pijača takoj navzela.

ZELENO GNOJENJE pot k dvigu produkcije v kmetijstvu

Vsak napreden kmetovalec dobro ve, da si brez hlevskega gnoja ne moremo zamisliti uspeha v poljedelstvu. Umetna gnojila imajo veliko vlogo v gnojenju poljedelskih kultur, toda hlevski gnoj je in bo ostal za vedno »kralj vseh gnojil«. Hlevskega gnoja pa pri nas na splošno primanjkuje. Pomanjkanje padavin v poletnih mesecih povzroča pomanjkanje živinske krme, kar je posreden vzrok slabe razvite živinoreje. Pomanjkanje živine pa pomeni tudi pomanjkanje nujno potrebne hlevskega gnoja.

Omenili smo, da naši kmetje poskušajo nadomestiti hlevski gnoj z umetnimi gnojili, da s tem nudijo zemlji vse one rudinske snovi (dušik, fosforno kislino, kalij, apno itd.), ki so potrebne rastlinam za njihov normalen razvoj in produkcijo.

Umetnih gnojil kot pomožnih gnojil se s pridom poslužujemo. Toda če več let zaporedoma uporabljamo pri isti zemlji samo umetna gnojila, postane zemlja težka, zbita, bolna, po domače rečeno zastrupljena. Zemeljske bakterije, ki potrebujejo za svoj razvoj organske snovi, se v taki zemlji ne morejo razmnoževati. Zemlja pri vsem gnojenju s temi gnojili peša in ne more dati zaželenega pridelka.

Nujno je torej, da pognojimo zemljo vsaj vsako drugo leto z organskimi gnojili, to je s hlevskim gnojem ali kompostom. Organska gnojila ustvarjajo v zemlji »humus« ali sprstenino, ki zemljo rahlja, jo dela rodovito in v njej, bakterije lažje uspevajo. S hlevskim gnojem ali kompostom damo zemlji vse, kar je potrebno rastlini. Ugotovili smo, da nam primanjkuje hlevskega gnoja. Tudi komposta ne moremo

več kot toliko pripraviti. Majhne količine gnoja, ki ga pridelamo doma, uporabimo le za površine in ostale poljedelske kulture. Ne mislimo pa sploh po več let na srčno dreve in vinsko trto, ki potrebuje organsko snov enako kot vse ostale kulture. V teh primerih nadomestimo lahko hlevski gnoj s tako imenovanim — zelenim gnojenjem. Najbolj prikladen za zeleno gnojenje je vinograd.

Vinograd pravočasno globoko preorjemo (oktober, november) ali prekopljemo. Nato enakomerno posejemo zimsko grahico, lupino ali mešanico teh rastlin. Zeleno gnojenje je uspešno, če se v jeseni te rastline dobro razrastejo. Zračni te ga ne smemo sejati prereditko.

V jeseni posejana grahica, lupina ali kaka druga stročnica (rastline ki imajo to lastnost, da izkoriščajo dušik iz zraka) začne zgodaj spomlad izganjati in čraste v polovici maja. Za podkopavanje ali preoravanje je najboljši čas, ko so rastline v cvetju. V tej dobi so najbolj bogate s hranilnimi snovmi. Rastline, ki jih nameravamo podirati v cvetju, pokosimo ter jih pustimo en dan, da uvencijo, ker uvele lažje podorjemo. Ne pozabimo, da večja rastlina da večjo zeleno maso, ki bo zemljo obogatela z organskimi in anorganskimi snovmi. Podorane rastline obogatijo zemljo s sprstenino (humusom) enako kot hlevski gnoj in s tem pospešujejo razvoj zemeljskih bakterij. Če ob podkopu ali spomlad dodamo nekaj kalijevega in fosfatnega umetnega gnojila (na l ha 300 kg superfosfata in 100 - 150 kg kalijeve soli), smo zemlji nudili snovi, ki jih vsebuje hlevski gnoj.

KMETOVALEC v septembru

POLJEDELSTVO

Če nismo že v avgustu, moramo v septembru krompir izkopati; izkopanega pustimo nekaj dni na skednju, šele potem ga preberemo in spravimo v shrambo.

Ta mesec se navadno pojavijo na koruzi kot pest velike bule (ali pa še večje), ki so sprva rumenkastobe in trde, potem pa se spremenijo v njih notranjost v tem. orjav prah (snetljaj). Rjavi prah ni nič drugega kot velika množina trosov, ki predstavljajo kal za novo snet. Kdor pušča te bule na koruzi, pospešuje širjenje sneti in si s tem zmanjšuje pridelok. Ponekod jih trgajo in pomečejo za tla, s tem pa niso nič na boljšem, ker se trosi sneti neovirano širijo.

Pravilno je, da koruzo, ki jo je napadla snet, izrujemo in zažgemo. S tem se popolnoma ali vsaj v veliki meri zavarujemo proti širjenju sneti. Komur pa se zdi škoda uničiti rastlino in z njo vred tudi klas, naj sneti ne razmetuje po njivi, ampak naj jo seže.

Mnogokrat predčasno trgamo listje krmske pese, kar zelo škoduje razvoju in rašči pese. Poizkusiti so dokazali, da je pridelok in redilnost pese, kateri trgamo listje, manjši kot pri pesi, ki ji takoj ne odtrgamo listov.

V tem mesecu pričnemo pripravljati zemljo za jesensko setev. Ne pozabimo, da je globoko izorana in dobro pripravljena njiva prvi pogoj za uspešno rast posevkov. Posej le zdravo, čisto, prav, kalivo, debelo, težko, polno in zrelo zrnje, ker le od takega smeš pričakovati dober pridelok.

Okopavajmo in plejmo zelje, repo in korenje. Plevel moramo večkrat odstraniti iz zemlje, ako hočemo imeti dober pridelok.

ZIVINOREJA

Kdor se ni prebelil in razkužil hlevov, naj to stori še sedaj, in sicer v času, ko gre živina še na pašo. Če bomo začeli krmiti živino s suho krmo, pazimo, da bomo prešli od zelenega krmiljenja (paše) polagoma in ne prehitro. Nagli pre-

hod od zelene krme na suho in obratno zelo škoduje prebavi in povzroča lahko razne bolezni. Oskrbuj in krmi primerno močno breže krave in svinje, da se izogne zvrženju. Ne pokladaj jim pokvarjene in težko prebavljive krme. Krmi živino previdno s takšno krmo, ki ne povzroča napenjanja.

Tudi prašiči so dobivali do sedaj večinoma le zelenjavo. V septembru začnemo zmanjševati množino zelene krme in dajati prašičem vedno več močnih krmil. Zdej, ko menjavajo kokoši perje, jih dobro krmi kakih 6 do 8 tednov. Naše gospodinjstvo naj dobro prečitajo članek »Golifev kokoš«, ki smo ga objavili na strani našega kmetovalca 25. avgusta t. l.

TRAVNISTVO

Letošnja suša nam je pobrala vsaj tu pri nas vso otavo. Kjer ni pašnikov in je morala biti živina vse poletje v hlevu, jo pustimo na pašo vsaj sedaj, in sicer na travnike.

V septembru začnemo z jesenskimi gnojenjem travnikov. Naši travniki so močno izžrpani. Če bo seveda suša še trajala, bomo z gnojenjem še potrpehli, da travno rušo nekoliko namoči prvi dež. Tudi na brananje ne smemo pozabiti!

SADJARSTVO

Letos je sadno drevje malo obrodlilo. Zaradi tega pa ne smemo zamerjati njega oskrbovanja.

Prekopljimo zemljišče okoli sadnega drevja in posejmo inkarnatno ali lupino za poznejše zeleno gnojenje (podoravanje). Ne pozabimo

vado, da ovija čep s starimi cunjami. Cunjia je pravo leglo očetnih glivic, ki kvarijo vino. Torej proč s cunjami okoli voh in čepov, če hočemo, da nam vino ne cikne! Kakor na zunanost, tako moramo paziti tudi na notranost sodov. V nesnažnem, znotraj plesnivem sodu dobi vino duh po plesnobi. Sploh pa se moramo dobro prepričati, če je sod čist, preden vlijemo vino vanj.

VRTNARSTVO

Sejmo solato, peteršilj, špinačo in čebulo za naslednje leto! Plodnost in rast paradiznikov, paprike in kumaric podaljšamo, če zalivamo nasade z vodo, v kateri smo raztopili na sto litrov po en kg solitra ali na razredčeno gnojnico. Zeleno povežemo v šopke in obsujemo z zemljo, da postane bela. Režemo stebela belušev (sparglijev), čim plodovi pordečijo in dozore. Čepimo vrtnice v speče oko. Sadimo čebulice hijacinč, narcis itd. Zveplajmo na plesni okužene rastline. Uži na zelenjadi in okrasnih rastlinah uničujemo z raztopino tobačnega izvlečka ali z 1% no raztopino nikola;

VINOGRADNISTVO

Najboljše trte, od katerih bomo pravočasno vzeli cepiče, moramo raznamenovati, dokler je še grozdje na njih. Pravo tako si zaznamujemo one trte, ki jih bomo precepili. Počakajmo s trgatvijo, dokler ni grozdje še popolnoma dozorelo. Po trgatvi moramo ugotoviti s sladkorjem merilec, koliko sladkorja ima mošt. Ako pomnožimo odstotek sladkorja z 0,6, dobimo odstotek alkohola, ki ga bo imelo vino, ko bo sladkor prevrel.

KLETARSTVO

Bliža se trgatve klet naj bo pripravljena, da sprejme novo vino. Iz nje moramo odstraniti vso staro šaro, krompir, peso, repo itd. Cistoča je prvi pogoj kletarstva. Sodi, čebri, grozdni mlin stiskalnica in sploh vsi pripomočki za trgatve morajo biti isti in razkuženi. Ko je klet enkrat dobro prečiščena, jo moramo še zažveplati, nakar jo prezračimo. Če je klet premrzla, jo moramo prezračiti le ob toplih urah. Posebno na snago sodov moramo paziti. Od čepov se ne sme cediti vino, ki se na zraku pretvarja v cvet. Še marsikdo ima na-

Ali ste že naročeni na

LIUDSKI TEDNIK

?

V opis namena dvuenskega naroda

DOBERDOB

PREŽINOV VORANC

XVIII

«Habt acht!» je zavpil četovodja Zugast s tenkim, a močnim glasom, ki je planil tja do zadnjega konca barake. To je pomenilo, da mora vsak prebivalec ostati na mestu, kjer je. Zugastov obraz je bil sicer namazan z raznimi olji, toda vsa previdnost kljub temu ni mogla zabrisati nekaj globokih potez, katerih pred tremi leti na tem obrazu še ni bilo opaziti. Sicer je bil pa mož videti zdrav, ravno prav rejen in uniforma je bila naravnost vlitva na obliknjeno telo. Na prsih sta mu bingljali velika srebrna in bronasta hrabrostna kolajna. Potem se je pričela delitev kruha. «Danes dobi vsakih šest oseb po en komiš!» S temi besedami je Zugast stopil k nosačem kruha in začel deliti: «Ena, dve, tri, štiri, pet, šest — bum! Ena, dve, tri, štiri, pet, šest — bum!» Vsakokrat je zletel na deske po en hleb. Drugega glasu ni bilo slišati. Včeraj je prišel po en hleb na vsakih pet oseb, predvčerajšnjim na vsakih osem, danes spet na vsakih šest... Mir, ki je med razdeljevanjem kruha vladal po prostoru, se po odhodu krušne kolone postal še strašnejši; — zdelo se je, da je bil še mnogo težji, kakor pa mir, ki je zavladal v kaverni na Doberdodu, kadar je pred njo ali da nad njo razneslo granato največjega kalibra. Na spodnjem pogradu je čepelo šest vojakov, okrog črnorjavega, nalomljeni zidni opeki podobnega komisa. Bili so Slovenci Grum Janez in Fajdiga Franc, Bosanec Davtovič Joso in Turina Milan, Dunajčan Kalivoda in Nemec Barfuss. Sredi kroga je na deskah ležala črnorjava in negibna stvar, podobna ubiti, neznanji živali, v katero so bile uprte oči šestorice. Ta strahopetni, prezirljivi, samogoltni in sovražni, a obenem tudi božajoči, proseči in obtožujoči pogled je zadostoval za spoznanje, da je kruh nenavadno majhen, da se drobi in da mu skorja sproti odpada. Iz režočih se razpok je gledal vanje koruzni zдроб.

Ko so se oči najedle oblegane podobe, so se obrnile v stran in oblegovanci so se delali, kot bi jih med nje vržena kost nič brigala. Grum in Fajdiga sta strmela v deske gornjega pograda, medtem ko sta se Davtovič in Turina zagledala tja na sosedni pograd onkraj hodnika, kjer je na deskah ležala podobna črnorjava pošast; Barfuss in Kalivoda pa sta se zagledala vsak v svoj par čevljev na nogah. Vsaka sekunda navidezno hladnokrvnega, ravnodušnega in mrzlega ponašanja jih je veljala vsakega kapljo krvi, ki se je izcejala iz njihovih žil tako boleče, da jih je zeblo pri srcu. Kajti vsi brez izjeme so bili tako lačni, da bi se bil vsak izmed njih z nenastitljivo krvolednostjo najrajši vrgel na izzivajočo negibno pograda, jo z enim samim zamahom raztrgal in z enim samim goltom stlačil v želodčno brezno. Tlačil bi, dokler bi ne občutil sitosti. Tope, samogoltno bolečine so postajale z vsakim trenutkom bolj neznozne. Kljub temu so jim bili trenutki čakanja ljubši, kakor to, kar jih je neposredno čakalo. Najprej je omagal Kalivoda. Bil je že skoraj dva meseca na zbiralnem oddelku in zato najbolj izgledovan od vseh. Zdravniška komisija se namreč ni mogla odločiti, ali naj ga pošlje domov, ali pa naj ga dodeli kadru, ali naj mu da A, ali pa C. izvid. Zato ga je pustila čakati. «Kdo bo delil?» je hotel reči, toda to, kar je prišlo iz njegovih, na desno lice potisnjenih, čudno zverženih ustnic, ki niso mogle skriti majhne okrogle luknjice sredi njih, je bilo bolj podobno telečjemu glasu, kadar se žival napenja na verigi, kakor pa človeškemu glasu. Rana, ki jo je tisto strašno noč dobil na hribu svetega Mihaela, mu je poškočovala jezik ter desno čeljust. Leto dni je ležal po raznih bolnišnicah, dokler se v službi samopašnega, imperialističnega mrcvarjenja stoječ zdravniški znanostni ni s protezama in živi posrečilo napraviti iz kepe mesa in škrbin ustnim podobno luknjo. Kalivoda je spet imel svoja usta, čeprav dva centimetra bolj na desno od prvotnih. «Delj til» je prvi odgovoril Fajdiga, ki je s Kalivodo pred podlegel skominam kričечеlega želodca. Fajdiga je pred nekaj meseci zbolel nekje na južnotirolski fronti in je šele pred kratkim priromal v Lebring. Bosanec Davtovič, ki se je rešil fronte s pomočjo rane na nogi in je v Lebringu ozdravljen čakal na vrnitev h kadru, je predložil: «Naj Grum razdeli!» Grumu je namreč neomajno zaupal od trenutka, ko sta se prvič srečala v življenju. Toda Grum se je takoj uprl: «Naj deli, kdor hoče, jaz ne bom!» S temi besedami se je obrnil v stran, kot bi hotel pokazati, kako mu je kruh deveta briga. Tedaj se je oglasil Milan Turina iz Bosne, trenski vojak, ki mu ni bilo še dvajset let, čeprav je bil v vojski že od dneva prve mobilizacije. «Naj razdeli Barfuss! Najstarejši je!» je rekel z nestrpnim glasom, čeprav se je tudi on obračal stran od kruha. «Res, naj Barfuss razdeli...!» Na en mah so pritrdili vsi: Barfuss je že dva tedna pretepal glad po Lebringu in ga je bil bolj sit, kakor prej bataljona št. 100, čeprav je služil pri njem skoraj dve leti. Potem ga je izmed vseh Lebringovcev, služočih pri njem, zapustil zadnji, lik pred njegovo likvidacijo, ko so zadnje ostanke pričelajali 17temu pešpolku. Barfuss je bil eden izmed tistih čudnih srečnežev v svetovni vojni, ki so leta in leta lažili po frontah, ne da bi jih zadela najmanjša nesreča. Zato se je v svojem obupu zatekel k driski, kar se mu je posrečilo. Toda uspeh se mu je neusmiljeno maščeval. Prišel je v bolnišnico v Strišču na Spodnjem Sta-

kerskem, kjer se je sešel s starim znancem Grumom, Barfuss je bil zdrav, a Grum resnično bolan, oba pa ob dijeti, to se pravi, dan na dan nekaj žlic mleka in košček stare, posušene žemlje. Pred kratkim ju je Strišče, glavni liferant Lebringa, vrglo v taborišče.

Barfuss se je branil: «Zakaj bi moral ravno jaz deliti?» Delitev kruha je bil namreč najbolj nevhvaležen posel. Posamezne skupine so ga včasih delile po cele ure, odvezemale, pridodajale, tehtale, merile, primikale ali odmikale najneznatnejše drobtine ter se tu in tam naposled še steple do krvi.

«Najstarejši si, zato ti priče.» «Za tako čast vam še svoje grize ne pustim!» se je Barfuss surovo odrezal, ne da bi se ganil.

Nekje na zgornjem pogradu, kjer so že delili, so se pravkar sporekli. Nekdo je klel, neki drug pa je z zadirčnim glasom dejal: «Vprašam vas, ali smo še ljudje, ali pa smo že živina?»

Nekdo v soseski, ki je to slišal, se je kruto zakrohotal: «Niti ljudje, še manj pa živina!» Fajdiga se je ponovno obrnil k Barfussu: «Torej začni žet!»

Barfuss se je počasi dvignil na kolena. Pridrsal se je do kruha, izvlekel iz žepa precej velik nož in se začel pripravljati. Preden se je pa komisa dotaknil, ga je še od vseh strani ogledaval s strokovnjaškim pogledom. Ugotovil je, da stvar ne bo lahka, kajti kruh ni bil samo majhen, temveč je bil višeti tudi zelo krhek in na nekaterih mestih je skorja že odpadala od sredice. Potem se pa je vseeno lotil. Otrl je nož ob hlače in začel v vrhno skorjo zarisavati porcije. Najprej je potegnul ris čez vso dolžino. To se mu je očitno posrečilo kajti obraz se mu je samozadovoljno razlegnil. To je bil že velik uspeh. Nato je skušal zarisati tri enake dele počez. To je bilo pa zaradi neenake debeline kruha, ki je bil še nekako pretisnjen, že težavnejše. Ko je prvič premeril, je bila ena porcija prevelika, druga pa mnogo premajhna. Zato je popravljaj in črtal v skorjo nove rise. Pri tem nisi prav nič opazil na njem tistega svetlega spoštovanja do svojega opravka, ki navdaja planince ter ljudstvo iz krajev, koder je borba za kruh huda in trda; bil je bolj podoben zločincu, ki z jezo zasaja nož v svojo žrtev, boječ se, da bi mu v zadnjem hipu ušla. Naposled se je zravnal in se globoko oddahnil: «Poglejte, ali je prav?»

«Napravi, kakor hočeš!» so mu rekli nekateri miralni glasovi, medtem ko so drugi molčali. Ze med prvim opazovanjem so se prepričali, da je Barfuss nekako zadel. Nastal je mučen molk. Sem iz druge vrste pogradov se je začul prepirljiv glas: «Kako pa režeš, človek božji...?»

Kot bi Barfussa ta glas zbodel, se je hipoma odložil in s štirimi hlastnimi, globokimi zamahi razvalil komis na šest približno enakih delov. Operacija se mu je čudovito posrečila in mož se je ponosno ozrl po tovariših, ki so zamaknjeni zrl v prizor. Težko je bilo reči, kateri kos je bil večji in kateri manjši. «No?»

Petorica se je obrnila h kruhu, ki je majhnim neizoblikovanim možnarčkom podoben ležal po pogradu. «Vzemite!» jih je pozval Barfuss, še vedno klečec pred kruhom. Nato se je pet parov poželjivih oči začelo kresati na ozkem prostoru, kjer so bili razporejeni pošamezni kosi; pogledji so preskakovali drug drugega, ogledujoč si posamezne kose. Pri tem so bili obrazi ledenozmrli.

Prvi je iztegnul roko Kalivoda in hlastno popadel kos, ki so ga izbrale njegove oči. Fajdiga se je skoraj razburil, ker mu je Kalivoda izpred nosa odnesel kos, ki ga je bil sam izbral, misleč, da je za spoznanje običnejši od ostalih; zato se je tudi on hlastno pognal za svojim kosom. Hkrati so posegli tudi drugi. Na deskah je ostal en sam kos in sicer tisti, od katerega se je skorja najbolj luščila. Po tem je naposled s prejšnjim nasmeškom segel Grum ter ga dejal za hrbet, kot bi ga skril. Njegov nasmešek pa ni bil podoben smehu zdravega človeka, temveč bolj joku bridko razžaljene duše.

Prvo poglavje «težke ure» je šestorica s tem opravila. H koncu je šlo tudi po drugih pogradih, nato se je pričelo drugo, še hušje in težje poglavje, namreč požiranje dobljenih porcij. Po baraki se je že slišalo bolešno tleskanje dlesni in goltanje, vmes pa pridušeno štokanje ali pa enakomerno korakanje tistih, ki so bili najbolj upanani in v svojih dušah najbolj strti, pa si zato niso upali jesti, temveč so skrili porcije v krušneke in se razbežali na vse strani, boječ se svoje lastne slabosti. Po baraki je zadikalo strastno, krvoločno vzdusje gladu. Kalivoda, ki je prvi imel svoj kos kruha, ga je tudi prvi začel mleti. Ker je jedel le s težavo, se je stisnil v svoj kot, se obrnil k steni ter pričel s prsti tlačiti majhne koščke v usta. Jed mu je sproti silila nazaj, zato si je moral venomer pomagati s prsti.

Drugi je popadel kruh mladi Fajdiga, za njim pa Davtovič. Zdelo se je, da nobeđen ne drobi kruha, temveč da požirata cele kose. Turina je še vedno držal svojo porcijo v pesteh in se naslajal ob misli, da bo on kruh še imel, ko ga bodo drugi že pojedli. Toda strasten, samogolten grč, ki je medtem privrel iz Fajdignega grtanca, je omamil tudi njega.

Barfuss si je najprej z nožem odrezal tenek košček in ga počasi, premišljeno deval v usta, kot bi obhajal sami sebe. Okus, ki se mu je nato razlezel po ustih, ga je pa hipoma razdražil in naslednji kos je bil že cela tretjina dobljene porcije. Grum se je edini skušal zadržati; s počasno, okorno kretnjo se je stegnul proti krušniku in spustil vanj svoj kos; nato se je dvignil in s počasnimi koraki odšel po hodniku, kjer je pobešenih glav že hodilo nekaj drugih izstradanovcev.

Mlad, čokat Poljak, ki ga je bilo toliko, da bi požrl celega ovna, je po zadnjem požirku, ki mu je vidno lezel po grtancu, ves osupel obsedel na pogradu, iz prsi pa se mu je izvil presenečen vzkrlik.

Medtem se je Grum vračal proti svojemur ležišču; poznalo se mu je, da je razburjen in da se v njem borita dve sili, ena, ki koče biti človeška, pametna in se upira ukazujočemu nagonu želodca, druga pa je bil sam ta nagon, ki je prihajal nekje iz osrčja njegove biti. Naval nagona je bil tako silovit, da se mu je skoraj nevarno zameglijo pred očmi.

Kakor bi gledal skozi dremavico, je videl, da šedijo Fajdiga, Davtovič, Barfuss in Turina drug poleg drugega podobni jastrebom, ki so pravkar namesto pričakovane obilne kokoši požrli suhega vrabca. Njih oči so bile osuple, njih obrazi bolešno presenečeni. Mogoče sta pretekli dve minuti, odkar jih je bil zapustil, a njih dlesna so se že ustavila; Fajdiga je uprl vanj svoje oči, ga nekaj hipov brezizrazno motril, potem pa zaklel z zategnjnim glasom: «O, ti hudic, ti...!»

Grum se je tedaj brez pomisleka spustil na kolena, se dotopal kroga in ga začel tlačiti v grtanec. Preden je potekla minuta, je kos izginil, Grumu pa je ostal v ustih le pekoč, razdražljiv okus. Tudi on je občepel na deskah. Zadnji se jim je pridružil še Kalivoda.

S tem je bilo končano tudi drugo poglavje «težke ure». In tej je sledilo «čakanje». Opoldne bo «bodeča žica», smrdljiva zelenjava iz krove kakšnega posušenega, nikomr znanega plevela, zvečer črna čorba, kava imenovana, jutri jutraj spet taka čorba, dokler ne napoči čez štiri-ndvajset ur nova «težka ura»...

Pomalen je baraka zopet začela oživljati. Izenade-nje želodcev je minevalo, bolečine dlesni so ponehavale in storo, vsakdanje življenje se je naselilo po prostorih. Sestorica je še vedno čepela na pogradu in čakala, ne vede časa. Dnevi so počasi minevali, teden dni v Lebringu je bil podoben mesecu na fronti in mesec najmanj letu dni zunaj za visokim plotom iz bodeče žice, ki je obdajal taborišče. Sem in tja je komanda barake potrebovala kako delovno kolono, bodisi za kuhinjo, kjer je lupila krompir ali žagala drva, bodisi za kaka druga dela. Razen tega so vsi nestrpnno čakali zdravniških pregledov, dodelitev k drugim oddelkom, sprememb in sprememb... Kalivoda ni mogel dolgo molčati. V njegovem grlu je kmalu pričelo nekaj grgrati, hkrati pa so se mu oči zasvetile v strastnem ognju. To je bilo znamenje, da hoče govoriti. Navzlic poabljenosti je imel Kalivoda čuden nagon, da bi govoril, neprestano govoril. Ta nagon je podkrepil še zdravnik, ki mu je priporočil, naj kolikor mogoče govori in vežba jezik, da si bo s tem izboljšal gibčnost govornih organov. Nekaj časa je mlel, kakor pes, ki bi rad povrgel prehitro požrto kost, potem je izdaval, kar mu je bilo na jeziku:

«Zdravnik mi je rekel, da bom jutri ali pojutrišnjem prišel v barake za rekonvalescente. Tam je mnogo bolje, kakor tukaj.»

Tovariši so ga komaj razumeli. Kalivoda je v svojem hrepenenju, da bi se rešil zbiralnega oddelka, res verjel, da je povd boljše kakor tu. To je ponavljal že ves mesec. Tovariši so ga pomilovalno gledali in molčali. To pa je Kalivoda spravilo iz ravnotežja, misleč, da se tovariši pretvarjajo zaradi njegove pohabljenosti. Vstal je in jih demonstrativno pustil same.

«Zakaj pa tega siromaka ne pošljejo domov?» je vprašal Davtovič, ki se še ni utegnil seznaniti z režimom, ki je vladal v taborišču.

«Ha, ha — domov!» so se zasmejali drugi, gnazaj h kadru ga bodo poslali, pa ne domov...»

«Saj je vendar invalid!» je poudaril Davtovič.

«Invalid? Seveda je, toda za klavnico je še vedno dober!» mu je odvrnil Fajdiga.

Kmalu nato je pristopical k njim mali, subljati Namerst. Nošl je barve 17. pešpolka in je v baraki veljal za čudaka, oziroma za človeka, ki ni bil pri pravi pameti. Nekateri so pa trdili, da se je nalašč pretvarjal, da bi se bolje odrezal pri generalnem zdravniškem pregledu. Obstal je pred njimi, jih svetlo pogledal, potem pa dejal s skrivnostnim glasom: «Jaz imam še kruha, kruha...»

Po teh besedah se je glasno zahihital, še malo postal, kakor bi čakal odgovora, in ker ga ni dobil, jih je očinil z izivalnim pogledom ter izginil dalje po baraki.

Vsi so molčali. Ta Namerst je redno vsako jutro po «težki uri», hodil po baraki in zaustavljaj skupine ter posameznike, ponavljajoč svoj: «Jaz imam pa še kruha, hi, hi, hi...»

«Kaj napravi vojska iz človeka!» je čez nekaj časa povzel Fajdiga. «S tem Namerstom sva skupaj prišla v regimentu. Bil je noralen človek in radi smo ga imeli. Na fronti pa je poleg njega prasnila granata in od tistih dob ni nič več z njim. Meni ga je žal, kakor bi bil moj brat.»

«Počakaj! Takih, kakor je on, boš imel kolikor boš hotel.» Grumov glas je bil skoraj žalosten. «Danes, jutri lahko postanem tak jaz, ti, Turina, Barfuss...»

Nato so se spet vsi pogreznili v molk, kakor bi čekali, da se bo kaj zgodilo. Toda minil je ves dopoldan brez kakega dogodka. Sele proti kosilu je prišla pošta. Pol barake se je zgrnilo tja, kjer je imel komandant barake svojo «pisarno», namreč posteljo s slamnjačo v kotu in mizo poleg nje. Le malokdo je pričakoval kako pismo, vse druge je gnala le strast radovednosti, da bi slišali vsaj imena tistih, ki so bili že povezani z zunanjim svetom.

«Fajdiga Franc, pismo in denarna nakaznica!» je zavpil Zugast.

«Hiers» se je oglasil Fajdiga. Cim je prišel v taborišče je takoj pisal domov in jih prosil, naj mu pošljejo kralj korajcar. Osem dni in glej, vse je tu!

(Nadaljevanje prihodnjic)

PRIZOR IZ ROSSELINJEVEGA FILMA «STROMBOLI»

NOVI FILMI

na beneškem festivalu

Nadaljujemo s kratkim pregledom filmov, ki so jih predvajali na beneškem filmskem festivalu.

Za ameriškim filmom «Caged» je prišel na vrsto mehiški film «Rosario Castro», ki ga je režiral Roberto Gavaldon. Film prikazuje nasilneža Rosaria, ki ima v mehiškem mestecu svojo oblast, terorizira prebivalstvo, ubije svojega političnega nasprotnika. Zato nastopi proti njemu vse prebivalstvo z njegovo ženo in materjo vred. Pride do oboroženega spopada, v katerem mu nehoče ubijejo najprej mladega sinčka, nato pa še njega samega. Glavno vlogo je dobro igral Pedro Armendariz. Kritika je režiserja pohvalila.

Za Mehikanci so predvajali Angličani svoj film «Ultimatum» Johna Boultinga. Vse dogajanje se suče okoli starega fanatičnega profesorja in znanstvenika, ki grozi, da bo uničil London s peklenkim strojem, če ne bo ministrski predsednik v enem tednu sprejel njegovih političnih zahtev. Film je fantastičen in umetno napet, divji lov politične za profesorjem nikogar ne prepriča.

Istega dne so prikazali tudi film režiserja Zampa «L'Age gre kome la...» Vsebina je dokaj fantastična. Bogat industrialec Bacchi se smrti no ponesreči. Ko se prikaže pri nebeških vratih, ga angel zavrne, ker je na zemlji prešuštvoval, imel polno nezakonskih otrok, grdo ravnal s svojo družino itd. Hkrati pa je nevede onesrečil tudi nekega Santinija, ki ga ni niti poznal. Bacchi prosi angela, naj mu da 12 ur časa, da se vrne na zemljo in popravi storjene krivice. Vsa stvar se spremeni v burko, vendarle je film publiki ugajal.

Pretekli petek so predvajali film «Kristus med zidarji». Film je delo ameriškega režiserja Dmytryka, izdelan pa je bil v Angliji, ker so iz Hollywooda režiserja odstranili, češ da simpatizira s komunizmom. Vsebina filma je kaj preprosta in opisuje življenje ubogih italijanskih zidarjev s Severni Ameriki. Zidar Jeremija se poroči z dekletom, ki pride nalašč iz Abrucos s pogojem, da ima njen bodoči muž hišo. Zidar se skupno s svojo ženo vse življenje trudi, da bi si prihranil vsaj tliko, da zgradi skromno hišico, kar pa se mu vse življenje ne posreči. Končno prevzame neka nevarna delca, se smrtno ponesreči in žena dobi 1000 dolarjev zavarovalnine, s katero si lahko kupi hišico, toda za ceno življenja svojega moža. Film je poln tragike in je najlepši od vseh, ki so jih doslej na festivalu predvajali.

Austrija je prikazala na festivalu samo en film in sicer «Četrti zapoved». Film je bil pust in gledalcev ni zadovoljil. Dokazati hoče, da so nesreče, zablod in propasti

otrok mnogokrat krivi starši. Angličani so v nedeljo predvajali še en film «Odhod ob zori», ki lepo kaže življenje na podmornici in reševanje mornarjev, ko podmornica naleti na mino. Španci so predvajali še en slab film «Don Juan». Nato so prišli zopet na vrsto Američani s filmom «Vsi kraljevi ljudje». Film kaže, kako oblast pokvari ljudi. Režiral ga je znani režiser Robert Rossen. Publiki je ugajal.

Ljudski Tednik

LJUDSKI TEDNIK STANE:

v coni A in v Italiji:
posamezna številka lir 20
mesečno lir 80

v coni B
posamezna številka Din 8
mesečno Din 30

v Jugoslaviji
posamezna številka Din 15
mesečno Din 50

Vsaka posamezna stara številka stane dvojno.

Listnica uredništva

Naše uredništvo je te dni prejelo prav zanimiv dopis. Tov. V. P. iz Leca piše, da jo v našem časopisu zanimajo «Jezikovni pogovori», v katerih je našla pojasnilo za marsikateri dvom glede jezikovne pravilnosti. Iz njenega pisma posnemamo nekaj misli, ki so vredne, da jih zapišemo: «Ko prebiram kot korespondentka v večji tovarni dopise iz naših krajev, t. j. Slovenije, bi se ob marsikaterem pismu najprej bridko zjokala. Ne morda zaradi tiskovnih napak, pač pa zaradi jezika. Ali se dandanes ljudje res ne zavedajo spoštovanja, ki so ga dolžni svojemu materinemu jeziku? Namesto da bi vsaj malo pomislili, kaj napišejo, da bi beseda lepše zvenela in imela svoj pravi smisel, pa pišejo brezpomembne fraze, da konec koncev ne veš, kaj sploh hočejo povedati.

In še ena stvar je, ki mi ni po volji: namreč uporaba tujk. Mar nimamo Slovenci dovolj lepih domačih besed in izrazov? Ali se moramo res smešiti s tujkami, ki nam niso niti jasne niti ne vemo njih pravega pomena? Ob koncu nam tov. V. P. postavlja še vprašanje, ali je potrebno, da odgovarjamo n. pr. kakšni tovarni v Srbiji ali na Hrvaško v srbsko-hrvatskem jeziku.

Kakšna so uradna določila o tem ne vemo, vendar pa je dolžnost samostojnega in enakopravnega naroda, da se ne podcenjuje in da svoj jezik spoštuje. V tem so nam zgled ravno naši bratje iz drugih republik, ki dopisujejo v Slovenijo v svojem jeziku.

VAŽNO

za naročnike v FLRJ

AGENCIJA DEMOKRATICNEGA INOZEMSKEGA TISKA V LJUBLJANI opozarja vse naročnike tržaškega tiska (PD, LT, GM, GO, Razgledi in Soča), da mora biti naročilna poravnana najkasneje do 1. oktobra 1950 za leto 1950.

Kdor ne bo do tega dne lista poravnal, mu bo list ustavljen.

Filmska KRONIKA

Skupina «Jadrnofilma» je začela snemati dokumentarni film o tujih brigadah v študentskem naselju. Film bo prikazoval vsakdanje življenje tujih brigad na tem gradbišču, njihovo kulturno - prosvetno delo, obiske v tovarnah, ustanovah in delovnih zadrugah ter razvedrilo v prostem času.

Na letošnjem zagrebškem velesojmu bodo letos prvič pokazali proizvode jugoslovanske kinematografije. Ob svečani otvoritvi velesoja 24. septembra bo premiera nedavno izdelanega filma «Čarobni meč» in novega umetniškega filma «Rdeči cvet». Za časa velesoja bodo vsak dan predvajali enega od desetih domačih umetniških filmov in večje število dokumentarnih filmov. Ti filmi so v glavnem namenjeni tujim obiskovalcem velesoja. Na velesojmu bo urad za zvezo s tujimi kupci, ki bo opravljal vse posle prodaje jugoslovanskih filmov v inozemstvu.

V Bolgariji se v glavnem ukvarjajo s proizvodnjo dokumentarnih filmov. Prvi umetniški film, izdelan po vojni na Bolgarskem, je film «Kalin Oreš», ki so ga predvajali tudi na filmskem festivalu v Karlovih Varah. Film prikazuje življenje ljudskega heroja, ki se je v preteklem stoletju boril za svobodo svoje domovine.

V Angliji preživljajo krizo dokumentarnega filma. Anglija je bila znana po svojih lepih in zanimivih dokumentarnih filmih, sedaj pa je njih proizvodnja skoraj popolnoma prenehala. Temu je kriva največ ameriška konkurenca.

MOČNA PARTIJA JUGOSLOVANA VIDMARJA

V tretjem kolu je Jugoslavija natekla na jak odpor z reprezentanco Čile. Edino inž. Vidmarju je uspelo premagati svojega nasprotnika. V teži pozicijski partiji zastopnik Čila ni bil dorasel igri jugoslovanskega internacionalnega mojstra.

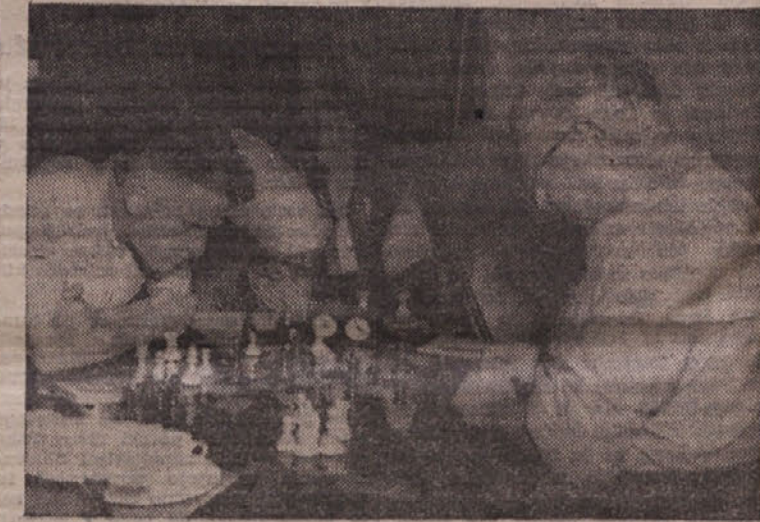
Beli: Maccloni
1. d2-d4
Čni: inž. Vidmar (nel.)
d7-d6
Tako inž. Vidmar zelo rad odgovarja. Izgradil si je poseben sistem, v katerem pride stili njegove igre najbolj do izraza. S tem se tudi izogne teoretično raziskanih variant.
2. c2-c4 e7-e5
Črni bi mogel preiti v kraljevo indijsko igro z g7-g6, ki je tudi dobra obramba.
3. d4-e5 d6-c5;
4. d4-d5 Ke8-d8;
Beli je črnemu razbil rohado, ne more pa zaradi tega doseči izrazite prednosti.
5. Sg1-f3 f1-f6
Podpre napadenega kmeta in odzema belemu skakaču polje g5.
6. g2-g3?

re črni preurediti svoje vrste, ki so zaradi razbite rohade oslabiljene. Bojje bi bilo 6. Sc3 n. pr. Le6, 7. e4 -e6 8. Le3-Ke7 9. 0-0-0 z namenom po 10. Le2 podvojiti na d liniji stolpe. Črni bi imel težko obrambo.
6. — Le8-e8
7. b2-b3
Ta poteza občutno slabi belo damsko krilo. Je pa že izsiljena. Če pa krije kmeta e4 z lovcem, potem pač 6. poteza belega ni bila potrebna.
7. — c7-c6
Kmet krije polja b5 in d5 ter pripravi mesto kralju.
8. Lf1-g3 Sb8-d7
9. 0-0 Kd8-c7
10. Sb1-c3 Sg8-h6
11. Le1-h6?
Ta zamenjava ni razumljiva. Beli prepušča črnemu 2 lovca, zrna polja na damskem krilu so brez prave varstva. Dvojna kmeta na h liniji pač nista zadostna kompenzacija za zamenjavo važnega lovca cl. V daljšem poteku partije bomo videli, da je črni izsilil zmago z napa-

dom na oslabiljeno damsko krilo, katere obramba ni bila dovoljena.
11. — g7-h6;
12. Sf3-h4 Lf8-a3
13. Sc3-d1 a7-a5
Situacija na plošči se je že izmenjala. Vsekakor ima črni več od igre kot beli. Napadalni cilji so za črnega izraziti, medtem ko beli šele išče poti, kje bi kaj napadel. S prodorom a kmeta namerava črni še bolj slabiti damsko krilo.
14. Sd1-e3 Th8-d8
15. Ta1-b1 La3-f8
Lovec se vrača v rezervno. Črni namerava igrati Sc5. Če to igra takoj, bi beli s Sc2 zamenjal lovca na a3.
16. Tf1-d1 Sd7-c5
17. Lg2-f3 Sc5-a6
18. Lf3-g4 Le6-g8l
Črni lovec je močnejši od belega ter ga ne sme zamenjati.
19. Lg4-f5 h6-h5
Skakač ne sme priti na g4
20. Td1-d8; Ta8-d8;
Zaradi pretnje Sa6-b4 in napa-

UDELEZENCI IX. SAHOVSKE OLIMPIADE, SLIKANI NA TERASI UMETNISKI GALERIJE V DUBROVNIKU. DRUGI OD LEVE SEDI KAPETAN JUGOSLOVANSKEGA MOSTVA PROF. GABROVSEK, BIVSI SODELAVEC NASEGA TEDNIKA

V DVOBOJU MED NEMCIJO IN FRANCIJO STA SE SREČALA NAJSTAREJSI UDELEZENEC OLIMPIADE, FRANCOŠKI MOJSTER TARTAKOWER IN MLADI NEMSKI MOJSTER UNZICKER

PRED ODLOČILNIMI BORBAMI za prvo mesto v Dubrovniku

Boj kot se bliža šahovska olimpiada h koncu, bolj postajajo borbe za prvo mesto napete in zanimive. Čeprav so skoraj vsa nastopajoča moštva pokazala veliko znanje šahovske igre, so v glavnem po XI. kolu ostali le še štirje favoriti za

prvo mesto in ti so: Argentina, Jugoslavija, ZDA in Zapadna Nemčija. Od teh štirih pa imata največ izgledov Jugoslavija in Argentina. Jugoslavija ima v zadnjih kolih močnejše nasprotnike kot pa njen tekmeč, vendar to ni za Argentinu taka prednost, da bi ji že sama po sebi zagotovila prvo mesto. Če bo hotela Argentina to majhno prednost uveljaviti se bo morala trdo boriti. Vendar ima tudi Jugoslavija gotove prednosti, od katerih je največja ta, da bi imela po vsej verjetnosti po prekinjenih partijah XI. kola 1 1/2 točke prednosti pred Argentino, druga prednost pa dejstvo, da so sedaj prišli jugoslovanski igralci v odlično formo in da dajejo prav proti najmočnejšim moštvom najmočnejšo igro. To velja v zadnjem času predvsem za Pirca pa tudi za ostale.

Po b4: sledi napad črnega kralja na razbite bele kmete.
23. — a4-b3;
24. a2-b3; Kc7-b6
25. Lf5-e2 Sa6-a5
26. Sh4-f5 Kb6-a5
27. Sc3-a2 Sc5-a6
Pravzaprav igra črni s figuro več. Beli kralj je od glavnega bojišča preveč oddaljen.
28. Sa2-c3 Lg8-e6
29. Sf5-e3 Ka5-b4
30. Sc3-e4 Lf8-e7
31. Le2-d1 Kb4-a3
32. f2-f4 f6-f5
33. Se4-g5 Le7-g5;
34. f4-g5; Sa6-c5

Vsekakor pa se zdi, da bo odločilnega pomena izid dvoboja med Jugoslavijo in Argentino v XII. kolu. V zadnji številki smo poročali o rezultatih Jugoslavije v prvih šestih kolih. Njeni nadaljni rezultati do vključno XI. kola so naslednji: 7. kolo: FLRJ:Peru 4:0, 8. kolo: FLRJ:Avstrija 2:2, 9. kolo: FLRJ-ZDA 2:2, 10. kolo: FLRJ:Nizozemska 2:1 (1), 11. kolo: FLRJ:Italija 3:1 (1).

Oba damska kmeta sta izgubljena. 35. Sc3-c2+; Ka3-b3;
Beli se vda. Vsak nadaljnji odpor je brezupen.
Inž. Vidmar je slabo pozicijsko igro belega na preprost ali učinkovit način izkoristil.

Stanje po 11. kolu je naslednje: Jugoslavija 32 in pol (2), Argentina 30 (4), ZDA 30 (1), Nemčija 27 in pol (3), Nizozemska 25 in pol (3), Belgija 24 (2), Čile 23 (3), Finska 21 (8), Švedska 20 in pol (3), Avstrija 19 in pol (5), Francija 18 (3), Italija 15 (3), Peru 15 (2), Danska 11 (3), Grčija 8 in pol (3), Norveška 7 in pol (3).

Oba damska kmeta sta izgubljena. 35. Sc3-c2+; Ka3-b3;
Beli se vda. Vsak nadaljnji odpor je brezupen.
Inž. Vidmar je slabo pozicijsko igro belega na preprost ali učinkovit način izkoristil.

Stanje po 11. kolu je naslednje: Jugoslavija 32 in pol (2), Argentina 30 (4), ZDA 30 (1), Nemčija 27 in pol (3), Nizozemska 25 in pol (3), Belgija 24 (2), Čile 23 (3), Finska 21 (8), Švedska 20 in pol (3), Avstrija 19 in pol (5), Francija 18 (3), Italija 15 (3), Peru 15 (2), Danska 11 (3), Grčija 8 in pol (3), Norveška 7 in pol (3).

Inž. Boris Sikoček

Nabrežina osvojila «Kraški pokal» po trdi borbi s Prosekom in ostalimi enajstoricami

Nabrežina je to nedeljo premagala svojega zadnjega nasprotnika in si s to zmago osvojila Kraški pokal. Doseženi rezultat 2:1 za Nabrežino, nam pove, da je bil Prosek zanjo trda kost. Prav zaradi tega je bila ta tekma lepa menda ena izmed najlepših tekem, kar jih je bilo za ta kraški pokal. Dobra sta bila vratarja, dobra o ba napada in obrambi.

Sam potek igre je bil v kratkem tak: Nabrežina je napadla kot prva, prevladovala je prve minute na igrišču in dosegla v 17. minuti tudi prvi gol. Prosek je potem prešel takoj v protinapad. Toda Nabrežina je imela takšno srečo, da žoga kar ni hotela v gol. Sele proti koncu prvega polčasa je Vatovec izenačil.

Zaradi nesrečnega trčenja je morala igrati Nabrežina v pričetku drugega polčasa samo z 10 igralci. Na napade Proseka je odgovorila

Nabrežina prav tako z napadi in nevarno obstreljevala proseška vrata. Prosek je dobil žogo in bil kmalu dosegel odločilni gol. Toda to mu ni bilo namenjeno. Selg v zadnji minuti je potem Nabrežina po Brumatu dosegla odločilni gol.

V drugi tekmi pa so Openci opravili s Sesljanom z visokim rezultatom 3:0. Opčine so se borile za tretje mesto na kvalifikacijski lestvici. Sesljan pa, da bi zboljšal svoj položaj prav na repu lestvice. Toda Opčinam se ni bilo treba dosti truditi. Po lepi in prijetni igri so dosegle tri gole in sicer po Gavi v 8. min. in Škerlavaju v 25. min. prvega polčasa. Zadnji gol je zabil Gava v 15. min. drugega polčasa.

V tretji tekmi pa sta se spoprijela Kontovel in Bazovica. Kot je bilo pričakovati, so bili Kontovelci močnejši. Sicer uporno Bazovico so odpravili z 2:0.

čas. Sodnik je bil odličen. Švedsko občinstvo je zapustilo s svojo objektivnostjo pri nas odličen vtis.

PLAVALNI DVOBOJ MED ŠVEDSKO IN JUGOSLAVIJO 114,5:104,5

Celotni dvoboj je obsegal plavanje, vaterpolo in skoke. V plavanju je dosegla Jugoslavija 82,5:80,5 točk, v vaterpolu so bili prav tako boljši Jugoslovani in so zmagali z 10:6, le v skokih so zmagali švedski s velikim razliko 28:12 točkam. Same te številke nam povedo, da so Jugoslovani samo v plavalnem programu premagali drugo najmočnejšo plavalno nacijo v Evropi (Nemci so si nabrali na Dunaju točke tudi pri skokih). Prvi so se to pot afirmirali tudi jugoslovanske plavalke. Tudi brez Loparičeve so bile enakovredni nasprotniki odličnim švedinjam. Moški plavalci pa so zmagali z visokim rezultatom 52,5:34,5. Zmaga Stipetiča nad Larssonom na 100 m prosto (1:00,4) zmaga Stefate 4x200 m (9:17,1) nad evropskimi prvaki ter izenačenje Larssona in Škanate na 100 m hrbtno (1:12,2) so bili najpomembnejši dogodki na tem srečanju.

JUNIORSKI PLAVALNI DVOBOJ MED JUGOSLAVIJO IN ITALIJO (98:79)

Po prvem dnevu tekem so prišli Jugoslovani v vodstvo z 51:42 točkam. V skokih so bili uspešnejši italijanski mladinci, vendar pa so Jugoslovani z zmago v vaterpolu dosegli končni rezultat in zmago z 98:79 točkam. Nekaj tehničnih rezultatov: 400 m prosto Pricker (J.) 5:14,5; 100 m hrbtno mladinke Li-

gorio (J) 1:22,8; 200 m prsno mladinci Griz (I) 2:42,0; 100 m prosto mladinke Grkinič 1:14,3; 4x100 m mladinci Jugoslavija 4:18,9; v vaterpolu je zmagala Jugoslavija 4:3; 400 m prosto mladinke Grkinič 5:56,5; 100 m hrbtno mladinci Pelan 1:15,8; 200 m hrbtno mladinke Lavrenčič 3:16,0; 100 m prosto mladinci Bonocore (I) 1:03,3; 4x100 m mladinke Jugoslavija 5:13,5.

DINAMO-TORINO 2:1

Zagrebski Dinamo je to nedeljo pokazal italijanski publiki jugoslovanski način igre. Igral je proti Torinu, ki spada v skupino najboljših italijanskih moštvev. Pokazal je tehnično nadmoč nad Torinom. Rezultat 2:1 je bil dosežen v prvem polčasu. Kljub spremenjeni postavi v drugem polčasu, ni mogel Torino izboljšati rezultata. Ves italijanski športni tisk soglasno hvali lepo igro Zagrebčanov.

Sportni teden

Evropsko prvenstvo v veslanju je končano v Milanu. Na tem prvenstvu je sodelovala tudi Jugoslavija, ki se je afirmirala le v kategoriji štirih brez krmarja, kjer je dosegla 3. mesto.

Zenski plavalni dvoboj med Jugoslavijo in Italijo bo 23. septembra v Milanu.

Na mednarodnem teniškem tekmovanju v Berlinu je Avstrijec Billy Sidwell premagal Avstrijca Huberja z 10:8, 6:4, 6:3.

V Parizu je Alex Jany premagal Šveda Goerrana Larssona na 100 m prosto s časom 57,6. Larsson je plaval 1:00,6.

Na atletskem tekmovanju v Moskvi je postavila 15-letna I. Turova dva nova mladinska rekorda na 100 m in 200 m 12,1 in 25,1.

SPORED ODDAJ V TEDNU od 8.9.1950 do 14.9.1950

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30) 13.00, 19.30 in 23.05.

Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah ob 7.15, 13.45, 19.15 in 23.00).

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45.

Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.45.

Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30.

Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30.

Jutranja glasba vsak dan ob 6.30 in 7.15 (ob nedeljah ob 7.00 in 7.45).

PETEK: 9.9.50

12.00 Lahke glasbeni spored. 12.30 Telemann: Tafelmusik. 13.45 Ljudska univerza: Kako so se razvijale živali (slov.). 14.00 Poje basist Tona Petrovič, z priključno Marjan Vodopivec, vmes četverpevi Antona Hajdriha. 18.00 Sportni pregled (ital.). 18.15 Iz slovenske orkestralne glasbe. 20.00 Uganke kaj igramo (slov.). 20.30 Slušna igra (ital.). 21.30 Italijanska lahka glasba. 22.00 Novo jugoslovansko go. spodarstvo: Na največjem gradilišču v Sloveniji (slov.). 22.10 Nekaj slovenskih narodnih samospevo.

SOBOTA: 9.9.50

12.00 Opoldanski koncert. 13.45 Gospodarski pregled (ital.). 14.00 Slovenska vedra glasba. 17.30 Popoldanska glasba. 18.00 Pionirska ura (ital.). 19.45 Pesmi borbe in dela. 21.00 Veder sobotni večer: Vesela kronika (slov.). 21.30 Zabaven glasbeni spored. 22.00 Clovestvo na pohodu (ital.). 22.15 Prijubljene klavirske skladbe.

NEDELJA: 10.9.50

8.00 Operetna glasba. 8.30 Kmetijska ura (slov.). 9.00 Iz klasične orkestralne glasbe. 9.30 Kmetijska ura (ital.). 10.00 Folklorna glasba. 10.45 Oddaja za Bujšćino (hrv.). 11.15 Slavni solisti. 11.45 Našim ženam: Zgodba z Daljnega vzhoda (slov.). 12.00 Glasba po željah (slov.). 13.15 Poje mladinski zbor Slovenske filharmonije. 13.30 Pionirska ura: Ribič in ribica — pravilni prizori (slov.). 14.00 Glasba po željah (ital.). 17.00 Oddaja za podeželje: Pogovor v narečju; Stankovic: V vinogradih; Med združniki in Ankaranu. 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.). 19.45 Vedri napevi. 20.00 Antonin Dvorak: Simfonija št. 5 v c-molu, op. 95 («Iz novega sveta»). 20.45 Politični pregled (ital.). 21.00 Iz opernega sveta 22.00 Sportni pregled (ital.).

PONEDELJEK: 11.9.50

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Na saxofon igra Srečko Dražič. 14.00 Komorna glasba. 17.30 Sportni pregled (slov.). 17.45 Lahka solistična glasba. 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.). 18.15 Operne melodije iz slovenskega glasbenega sveta. 19.45 Veder glasbeni spored. 20.15 Chopin: Klavirski koncert v c-molu. 20.45 Iz tržaškega ozemlja: Ob zaključku tržaškega velenja (slov.). 21.00 Vesela ura (ital.). 21.45 Poje Beniamino Gigli. 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hrv.).

TOREK: 12.9.50

12.00 Zabaven glasbeni spored. 13.45 Kulturni pregled (ital.). 14.00 Igra orkester Rada Ljubljane p. v. Jakoba Cipelja. 17.40 Od meneta do valčkov. 18.00 Ljudska univerza (ital.). 18.15 Komorna glasba. 19.45 Kulturni pregled: Domača in tuja kulturna kronika (slov.). 20.00 Giuseppe Verdi: Aida, 3. del in 4. dejanjih.

SREDA: 13.9.50

12.00 Opoldanski koncert. 13.45 Simfonični plesi. 13.45 Gospodarski pregled (slov.). 14.00 Poje zbor «KUD Tone Tomšič» p. v. R. Gobca. 17.40 Napevi iz filmov. 18.00 Z našim ljudstvom (ital.). 18.15 Iz slovenske sodobne glasbe. 19.45 Poje zagrebški vokalni kvintet. 20.00 Iz opernih baletov. 20.30 Radijski obzornik (ital.). 21.00 Literarna oddaja: A. Daudet: Arležanka. 21.30 Zabavni orkestri. 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital.). 22.15 Brauns: Simfonija št. 4.

ČETRTEK: 14.9.50

12.00 Iz opernega sveta. 13.15 Glasbene slike. 13.45 Našim ženam (ital.). 18.45 S. Prokofjev: Koncert za violino in orkester št. 2 v D-duru. 19.45 Veder večerni spored. 20.30 Poje tržaški komorni zbor p. v. Ubaldja Vrabca. 21.00 Radijski obzornik: Južna Italija, pozabljena dežela (slov.). 21.15 Repodije. 22.00 Izbrane strani (ital.). 22.15 Zoltan Nadoj: Iz suite Hary Janoš.

Uspehi jugoslovanskih športnikov na mednarodnih srečanjih doma in v tujini

V zadnjih dnevih so jugoslovanski športniki gostovali na več srečanjih v inozemstvu. Rezultati, ki so jih dosegli so najboljše potrdilo na razmer, katere vladajo danes na športnem področju v Jugoslaviji, ko daje država športnikom vsa pomoč, da se razvijejo.

LAHKOATLETI NA ŠVEDSKEM

Lahkoatletičarji Partizana so gostovali na švedskem, kjer se pa niso srečali samo s švedski, temveč tudi z Angleži ter nekaterimi izvrstnimi Američani, kot Fuchsom, Makentleyom, Le Beachom in drugimi.

Njih najvažnejši rezultati so. Met Gubijana v Tracellebourgu (53,43 m), ter Zerjalova zmaga v metu diska s 47,37 m. Zmagovalec v metu kopja je bil Vujačić s 56,71 m. S temi svojimi meti, ki so bili doseženi ob neugodnih prilikah (močan protiveter), so Jugoslovani dokazali, da spadajo v metih med najboljše v Evropi.

Drugo mesto so dosegli v balkanski štafeti in v tekah na 1000, 3000 in 400 metrov.

Še lepši uspehi pa so dosegli Jugoslovani v Kristienstadu, ko so dosegli kar pet zmag. V teku na 3000 m je v dramatični borbi zmagal Djurašković pred Pavlovičem in Angležem Woodom. Gubijan je bil to pot nekoliko slabši, vendar je njegov rezultat 51,2 m zadostoval za zmago. V teku na 400 m je Račić dosegel tretjo zmago. Nadalje sta bila uspešna še Zerjal v metu diska in Cerej v teku na 1500 m.

ZMAGA DRŽAVNE NOGOMETNE REPRZENTANCE NAD ŠVEDSKO (2:1)

V nedeljo je prišla na igrišče v Stockholmu jugoslovanska reprezentanca v naslednji postavi: Mrkušić, Horvat, Stanković, Čajkovski I., Jovanović, Džajić, Oghjanov, Mitić, Valok (v drugem polčasu poškodevan in ga je nadomestil Živanović), Bobek, Herceg. Prvi so dosegli gol švedski po srednjem napadalcu Ridu. V 13. minuti so Jugoslovani izenačili, kmalu nato pa je Herceg preigral tri švede in dosegel odločilni gol. Tekma je bila zaradi razmočenega terena precej težka. Bila je vseskozi napeta. Prav tako, kot je reševal švedsko njen vratar v Rio, tako je bil tudi to pot vratar Svensson, najboljši šved na igrišču. Najboljši Jugoslovani so bili Jovanović, Čajkovski in Džajić. Za občinitev tekme naj nam služi izjava vodje jugoslovanske državne reprezentance Dušana Blagojeviča, ki je ob koncu tekme dejal:

«Naše moštvo je dalo vse od sebe, za čim boljše zastopanje našega nogometa na švedskem, v kateri ima sport, posebno pa nogomet, veliko popularnost. Vsem igralcem je potrebno dati priznanje za poštenost in za to, da so bili tekmi, v kateri smo premagali odličnega nasprotnika, ki je na olimpiadi v Londonu zasedel prvo, na svetovnem prvenstvu v Braziliji pa tretje mesto. Tekma je bila živahna, borbeno in zelo zanimiva. Igra našega moštva je bila posebno lepa v drugem pol-

II. mednarodna dirka okrog Tržaškega ozemlja

Cez dva tedna bo sedaj že tradicionalna kolesarska tekma okrog tržaškega ozemlja. Medtem, ko Jugoslavija še ni poslala liste svojih tekmovalcev, ki se bodo udeležili te tekme, so prijavile svoje tekmovalce že Francija, Avstrija in Italija. Glavni rivali na tej tekmi bodo poleg Jugoslovanov še:

1. Cavana (Francija); 2. Bertaz (Francija); 3. Bissetti (Francija); 4. Molinari (Torino); 5. Arduino (Torino); 6. Malabrocca (Vigevano); 7. Fava (Torino); 8. Deutsch (Avstrija); 9. Schneider (Avstrija); 10. Lauscha (Avstrija); 11. Bortel (Avstrija); 12. Colja (Proleter-Koper); 14. Della Santa (Proleter-Koper); 14. Gardoz (Proleter-Koper); 15. Fontanot (V.C. Trst); 16. Sclausero (V.C. Trst); 17. Javornik (V.C. Trst); 18. Rinaldi (V.C. Trst).

Tekma bo prihodnje nedeljo. V prvi etapi bo šla kolesarska karavana iz Barkovelj do Devina, kjer se bo obrnila proti Nabrežini, na Prosek, potem pa bo krenila preko Opčin, Trebč, Bazovice v Dolino, mimo Skofij, Kaštela, Buj, Brtonigle in Novega grada preko Umaga v Portorož, kjer bo konec prve etape. Po triurnem počitku bodo kolesarji krenili preko Pirana, Koprna in Skofij v Boljunc, Opčin Nabrežine in Proseka v Sesljan, mimo svetilnika v Barkovljah na Opčine, nato pa mimo kamnoloma Faccanoni v ul. Rossètti, kjer bo končni cilj. Dirka bo zanimiva tudi v toliko, ker bodo morali kolesarji med potjo premagati precejšnje klance in se bodo borili za 4 gorske nagrade.

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

Vas v zadregi

V neki majhni vasi, ki šteje 7 hiš, so poslojpa razpostavljena, kakor kaže slika. Nekoč so se vaščani odločili, da skupni svet okoli hiš razdelijo s plotovi na več delov, da bi živina boljše izkoristila pašo. Naročili so vsakemu mizarju, naj postavi tri ravne plotove, tako da bo vsaka hiša ločena s plotom od vseh drugih. Vsak posestnik se je nameč obvezal, da bo določeni dni, ko se bo pasla živina okoli njegove hiše, sam skrbel zanjo. Kako je mizar rešil naročilo?

		1	2						
3	4	5		6	7	8			
		9			10	11			
12				13	14			15	
	16			17					
18	19			20		21		22	23
	24					25	26	27	28
	29					30		31	
	32					33			
	34					35		36	37
38				39				40	41
	42	43		44	45	46		47	
48				49				50	51
		52	53					54	
		55							

VODORAVNO: 3 spoten; 9 vili; 10 vidni organ; 12 žival; 13 drevo; 16 os. zaimek; 17 brez resnosti; 18 popisovanje; 21 predlog; 22 ime igrane karte; 24 žensko ime; 25 seme pri žitu; 28 predlog; 30 vrag, hudci; 32 pogani; 34 številnik; 35 obokan hodnik; 36 povezava; 38 časovna enota; 39 pamet; 40 tega dne; 42 majhen delček; 44 pokrajina v LR Srbiji; 47 pristov; 48 padavina; 49 drug izraz za hrib; 50 pripovedna oblika pesmi; 52 žensko ime; 54 vrsta planinskih ptičev; 55 voda v trdnem stanju.

NAVPIČNO: 1 ptič; 2 ako; 4) prevrnita; 5 kos sukancā; 6 letni čas; 7 neumne, trapaste; 8 ud člov. telesa, množ.; 11 kes; 12 delati z lopato; 14 nasprotje od vročina; 15 žensko ime; 19 ozmerjate, okregate; 20 divja žival (3. skl. množ.); 23 obl. pom. gl.; 26 naslov indijskih knezov; 27 predlog; 29 ime franc. skladatelja; 30 pristov; 31 državni namestnik v bizantinskem cesarstvu; 33 moško ime; 37 enakšen; 39 isto kot 39 vodoravno; 41 lesena posoda za spravljanje raznih tekočin; 43 oglje; 44 obl. pom. gl. bitl; 45 predlog; 64 veznik; 49 strupena kača; 51 boječ; 53 doba, stoletje; 54 os. zaimek.

REŠITVE

KVADRAT: 1. stolp, 2. topol, 3. opeka, 4. lokev, 5. plavž.

BESEDNICA: 1. Vipava, 2) Osijek, 3. Zenica.

LJUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarjski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 8
Rokopisi se ne vračajo

GOSPOD GINO IN ZASTAVE

Tržaški conski predsednik Palutan je izdal ukaz o prepovedi uporabe slovenske in italijanske zastave z rdečo zvezdo na bazoviški proslavi. Pozneje je moral pod pritiskom javnega mnenja ta fašistični ukaz preklicati!

GOSPOD GINO: Dobro, da imam to marelo, če ne bi bilo po meni...

piše
JUCI

Ljuba Juca! Velesajem je razgibal naše mesto, in privabil še več tujcev. Kakor se dogaja često,

tudi tokrat so gospodje, ki vedrijo nad upravo velesajmske prireditve, mislili le s svojo glavo.

Menim, da pri taki stvari, morali bi v prvem redu dati prostor domačini in šele zatem sosedu

z fuga, ki pri vsaki stvari hoče biti vedno prvi (če izvajamo primere v vojni, ko diši po krvi).

O seve, z Jugoslovani in Avstrijci so ravnali dlakoocepsko bolj kot treba. Skromen prostor so jim dali

na sejmišču; vse ostalo so zaarali za one, ki razstavljajo kravate, nylon koške in balone,

Ludo župo in lamete ter podobne čenčarije, vredne tisočkrat priznane italijanske industrije.

Resne tvrdke so ostale izven sejmarskega plota, da se ustreže prodajalcem nične robe z Acquadota.

V splošnem, moja ljuba Juca, sem dobila take vtise, da so tujcu Trst zakrili za prepleškane kulise

s planon ERP in trikoloro. Po zaključeni razstavi bodo brčkone poslani v Rim zahvalni brzozajvi

za uspešno prireditve. Tržačanom ni ostalo drugega, ko da pohlevno ogledujejo letalo,

ki je prav te dni poneslo zračno pošto v San Marino ter dostop na velesajem z mastno plačano vstopnino.

Vse razstave tuke vrste kažejo specialitete in izdelke domačinov. Naše bige in kornete,

znane že po vsej Evropi, potemtakem bi ne smeli pozabiti. A gospodje tega niso razumeli.

Ljuba Juca! Kakor vidiš, meni letošnja razstava ni prinesla zadoščenja. Morda drugič. Bodi zdrava!

Mihec in Jakec

MIHEC: Ali si slišal tržaške zlobne jezike? Pravijo, da stroji v jugoslovanskem paviljonu na velesajmu ne veljajo nič, ker da so iz pločevine.

JAKEC: Le pusti, naj govore! Ampak kranjske klobase očitno niso iz pločevine. Kajti prav imenitno gredó v slast.

VIDALJEV MALIK

Kar je v preteklih dneh sovjetski delegat Malik izustil pred Varnostnim svetom, je bilo za tržaške kominformiste sveto...

VIDALI: Malik, ti si moj malik...

Razmišljanje na predsedstvu cone

TAJNIK: S prepovedjo zastav smo se pošteno blamirali. Morali smo preklicati odlok. Mar bi si ga bili prištedili!

PALUTAN: Res je, zmotili smo se. Mislim sem, da imam opravka s kulturnimi ljudmi, ki se razumejo na obračanje bandere. Pa se je izkazalo, da se slovenski barbari krčevito držijo svojih starih zastav.

Posledica „ritirate“?

Te dni se je zaradi normalne človeške potrebe zatekel v znani tržaški «Torrefazione» ameriški vojak in v naglici vprašal malega natakarja: «Dove è ritirata?» Hudomušni natakar je malo pomislil, nato pa odgovoril: «In Corea...» Ni znano kako se je končalo z vojakovo potrebo, znano je le, da je bil naslednji dan tar zaprt. Pa vendar ne zaradi ritirate na Koreji?

Mojstri dvojne igre

V palači Lancaster House v Londonu je bilo zasedanje zapadnih diplomatov. Po dolgem in napornem razpravljanju o združitvi Evrope so si udeleženci dovolili kratek od-

dih, da popijejo kako čašico in prižgejo cigareto. Tedaj se je oglašil bister Francoz:

«Ali vas bo zanimalo, če vam v prijateljskem pogovoru obrazložim, kakšen bo po mojem mnenju bodoči razvoj Evrope?»

Vsi so pozorno dvignili glave in Francoz je nadaljeval:

«Ko bo napočila ura X, bodo sovjetske divizije preplavile Evropo. Sledili bodo pogromi in neizprosne čistke. Vse, kar bo protiboljševiškega mišljenja, bo brez usmiljenja uničeno ali deportirano.

Med tem se bodo Američani pripravili in oborožili. Z velikanskim pohodom bodo sovjete potisnili nazaj tja do Urala. Evropo pa bodo ravno tako temeljito očistili. Vse, kar bo boljševiškega mišljenja, bo uničeno ali sojeno in zaprtó ali deportirano.

Ta čas se bodo sovjeti zbrali in reorganizirali za Uralom ter ponovno udarili z nezasičeno silo, tako da bodo vrgli Američane v Atlantski ocean. Evropo pa bodo zopet temeljito očistili vseh elementov, ki bi jim bili nasprotni.

Američani pa so trde kože. V drugič se bodo izkrcaji in s skrajnim naporom zopet zavzeli Evropo, iz katere bodo istočasno iztrebili vse, kar je bilo boljševiškega mišljenja. Tedaj bo sklenjen mir in opustošena Evropa bo zadihala. To bo trenutek, ko se bo lahko proglasila Združena Evropa.

Zdajci se zasmeje eden izmed poslušalcev:

«Zelo lepo. Toda kdo pa bo sploh ostal, da proglasi to Združeno Evropo?»

Francoz se nasmehne: «Italijanski diplomati».

Napredek

Lani so kominformisti volili «mis tiska». Letos so napredovali; volili bodo «kraljično tiska», kakor javlja neki njihov plakat.

Zapadnjaška mis jim torej ni bila dovolj. Spornili so se na razne ameriške kralje jekla, petroleja, kavčuka tiska (Hearst) itd., pa se je še niti zahotelo drobne... kraljične.

Akcija za mir

WASHINGTON: Bolje je, da se mirno pogovorimo in dogovorimo. Kajti večji morate, da smo odločeni, da ne odnehamo. Borili se bomo do zadnjega strela, do zadnjega tanka, do zadnje atomske bombe.

MOSKVA: Kar dajte! Videli bomo komu bo prej zmanjkalo. Mi se bomo namreč borili do - zadnjega Kitajca!

MAR-SIST

Slicami je v enem izmed svojih zadnjih ideoloških člankov zapisal: Kakor ne veruje v nevarnost vojne, ta ni marksist.

SIKAMI: Samo mi, ki verujemo v nevarnost vojne smo Marsisti!

NERODEN SLUČAJ

Tržaški župan Bartoli je poleg jamrovca postal še sportnik. Ko je pripeljal zadnjič helikopter zanj nekakšno poslanico, je ubogi Giani letal za helikopterjem s pomola na veliki trg; od tam na Sv. Just, od tam pa spet k morju, kjer ga je končno le ujel.

GIANI: Maledizione, še vedno je lažje jokati kot pa letati...